

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO**

DIPLOMSKA NALOGA

**USPOSABLJANJE ZA IZVAJALCE
MLADINSKIH DELAVNIC**

Polona Huzjan

Ljubljana 2009

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Polona Huzjan

Naslov naloge: Usposabljanje za izvajalce Mladinskih delavnic

Kraj: Ljubljana

Leto: 2009

Št. strani: 96

Št. tabel: 13

Št. prilog: 4

Št. slik: 0

Št. bibl. opomb: 0

Mentor: dr. Srečo Dragoš, docent

Somentor: dr. Milko Poštrak, asistent

Diskriptorji: mladostniki, preventiva, prostovoljno delo, usposabljanje, mladinske delavnice

Povzetek:

Diplomska naloga obravnava definicije in različne teorije o mladostnikih in njihovem odraščanju, pristopanju do mladostnikov skozi prizmo socialnega dela, mladinskih delavnicah, programu primarne preventive za mladostnike in o prostovoljnem delu v projektu Mladinske delavnice. V nalogi je izvedena raziskava o vplivu dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice za prostovoljce. Vsa usposabljanja morajo biti pripravljena v skladu s potrebami prostovoljcev, saj le tako lahko dosežejo svoj namen. Prostovoljci zato za delo z mladimi potrebujejo predvsem usposabljanja, ki poleg pridobitve teoretičnega znanja ter navdušenja za delo z mladimi omogočajo predvsem konkretno izkušnjo v veščinah in znanjih, potrebnih za delo z mladimi.

Title: Training for operators youth workshops

Descriptors: adolescents, prevention, volunteering, training, youth workshops

Abstract:

The diploma deals with definitions and various theories about adolescents and their growing up, approach to adolescents through the social work prism, youth workshops-the program of the primary prevention for adolescents and volunteering in the project Youth workshops. In the diploma the research about the influence of the two-level training for performers of the preventive program Youth workshops on volunteers was made. All the trainings have to be prepared according to the needs of the volunteers, if they want the purpose to be established. Volunteers need to be trained in order to be able to work with adolescents. By gaining not only theoretical knowledge and enthusiasm for working with adolescents, they primarily enable the practical experience in skills and knowledge needed for working with adolescents.

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO**

DIPLOMSKA NALOGA

**USPOSABLJANJE ZA IZVAJALCE
MLADINSKIH DELAVNIC**

Mentor: dr. Srečo Dragoš, docent

Somentor: dr. Milko Poštrak, asistent

Lektoriranje: mag. Manja Vinko, prof.

Polona Huzjan

Ljubljana 2009

PREDGOVOR

Tema mladostnikov, njihovega odraščanja ter pristopanja do njih samih je tema, ki mi je vedno znova odpirala nova vprašanja, na katera sem vneto iskala odgovore. Z mladostniki sem se in se srečujem skozi svoj vsakdan ter tudi pri opravljanju prostovoljnega dela. Vedno znova sem se spraševala, ali kot prostovoljka omogočam mladim, da se ukvarjajo z dejavnostmi, ki jih zanimajo ali jim koristijo ter s tem razvijajo svoje zmožnosti. Ker ob tem tudi sama zastopam vrednote in metode dela organizacije, v kateri delujem, sem se odločila, da raziščem tisto prvo stvar, ki mi jo organizacija lahko ponudi, to je seveda usposabljanje. Želela sem si odgovoriti na vprašanje, kakšen vpliv pravzaprav ima usposabljanje na prostovoljce, in zato sem to temo podrobneje raziskala.

Teoretični del diplomske naloge zajema teoretične koncepte, ki se vežejo na mladostnike in njihovo odraščanje, pristopanje do mladostnikov skozi prizmo socialnega dela, na mladinske delavnice kot program primarne preventive za mladostnike ter na prostovoljno delo v projektu Mladinskih delavnic. Skozi celoten teoretični del sem se osredotočila na odkrivanje spoznanj, ki so odločilne, da postanemo prostovoljci in se zato udeležimo usposabljanj za posamezne veščine in znanja.

Empirični del diplomske naloge je kvantitativna in kvalitativna raziskava, ki je nastala s pomočjo Zorana Maksimovića, soustvarjalca preventivnega programa Mladinskih delavnic. V tem delu naloge sem želela pridobiti odgovor na vprašanje, kakšen vpliv ima dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce. Vsa usposabljanja morajo biti pripravljena v skladu s potrebami prostovoljcev, saj le tako lahko dosežejo svoj namen. Prostovoljci za delo z mladimi potrebujejo predvsem usposabljanja, ki poleg pridobitve teoretičnega znanja ter navdušenja za delo z mladimi omogočajo predvsem konkretno izkušnjo v veščinah in znanjih, potrebnih za njihovo delo.

ZAHVALA

V času študija in nastajanja diplomskega dela so me mnogi vzpodbujali in mi nudili nesebično pomoč. Vsem sem hvaležna, nekaterim pa dolgujem še posebno zahvalo.

Iskrena hvala mentorju docentu dr. Sreču Dragošu in somentorju asistentu dr. Milku Poštraku za vse organizacijske smernice in za strokovne nasvete pri nastajanju diplomskega dela.

Hvala tudi asistentu dr. Ninu Rodetu za vso pomoč, ki sem je bila deležna pri statistični obdelavi raziskovalnega dela diplomske naloge.

Še zlasti bi se rada zahvalila Zoranu Maksimoviću in Društvu za preventivno delo za vso njihovo pomoč in sodelovanje.

Hvala vsem domačim, še posebej mami in babici. Hvala, da sta verjeli vame, me spodbujali in mi omogočili študij.

Nenazadnje hvala še vsem prijateljem, ki ste mi dajali navdih in ob tem bili prepričani, da mi bo uspelo.

Polona Huzjan

KAZALO

1 TEORETIČNI DEL	7
1.1 MLADOSTNIKI IN NJHOVO ODRAŠČANJE	7
1.1.1 <i>Socialna vključenost/izključenost mladostnikov</i>	10
1.1.2 <i>Dejavniki odraščanja</i>	12
1.1.3 <i>Prosti čas</i>	15
1.1.4 <i>Potrebe mladostnikov</i>	19
1.2 PRISTOPANJE DO MLADOSTNIKOV SKOZI PRIZMO SOCIALNEGA DELA	22
1.2.1 <i>Načini socialnega delovanja pri delu z mladostniki</i>	23
1.2.2 <i>Prostovoljno delo z mladostniki</i>	23
1.2.3 <i>Odnos med delovanjem strokovnjakov in delovanjem prostovoljcev</i>	25
1.2.4 <i>Formalno in neformalno delo z mladostniki</i>	27
1.2.5 <i>Metode socialnega dela z mladostniki</i>	29
1.2.6 <i>Pristopanje do mladostnikov skozi strokovno in prostovoljno delo</i>	31
1.3 V MLADOSTNIKE USMERJENO PREVENTIVNO DELOVANJE	36
1.3.1 <i>Oblike praktičnega delovanja na področju primarne preventive</i>	38
1.3.2 <i>Primarno preventivno delo z mladostniki</i>	39
1.3.3 <i>Mladinski programi in programi za mladostnike</i>	40
1.3.4 <i>Preventivni programi za mladostnike</i>	41
1.4 MLADINSKE DELAVNICE – PROGRAM PRIMARNE PREVENTIVE ZA MLADOSTNIKE	44
1.4.1 <i>Model primarne preventive, iz katerega projekt Mladinske delavnice izhaja</i>	44
1.4.2 <i>Namen in cilji projekta Mladinske delavnice</i>	45
1.4.3 <i>Metode in tehnike izvedbe projekta Mladinske delavnice</i>	46
1.4.4 <i>Socialne igre kot najprimernejše tehnike projekta Mladinske delavnice</i>	47
1.4.5 <i>Učinki izvedbe projekta Mladinske delavnice</i>	49
1.5 PROSTOVOLJNO DELO V PROJEKTU MLADINSKE DELAVNICE	51
1.5.1 <i>Kriteriji za izbor prostovoljcev</i>	51
1.5.2 <i>Usposabljanje prostovoljcev za program Mladinske delavnice</i>	52
1.5.3 <i>Namen usposabljanja prostovoljcev za program Mladinske delavnice</i>	54
1.5.4 <i>Prostovoljno delo in finančna nagrada</i>	55
1.5.5 <i>Dosedanji rezultati izvedbe projekta Mladinske delavnice</i>	56
1.5.6 <i>Vplivanje projekta Mladinske delavnice na prostovoljce</i>	57
2 PROBLEM	59
3 METODOLOGIJA	61
3.1 VRSTA RAZISKAVE	61
3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	62
3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE	63
3.4 ZBIRANJE PODATKOV	63
3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	64
4 REZULTATI	65
5 RAZPRAVA	81
6 SKLEPI	86
7 PREDLOGI	88
8 POVZETEK	90
9 LITERATURA	91
PRILOGE	97

KAZALO TABEL

<i>Tabela 4.1.1: Usposabljanje prostovoljcev (Anketno vprašanje 1)</i>	65
<i>Tabela 4.1.2: Zadovoljstvo prostovoljcev na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice (Anketno vprašanje 2)</i>	66
<i>Tabela 4.1.3: Zadovoljstvo prostovoljcev na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice (Anketno vprašanje 3)</i>	66
<i>Tabela 4.1.4: S čim so prostovoljci najbolj zadovoljni na I. in na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice (Anketno vprašanje 2 in 3)</i>	67
<i>Tabela 4.1.5: Statistično pomembne razlike z zadovoljstvom med I. in II. stopnjo usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice (Anketno vprašanje 2 in 3)</i>	68
<i>Tabela 4.1.6: Primerjava med I. in II. stopnje oziroma celotnega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice glede zadovoljstva (Anketno vprašanje 2 in 3)</i>	69
<i>Tabela 4.1.7: Področje vpliva I. stopnje usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce (Anketno vprašanje 4)</i>	74
<i>Tabela 4.1.8: Področje vpliva II. stopnje usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce</i>	75
<i>Tabela 4.1.9: Statistično pomembne razlike med I. in II. stopnjo usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice (Anketno vprašanje 4 in 5)</i>	76
<i>Tabela 4.1.10: Primerjava vpliva I. in II. stopnje oziroma celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce (Anketno vprašanje 4 in 5)</i>	77
<i>Tabela 4.1.11: Ocena vodenja celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice (Anketno vprašanje 6)</i>	77
<i>Tabela 4.1.12: Koristnost celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice pri vodenju mladinskih delavnic (Anketno vprašanje 7)</i>	78
<i>Tabela 4.1.13: Vpliv celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce (Anketno vprašanje 8)</i>	78

KAZALO GRAFOV

<i>Graf 4.2.1: Zadovoljstvo prostovoljcev s pridobljenimi informacijami, znanjem, podporo in izkušnjami na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice po letih</i>	<i>70</i>
<i>Graf 4.2.2: Zadovoljstvo prostovoljcev s pridobljenimi informacijami, znanjem, podporo in izkušnjami na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice po letih</i>	<i>71</i>
<i>Graf 4.2.3: Zadovoljstvo prostovoljcev s pridobljenim znanjem celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice od leta 2001 do leta 2008</i>	<i>72</i>
<i>Graf 4.2.4: Zadovoljstvo prostovoljcev s pridobljenimi izkušnjami celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice od leta 2001 do leta 2008.....</i>	<i>73</i>

1 TEORETIČNI DEL

1.1 MLADOSTNIKI IN NJIHOVO ODRAŠČANJE

Obdobje mladostništva je eno najtežjih in najrazburljivejših obdobj življenja, saj se posameznik osamosvaja in spreminja iz otroka v odraslo osebo.

V današnji družbi je težko opredeliti starostno mejo za vstop v mladost, saj se le-ta pomika v zgodnejša leta otroškega življenja. Starostna meja za vstop v odraslost pa se posledično pomika navzgor (Nastran-Ule et al. 1996: 11).

Hulock (po Poljšak-Škrban 2004: 14) je sicer v petdesetih letih ločila štiri faze mladostništva in jih definirala na naslednji način:

Pred-adolescenca (10 - 12 let) se nanaša na spolno dozorevanje posameznika, oblikovanje identitete, težnjo po samostojnosti, upiranju avtoritetam ter spreminjanju vrednostnega sistema.

Zgodnja adolescenca (12 - 14 let) poleg značilnosti predhodne faze zajema zlasti postopen razvoj avtonomne morale in težnjo k popolnosti.

Srednja adolescenco (14 - 17 let) označujeta razvoj formalno-logičnega mišljenja in pospešen socialno-emocionalni razvoj.

Pozna adolescenco (17 - 20 let) avtorica imenuje tudi doba pomirjanja s samim seboj in svetom.

Braconnier (2001: 32) njeno definicijo na nek način zavrača in navaja, da se adolescenca začne s puberteto, ta se danes začne bolj zgodaj kot v preteklosti, in sicer:

zgodnja adolescenco traja od 10. do 14. leta;

srednja adolescenco traja od 15. do 19 leta;

pozna adolescenco traja od 20. do 24. leta.

Braconnier govori tudi o tem, da je adolescenco prehod iz sveta otroštva v svet odraslih, ki ga večini uspe izpeljati gladko in brez hujših pretresov. Čeprav je to obdobje življenja polno novih potreb, nenehnih silnih želja in nemerljivih izkušenj, ga nujno spremljajo tudi dvomi, negotovosti, tveganja, ki so neločljivo povezani z velikim številom novosti.

Lahko bi rekli, da je edina stalnica mladostništva sprememba. Na spremembe se morajo mladostniki navaditi in jih sprejeti kot del sebe. Mladostniki se spogledujejo z odraslostjo, ki je zanje izziv. Prinaša jim več svobode, česar se hkrati veselijo in bojijo. Na neki način se poslavljajo od znanega, varnega, udobnega in se podajajo na pot, ki je neznana, mikavna, včasih polna strahov (Gostečnik, Pahole, Ružič 2000: 19–27).

Mladostništvo je torej najbolj burno obdobje otrokovega življenja, je čas večjih tveganj in večjih nevarnosti. Konfliktne situacije v mladostnikovem življenju nastajajo tudi zato, ker začne prvič resneje spoznavati svet, ki ga obdaja, išče svoje mesto v njem, išče nova doživetja. Iskanje novih vznemirljivih izkušenj je povezano z večanjem nevarnosti in večjim tveganjem (Končnik-Goršič 2004: 19–21).

Iz omenjenih trditev lahko povzamem, da v obdobju mladostništva posameznik duševno in socialno dozoreva v odraslo osebo. Tukaj se mi zdi pomembno omeniti še izraz puberteta, katerega včasih zamenjujemo z adolescenco. Če smo za adolescenco rekli, da je proces duševnega in socialnega dozorevanja, je puberteta proces pospešenega telesnega razvoja. Poteka predvsem od desetega do trinajstega leta pri dekletih in od dvanajstega do petnajstega leta pri fantih. To pomeni pretežno v zgodnjem obdobju mladostništva. Puberteta se konča s tako imenovano biološko zrelostjo posameznika. Adolescenca pa traja še več let po doseženi biološki zrelosti (Vičič 2002: 79–80).

Mladostnik si na poti dozorevanja zastavlja vprašanja o tem, kdo je, kaj pričakuje od življenja, pravzaprav se sreča s krizo identitete.

Identiteta izraža nekakšno notranjo ravnovesje med individualnim in družbenim v subjektu. Pogosto jo opredelimo kot kombinacijo esencialnih psihičnih kvalit, ki označujejo osebo. Procesi individualizacije in spremenjeni družbenoekonomski odnosi silijo mladostnike v razvoj neuspešne identitete. Mladostniki so sicer bolj prilagojeni novim družbenim razmeram, razvijajo prefinjene oblike identitete, vendar se niso sposobni upreti in soočiti z danimi razmerami (Saksida 2008: 91–92).

Mladostniki preizkušajo različne identitete, tako kot mnogi menjajo obleke. Žal nekateri njihovi »kostumi« zajemajo nepredvidljive, celo nevarne življenjske sloge. Razvoj trdnega občutka za samega sebe je boleč proces, saj morajo celo najbolj prilagojeni mladostniki skozi izkušnjo samoodkrivanja oziroma skozi razvoj identitete (Carrell 2002: 9).

Proces formiranja lastne identitete traja nenehno od rojstva do smrti. V obdobju mladostništva je zelo intenziven in buren. V njem se zrcalijo vsi procesi, ki se dogajajo v posamezniku. V tej točki se tudi križajo vse spremembe v posamezniku enako kot tudi razvojne naloge, ki jih mora posameznik uspešno razrešiti, da bi lahko nadaljeval svojo življenjsko pot v smeri progresivne rasti in razvoja. Obstajajo različne komponente in aspekti formiranja osebnostne identitete. Komponente osebnostne identitete so lahko subjektivne ali objektivne. Pri subjektivnih oseba sebe zaznava kot edinstveno bitje z določenimi telesnimi, psihičnimi in socialnimi značilnostmi, ki kontrolirajo življenjski tok. Pri objektivnih pa se oseba sama in drugi iz njene okolice prepriča o obstoju edinstvene lastne osebnosti v določenem časovnem obdobju. Med aspekte osebnostne identitete pa spadajo: telesna identiteta, psihološka identiteta, psiho-seksualna identiteta, skupinska identiteta, družinska identiteta, nacionalna identiteta in profesionalna identiteta (Maksimović 2006: 3).

Med zadnjimi, vendar kljub temu zelo pomembnimi, bom omenila ugotovitve J. Gillisa (1999), ki je najbolj nazorno osvetlil proces odkrivanja, obdobja nasprotij, čustvene nepredvidljivosti, spreminjajočega se razpoloženja, intenzivnega doživljanja sveta, iskanja in spoznavanja samega sebe, preizkušanja svojega okolja in trdnosti omejitev, obdobja pridobivanja izkušenj in dozorevanja, torej obdobja adolescence.

Gillis (1999: 15–112) trdi, da je obdobje adolescence postalo vse bolj odvisen in pomemben del življenjske stopnje. Prav tako samo odkritje adolescence pripada srednjemu razredu, prvi skupini, ločeni od aristokracije, ki je izkusila upad otroške umrljivosti in njene posledice. Adolescenco sta torej omogočili predvsem nizka umrljivost in nizka rodnost, čeprav je resnična preizkušnja družbenih in psiholoških kvalitet te starostne skupine bila elitna srednja šola. Če nekoliko strnem avtorjeve misli, je bila adolescenca proizvod elitnih srednjih šol.

Mladina je torej iz obdobja med otroštvom in odraslostjo ustvarila svoj lastni svet. V modernih družbah se je mladost, kot prehodno obdobje k odraslosti, pojavila kot institucija uvajanja v odraslo družbo. To obliko mladosti imenujemo tradicionalna mladost ali prehodni psihosocialni moratorij. Psihosocialni moratorij je le eden od različnih moratorijev, ki jih lahko preživlja posameznik v svojem življenju. Vsak od teh pomeni začasen odlog ali prekinitev kakšne od obremenitev osebnih ali socialnih obveznosti (Ule v Gillis 1999: 252).

V psihosocialnem moratoriju ima mladostnik potrebo po obdobju, ko bi imel možnost svobodnega eksperimentiranja z lastno identiteto, z različnimi vlogami, odnosi z ljudmi in raznovrstnimi idejami, s tem da je pri tem osvobojen pritiska končne opredelitve in

pojasnjevanja, kdo je in kaj bo postal. Tako so naloge, s katerimi se posameznik sooča, naslednje:

- ⇒ *oblikovanje samopodobe,*
- ⇒ *oblikovanje odnosov v družini,*
- ⇒ *oblikovanje odnosov v vrstniški skupini,*
- ⇒ *oblikovanje odnosa do dela oziroma učenja,*
- ⇒ *oblikovanje odnosa do profesionalne usmeritve in*
- ⇒ *oblikovanje odnosa do spolne identitete.*

Razreševanje teh navedenih nalog opredeli osebnostno identiteto posameznika. Uspešnost je odvisna od tega, kako se posameznik sooča z omenjenimi nalogami. Vse te naloge pa se iz subjektivnega sveta posameznega mladostnika vidijo kot problemi, s katerimi se na poti svojega odraščanja sooča pri vzpostavitvi odnosa s samim seboj, z drugimi ljudmi in s svetom nasploh (Maksimović 2006: 4).

Problemi mladostnikov so nedvomno pogojeni tako z njihovimi individualnimi značilnostmi kakor tudi z življenjskimi pogoji oziroma s prisotnostjo zaščitnih ali tveganih dejavnikov neposrednega in posrednega okolja (Ferić-Šleham 2007: 173).

Mladostnik je zato lahko socialno vključen ali izključen in prav je, da v njihovem odraščanju ne spregledamo tudi tega področja.

1.1.1 Socialna vključenost/izključenost mladostnikov

Družbeno vključevanje v sodobnih družbah temelji na kreativni igri posameznika ali posameznice s pomočjo socialnih vlog in identitet. Temelji na mobilizaciji osebnosti, na poistovetenju posameznika ali posameznice z lastnim delom, dejavnostjo, delovanjem. Družbeno izključevanje pa temelji na novih izkušnjah in oblikah revščine, ki jih bolj kot materialno pomanjkanje in nezaposlenost določajo primanjkljaj alternativ, volje in motivacije ter revna predstava o možnem drugačnem življenju. Ekonomsko ogrožen posameznik je ogrožen tudi v vseh svojih socialnih odnosih (Ule, Renner, Mencin-Čeplak, Tivadar 2000: 39).

O socialni vključenosti govorimo takrat, kadar ima posameznik na razpolago različne socialne mreže, v katerih se srečuje z drugimi ljudmi, izmenjuje svoja doživetja in spoznanja z njimi, se nanje obrača po pomoč in nasvet, oblikuje različne interese, delovne, prijateljske, intimne zveze. Vključenost v različne socialne mreže je pomembna v vseh življenjskih obdobjih. Zlasti mladim je pomembna prisotnost oseb zaradi občutka varnosti in izmenjave s socialnim svetom. Kvaliteta odnosa s temi osebami pa sodoloča samopodobo mladega posameznika in umeščanje posameznika v socialni svet (Nastran-Ule et al. 1996: 224).

Socialna izključenost je posledica neustreznega in neuspešnega razreševanja lastnih psihosocialnih razvojnih nalog, kjer lahko težave pri odraščanju prerastejo v socialno, družinsko in individualno problematično osebnost. Čezmerno uživanje psihoaktivnih substanc, rizično in neodgovorno spolno vedenje, antisocialno vedenje, ki se kaže v vse bolj množični prisotnosti nasilja med mladimi, do vse bolj prisotnih samomorilskih razmišljanj med mladimi je žal realnost, v kateri živimo. Mladost je zlasti v svojih zgodnjih fazah postala zelo tvegano življenjsko obdobje - ni rizično le za zdravje, temveč tudi za življenje (Maksimović 2006: 22).

Socialna izključenost pripomore k temu, da se mladostnik osami in v tej svoji osami tudi zares izključi iz realnega časa in sveta. Pogosto se zgodi, da se socialne vezi povsem pretrgajo. Psihosomatska stanja, prave bolezni ali odvisnosti so rezultat, ki ga mladostnik s ponovnim vključevanjem v nove medosebne in socialne odnose mora preseči in na ta način na novo vzpostaviti pozitivne povezave za lastno vrnitev (Nuhijev-Galičič 2008: 76).

Umeščanje posameznika v socialni svet je pravzaprav socializacija. Le-ta je večplasten proces vključevanja otroka in mladostnika v dano skupnost, ki je odvisna od vrednot in stališč obstoječe skupnosti (Poštrak 2007a: 153).

Ker se osredotočam predvsem na mladostnike, bom opisala socializacijski proces, kot ga je opredelil G.H. Mead. Omenjeni avtor meni, da lahko razlikujemo osebni in družbeni jaz. Družbeni jaz je tisti, v katerem se kopičijo izkušnje iz okolja, torej navade, šege, običaji, načini ravnanja, razlage sveta. Gre za zaloge znanja, ki jih posameznik na zavedni ali nezavedni ravni sprejme iz okolja. Osebni jaz pa je tisti del nas, ki omenjene podatke, vsebine, zaloge znanja, osmisli in z njimi deluje (Mead 1934; po Poštrak 2007a).

Berger in Lukman menita, da popolna socializacija antropološko ni mogoča. Ne zgolj zaradi posameznikovih osebnih ali delujočih jazov, temveč tudi zaradi tistega, čemur lahko rečemo družbeni okvir ali družbeno dogajanje (Berger, Luckman 1989; po Poštrak 2007a).

Takšna razmišljanja nam pridejo prav še posebej, ko ugotavljamo, da se mladostniki v isti soseski s podobnimi življenjskimi izkušnjami, s podobno osebno zgodovino, s podobnim gmotnim položajem, podobnimi možnostmi izbire odločijo za različne posamične, konkretne oblike preživljanja prostega časa (Poštrak 2007a: 154).

Socializiranost torej opisuje različne človekove značilnosti: njegovo notranjo gotovost, čustveno in socialno povezanost z okoljem, zmožnost za obvladanje frustracij, sposobnost za usmerjanje lastnega vedenja v skladu z vrednostnim sistemom... To niso lahke naloge in pogoj za njihovo postopno izpolnjevanje je ustrezen razvoj posameznikovih intelektualnih, čustvenih in socialnih potencialov v takih razmerah ožjega družinskega in širšega socialnega okolja, ki ta razvoj omogočajo, spodbujajo in uravnavajo v dinamiki medsebojne interakcije (Tomori 2000: 90).

Vse to, s čemer se morajo srečati mladostniki, povečuje socialno in psihološko ranljivost mladih. Vedno več mladim iz vseh družbenih slojev se stopnjujejo težave pri načrtovanju in vodenju življenja, kopičijo se jim nerešeni problemi, ki izhajajo eden iz drugega, npr. slab šolski uspeh, nizka izobrazba, slabe zaposlitvene možnosti, materialne, socialne, emocionalne, zdravstvene težave. Določene socialne okoliščine povečujejo stopnjo socialne ranljivosti in se praviloma prepletajo s primanjkljaji v znanju, nižjo kulturno ravno in s pomanjkljivo interakcijsko kompetenco posameznika. Ranljivost posameznika se tako nanaša na vsakdanje in družbeno okolje posameznika (Nastran-Ule 2000: 26).

1.1.2 Dejavniki odraščanja

Dejavniki odraščanja so tisti dejavniki, ki v mladostnikovem življenju pomenijo ključne točke in vidike, ki opredeljujejo njegove strategije ravnanja ali strategije preživetja. Te strategije so izdelani vzorci odzivov na vso dogajanje, ki je lahko podporno ali destruktivno. Dejavniki odraščanja so tako rekoč lahko varovalni ali nevarovalni (Tomori 1998).

Mladostnika opredeljujejo dednost, okolje in samodejavnost, dejavniki odraščanja pa so razpeti preko vseh treh sklopov (Poštrak 2007a: 149).

V obdobju mladostništva se poveča možnost nevarovalnih dejavnikov oz. tveganih vedenj. Tvegana vedenja vključujejo vse eksperimente, občasna vedenja, dejavnosti in vedenjske vzorce, ki odstopijo od sprejetih norm in prinašajo tveganje za posameznika ali njegovo okolje. Tvegana vedenja lahko prinašajo posledice, te pa so najpogostejše naslednje:

- ⇒ neposredna ali posredna ogroženost mladostnikovega zdravja (uživanje psiho-aktivnih snovi, spolno prenosljive bolezni) ali celo življenja (rizični športi in tvegane igre);
- ⇒ vključitev škodljivih navad v življenjski slog, ki se prenaša še v odraslo dobo (uživanje alkohola, tobaka, neustrezne prehranjevalne navade);
- ⇒ stopnjevanje konfliktov s socialnim okoljem ali družbenimi mehanizmi;
- ⇒ ogrožanje drugih ljudi in lastnine (nasilništvo, razdiralno vedenje);
- ⇒ prezgodnje prekinjanje šolanja in procesa nadaljnjega izobraževanja;
- ⇒ slabše možnosti za osebno zorenje zaradi prehitrega prevzemanja odraslih vlog (zgodnja nosečnost).

Za mladostnika je tvegano vedenje povezano z mnogimi pozitivnimi izkušnjami in težnjami. Tvegano vedenje jim prinaša ugodje, sprostitve, vznemirjanje, daje jim občutek odraslosti in neodvisnosti, poguma, moči, večja sprejemanje s strani vrstnikov, napolni prosti čas in odganja dolgčas, nadomesti vire samospoštovanja. Vsi ti motivi so mladostnikom še posebej pomembni. Za tvegano vedenje so še bolj sprejemljivi, če:

- ⇒ odraščajo v disfunkcionalni družini, imajo slabe odnose s starši (brezbrižnost, odtujenost, konfliktnost, neustrezna vzgojna sporočila);
- ⇒ se družijo z vrstniki, ki gojijo tvegano vedenje (subkulture, klape);
- ⇒ so neuspešni v šoli in jim primanjkuje možnosti za konstruktivno uveljavitev;
- ⇒ so osebno ranljivi (nizko samospoštovanje, socialna negotovost, anksioznost) (Tomori 1998: 5–7).

Nova tveganja in negotovosti izvirajo tudi iz družbe. Več pozornosti bi se moralo nameniti tveganim prehodom, kot je na primer prehod iz šolanja v poklic. Prav tako ne smemo zanemariti prostega časa, v katerem se zmanjšuje nadzor nad posameznikom. Le-ta velikokrat dobiva izkušnjo »praznega časa«, temu sledi nezaupanje do življenja, občutki osamljenosti oziroma socialne izključenosti, nizka priljubljenost med vrstniki, agresivno vedenje in socialno zavračanje (Ule, Renner, Mencin-Čeplak, Tivadar 2000: 15–24).

Mnogi od omenjenih dejavnikov odraščanja lahko mladostnika privedejo do prestopniškega vedenja. V mnogih primerih mladostnega prestopništva se pri enem posamezniku seštevajo in povečuje več dejavnikov odraščanja. Med dejavnike odraščanja za prestopniško vedenje mladostnikov lahko uvrstimo:

⇒ **osebnostne značilnosti:**

- konstrukcijske lastnosti (impulzivnost, zvišan prag vzburjenja, ekstravertiranost, velika vitalnost),
- psihološke lastnosti (nizka samopodoba, nizka raven samospoštovanja, nesprejetost med vrstniki, slabša socialna zrelost, nesposobnost za prevzemanje odgovornosti, disocialne osebne motnje),

⇒ **družino:**

- samospoštovanje in samopodoba (pogosti spori, očitki, neustrezne kazni, poniževanja),
- odnos do avtoritet (mladostnik se do staršev počuti ogrožen in prikrajšan),
- pomanjkanje spretnosti za obvladovanje stresov (obremenitve, frustracije, kaznovanje ob neuspehih),
- odpoved v vzgojni vlogi (postavljanje nesmiselnih meja, nepredvidljivost meja),
- težke bivanjske, gmotne in socialne razmere (konflikt z okoljem, nevzpodbujanje osebne razvoja mladostnika),
- neustrezni liki staršev (odsoten ali čustveno nedostopen oče, agresiven, kaznujoč in trd oče, alkoholiziran neobvladan in impulziven oče, oče, ki ni vključen v širše socialno okolje, nemočna, pasivna, depresivna mati, brezpogojno in nesmiselno zaščitniška mati, dominantna, oblastna in lastniška mati),

⇒ **šolo:**

- neuspešnost,
- težave pri vključevanju v proces izobraževanja,
- pomanjkanje pozitivnih izkušenj,
- slabše sposobnosti za vztrajno in potrpežljivo prizadevanje,
- odpor do šole,
- nesposobnost socialnega prilagajanja,
- vedenje, ki ni v skladu z šolskimi pravili,

⇒ **socialno okolje:**

- širše socialno okolje (okolje, v katerem mladostnik živi),

- ožje socialno okolje (družina, ljudje iz soseske, prijatelji, vrstniki,...),

⇒ **spol:**

- prestopniško vedenje je pogostejše pri fantih kot pri dekletih,

⇒ **duševne motnje:**

- cerebralne motnje,
- čustvene motnje,
- disocialne osebnostne motnje,
- zloraba psihoaktivnih snovi,
- nižje intelektualne sposobnosti (Tomori 2000: 95–107).

Tivadar je v eni izmed raziskav prav tako omenila naslednje dejavnike delikventnega oziroma prestopniškega vedenja: spol, gmotne razmere, izobrazbo staršev, družino, doživljanje šole in šolski uspeh, religioznost ter druge vrednote (Ule, Rener, Mencin-Čeplak, Tivadar 2000: 143–168).

Iz zapisanega sledi, da je nevarovalnih dejavnikov in razlogov zanje ogromno, še bolj nepregledna pa je množica njihovih možnih medsebojnih učinkovanj. Da se tveganja in škoda zmanjšata, pa je odgovornost vsakega posameznika, da skrbi za svoje telo in vedenje.

Vsekakor je bolje zavarovan, vztrajen, čustveno odziven, stabilen mladostnik, ki je zadovoljno vključen v šolanje in dejavnosti, ki ga zanimajo in privlačijo. Počuti se sprejetega in upoštevanega med svojimi vrstniki in ljubljenega v svoji družini, pri tem pa pripadnega svojemu socialnemu okolju, zna razvijati svoje sposobnosti in ima pozitivno samopodobo. Vsega tega pa mladostnikom ni mogoče kar predpisati, zato je potrebno varovalne dejavnike poiskati, jih razvijati in utrjevati. Mladostnikom je potrebno pomagati, da glede na svoje individualne in zanje značilne potrebe, počasi in postopoma zbirajo pozitivne in spodbudne izkušnje na vseh področjih (Tomori 2000: 108–109).

1.1.3 Prosti čas

Ker je mladost obdobje med otroštvom in odraslostjo, so v tem obdobju pristočasne dejavnosti mladih še toliko pomembnejše. Prav tako jih lahko uvrstimo med nevarovalne

dejavnike. Ker pa se mi zdijo še posebej pomembne za mojo obravnavo in jih želim izpostaviti, jih bom opisala posebej kot pomemben del mladostnikovega odraščanja.

Prosti čas je sestavni del življenja mladih. Kot sam pa je še zmeraj neopredeljen, zato je močno izpostavljen reklami in uporabniški logiki. Uporabljajo in izrabljajo ga na najrazličnejše načine in zato velikokrat predstavlja neposredno ogrožanje psihosocialne varnosti ljudi zaradi negotovosti. Prosti čas tako ne služi več temu čemur je namenjen: obnavljanju in ohranjanju telesnih in duhovnih moči za delo in obveznosti, razvijanju osebnosti, za sožitje z drugimi in humano vzajemnost. Bil bi naj tisti čas, ki ni zapolnjen z obveznostmi s področja dela, šole, družine in drugimi družbenimi obveznostmi. Posameznik se na osnovi osebne izbire izrazi in se razvija, če ima za to možnosti in sredstva.

Prosti čas naj bi se pojavljal v treh oblikah, in sicer v oddihu, zabavi in učenju za življenje. Te oblike so med seboj tesno povezane, prepletajo se in dopolnjujejo.

Prosti čas omogoča oblikovanje osebnosti in značaja, je eden od nepogrešljivih pogojev za razvoj telesnih, intelektualnih, estetskih, delovnih, tehnično-tehnoloških, moralnih in socialnih kakovosti v procesu oblikovanja osebnosti.

Osnovna značilnost prostega časa je dejavnik svobode, ki odseva v preživljanju prostega časa. Uporaba in preživljanje prostega časa slonita na načelih, ki so neke vrste smernice, navodila za odvijanje posameznih dejavnosti prostega časa. Predvsem so to načela svobode, smiselnosti, kolektivnosti, kreativnosti, organiziranosti, raznovrstnosti, ljubiteljstva, načelo primerne starosti in spol posameznika (Kristančič 2007: 21–75).

Preživljanje prostega časa dobi novo razsežnost z vstopom otroka v šolski sistem. Šolanje se s svojimi pritiski na posameznika približuje delovnemu svetu, še več, postaja vse bolj obremenilna dejavnost, ki zahteva vse več mladostnikove energije in časa. Prav zato mladi potrebujejo veliko svojega prostega časa za sprostitev, regeneracijo, vzdrževanje socialnih mrež. Preživljanje prostega časa pa ima še eno pomembno dimenzijo. Postaja čas zmanjšanega nadzora nad mladostnikom s strani staršev. Prav področje nadzora nad nekvalitetno preživetim prostim časom mladostnika pa je najpogostejši vzrok največjih dilem in konfliktov med generacijama odraslih ter mladostnikov (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2008: 10).

Posebej pomembno za mlade je, da prosti čas pomeni čas zmanjšanega nadzora nad posameznikom in posameznico. Aktivna in kreativna izraba prostega časa (ukvarjanje s

športom ali hobijem) je naporna. Če je posameznik preutrujen in mu manjka samodisciplina, se bo odločil za takšno preživljanje prostega časa, ki je manj »naporno«, čeprav nudi malo zadovoljstva, samospoštovanja in ima manjši socialni pomen. Seveda pa pasivni prosti čas sam po sebi ni problematičen, saj vsakdo potrebuje čas za popolno sprostitev. Problem nastane takrat, ko takšno početje postane edina strategija za preživljanje prostega časa (Ule, Rener, Mancin-Čeplak, Tivadar 2000: 63–68).

Poštrak (2007a: 149) v svojem članku prav tako omenja neustrezne načine preživljanja prostega časa. Neustrezni načini so lahko znak oziroma simptom stisk, v katerih je mladoletnik. Prav zato lahko z ustreznimi, načrtovanimi načini dejavnosti v mladostnikovem prostem času blažimo njegove stiske ali pomagamo pri njegovem soočanju z njimi.

Govorimo lahko tudi o vodenem in nevedenem prostem času. Opisujeta ga Kastelic in Mikulan, ki menita, da imajo običajne težave s prostim časom tisti mladostniki, ki nimajo zadovoljenih možnosti, da bi ustrezno razvijali svoje interese in zato ne vedo prav, kaj početi v prostem času. Zaradi spleta okoliščin so prikrajšani za socialne ali delovne usmeritve (Kastelic, Mikulan 1999: 59).

Prosti čas si zapolnijo s takim početjem, ki utegne ogroziti njihovo življenje in življenje njihovih staršev. Brezdelje je tisti razlog, zaradi katerega se mladostniki lahko začnejo prestopniško vesti. Velik pomen ima še nenadzor, saj je veliko mladostnikov po prihodu iz šole samih doma in v tem času nimajo nikogar, ki bi jih usmerjal in nadzoroval. V veliko primerih se predajo alkoholizmu, preveč časa porabijo za gledanje televizije, poslušanje glasbe, telefoniranje, lenarjenje, pojavijo se neprilagojeno vedenje, narkomanija, samomorilnost, nasilje in kriminaliteta. Pri disocialnem vedenju mladostnikov je potrebno omeniti še izostajanje iz šole, bežanje in izostajanje od doma, vandalizem, nasilnost, avtoagresivna dejanja, tatvine, verbalno napadalnost ter dokazovanje fizične moči.

Mladostniki se seveda sami odločajo za način preživljanja prostega časa, izbirajo pa tudi pod pogoji, v katerih živijo. Vseh dejavnikov, ki določajo izbiro mladih za aktivnosti v prostem času, ne bomo mogli nikoli zajeti. Je pa pomembno, da se zavedamo vsaj naslednjih:

⇒ **razvojni dejavniki** (vsaka starostna skupina mladih ima svojo kulturo zabave, mode, idolov, potrošništva, svoje potrebe, svoje stilne navade, svoje pomembne teme, svoje razvojne naloge in izzive v življenju),

- ⇒ **motivacijski dejavniki** (ločimo zunanje in notranje, pri izbiri aktivnosti mladih pa igrajo notranji dejavniki ključno vlogo; mladi se nekako odločajo med možnostmi in vrednotami),
- ⇒ **pripadnost referenčnim socialnim skupinam** (te skupine se oblikujejo po identifikacijskih načelih, ki so zlasti socialno, premoženjsko, idejno in lokalno pogojena; mladim so najpomembnejše neformalne reference in skupine, ki nastajajo spontano v določenem okolju, v določenem času in prostoru z vplivi kulture ter vzorcev iz primarne družine).

Izbiri aktivnosti prostega časa mladostnikov določajo naslednje tri zakonitosti: prva pravi, da je vsako socialno okolje izoblikovalo posebne kulturne vzorce za preživljanje prostega časa. Druga zakonitost govori o ponudbi, ki jo izbirajo mladostniki. Ponudba naj bi bila povezana z socialnim okoljem, z referenčno socialno skupino, ki ji mladostniki pripadajo in zanje značilnimi aktivnostmi. Tretja zakonitost je, da pri izbiri, ki je prostovoljna, odločajo tako osebni kot družbeni motivacijski vzorci (Mrgole 2008: 36–38).

Kuharjeva (2008: 18–26) med dejavnike za način preživljanja prostega časa uvršča: motivacijo, potrebe, kompetentnost, starost, spol, družbeni sloj, kupno moč, mobilnost, legalne in starševske omejitve. Omenja tudi pasti pri preživljanju prostega časa. Kot prvo izpostavlja komercializacijo prostega časa, saj le-ta ustvarja dodatne socialne neenakosti in izključenosti. Kot drugo izpostavlja tandenco k strateški izrabi oziroma koriščenju prostega časa za pridobivanje različnih kompetenc, certifikatov, namensko oblikovanje telesa. Takšen prosti čas postaja storilnostno naravnan in vir stresa namesto oddiha.

Večja kakovost preživljanja prostega časa pomeni tudi večjo kakovost življenja nasploh. To dejstvo samo po sebi dokazuje, da moramo pristoječim dejavnostim posvetiti vso pozornost. Hkrati lahko navedem trditve Ulejeve, ki ugotavlja, da je prosti čas v sodobni družbi vedno bolj tudi čas, ki ga posameznik uporablja za lastno regeneracijo, za kompenzacijo identitetnih izgub, ki nastajajo v drugih sferah življenja. Da je naše življenje kakovostno oziroma da je mladostnikovo življenje kakovostno, mora imeti zagotovljene potrebe in to predvsem tiste, ki so značilne za to razvojno obdobje (Ule, Renner, Mencin-Čeplak, Tivadar 2000: 62).

1.1.4 *Potrebe mladostnikov*

Mladostniki imajo najrazličnejše potrebe. O tem, katera je prevladujoča, obstajajo različna mišljenja. Nekateri menijo, da je to spolna potreba, drugi, da je to potreba po samostojnosti, tretji trdijo, da je to potreba po individualizaciji. Glede na to, da so med potrebami mladostnikov mnoge kontradiktorne, je pravzaprav zelo težko izdelati klasifikacijo potreb.

Maslow je sicer izoblikoval naslednjo klasifikacijo psiholoških potreb:

- ⇒ ***potreba po sprejetju*** (potreba mladostnika, da ga drugi ljudje spoštujejo, da imajo o njem pozitivno mnenje, da ga imajo za enakopravnega, skratka da ga sprejemajo),
- ⇒ ***potreba po ljubezni*** (potreba mladostnika, da je ljubljen, emocionalno zaželen, da bo zaščiten, da mu starši, prijatelji in ljudje, ki mu veliko pomenijo, izkazujejo brezpogojno ljubezen),
- ⇒ ***potreba po uspehu*** (potreba mladostnika po doseganju, po uresničevanju določenega cilja, ki si ga je zastavil, po dominaciji na nekem področju, ki ga posebno zanima, po prvenstvu),
- ⇒ ***potreba po izpostavljanju in dominiranju*** (potreba mladostnika, da je močan in da to drugi ljudje vidijo in spoštujejo, da vpliva na občutke, stališča in ideje drugih; potreba po vodenju),
- ⇒ ***potreba po potrjevanju lastne vrednosti*** (potreba mladostnika, da drugi ljudje pozitivno ocenjujejo njegove kvalitete, da ga hvalijo; potreba po izogibanju kritike in kazni),
- ⇒ ***potreba po pripadnosti*** (potreba mladostnika, da se identificira s posameznikom, skupino ali z idejo, da občuti pripadnost),
- ⇒ ***potreba po odvisnosti*** (potreba mladostnika, da ima možnost od drugih ljudi zahtevati in dobiti emocionalno podporo, pomoč, zaščito in spodbudo),
- ⇒ ***potreba po samostojnosti*** (potreba mladostnika, da se naslanja na samega sebe, da se osvobodi kontrole staršev in drugih oseb; potreba, da se samostojno odloča),
- ⇒ ***potreba po samorealizaciji*** (potreba mladostnika, da sproži in izkoristi vse svoje možnosti, da prestopi mejo povprečnosti, da od sebe da maksimum, da se ukvarja z vsem, za kar meni, da je sposoben),
- ⇒ ***potreba po razumevanju*** (potreba mladostnika, da lahko z bližnjimi osebami deli svoja najgloblja razmišljanja in probleme brez strahu, da se bo njegov položaj pri njih spremenil ali da bo izgubil njihovo naklonjenost) (Maslow 1943; po Maksimović 1991: 8–9).

Nikolić (2008) tej klasifikaciji dodaja, da so psihološke potrebe lahko prirojene ali pa pridobljene med samo socializacijo posameznika. Prav zato loči psihološke potrebe, ki izhajajo iz socialnih motivov, in psihološke potrebe, ki izhajajo iz osebnih motivov. Za potrebe, ki izhajajo iz socialnih motivov, je značilno, da se lahko zadovoljujejo z stikom z drugimi ljudmi ali njihovo prisotnostjo. Te potrebe so: potreba po druženju, potreba po ljubezni, potreba po pripadnosti. Psihološke potrebe, ki izhajajo iz osebnih motivov, pa lahko posameznik zadovolji skozi razvoj lastne osebnosti. To so: potreba po samostojnosti, potreba po ustvarjalnosti, potreba po zadovoljstvu.

Na področju psihosocialnih potreb je najpomembnejše, da razumemo dva pojava: večjo izraznost že obstoječih potreb in porajanja novih. Nekatere potrebe se v obdobju mladostništva močno izrazijo. V ospredje pa pridejo tudi marsikateri nove potrebe, ki jih mladostnik v otroštvu ni poznal.

Takšna »nova« potreba je potreba po vznemirjanju, po prijetni vznemirjenosti in pričakovanju nečesa lepega in ugodnega. Potreba po vznemirjenju je med mladostniki različna. Raven vznemirjanja, ki je nekomu prijetna, je drugemu lahko naporna in ga vznemirja na neprijeten način. Mladostniki še nimajo dovolj izkušenj, niti niso dovolj pripravljeni za doseganje vznemirjenja na neškodljiv, sproščujoč ali celo ustvarjalen način. Zato so jim še posebej privlačne dejavnosti, ki prinašajo vznemirjenje in ne zahtevajo vztrajnosti in dolgotrajnih naporov. Podobno kot vznemirjenje lahko opredelimo potrebo po sprostitvi. Nekateri mladostniki se sprostijo ob glasbi, dobri knjigi, športu, spet drugi pa se odločijo za razgrajanje, izzivanje ali telesno merjenje moči. Tudi potreba po samopotrjevanju je velika predvsem zaradi splošne notranje negotovosti mladostnika in sočasne velike neučakanosti po sprejetju in upoštevanju. Tudi ta potreba ostane velikokrat nezadovoljena, saj mladostniki nimajo dovolj izkušenj z lastnimi učinkovitimi konstruktivnimi prizadevanji (Tomori 2000: 92–93).

Potrebe mladostnikov je v prvi vrsti seveda potrebno prepoznati. Upoštevanje potreb je temeljnega in odločilnega pomena za izbiro ustreznih pristopov pri delu z mladostniki. Pred tem pa je ključno, na kakšen način so potrebe utemeljene v miselnih sistemih ljudi, ki omogočajo mladim določene dejavnosti. »Akterji« si morajo izoblikovati soliden oris vednosti, iz katerih lahko črpajo vzpodbude za kakovostno in konstruktivno delo z mladimi (Mrgole 2003: 34–36).

S poznavanjem potreb mladostnikov, njihove identitete, vključevanja v družbeno okolje, strategij preživetja, preživljanju prostega časa, skratka poznavanje vseh značilnosti mladostništva nam omogoča lažje, bolj kakovostno, ustvarjalno in inovativno pristopanje do njih tudi v socialnem delu, pa naj bo le-to laično, strokovno, službeno ali prostovoljsko.

1.2 PRISTOPANJE DO MLADOSTNIKOV SKOZI PRIZMO SOCIALNEGA DELA

Socialno delo se pri delu z mladimi naslanja na isto strokovno ozadje kot socialno delo na drugih področjih. Prav zato se bom posvetila predvsem tistim vidikom socialnega dela, ki so še posebej pomembni za socialno delo z mladimi. Ker je eden izmed načinov socialnega delovanja tudi prostovoljsko delo, želim v tem poglavju izpostaviti tako podobnosti kot razlike strokovnega in prostovoljskega dela.

Definicijo socialnega dela ne moremo natančno opredeliti, saj ne moremo zaobseči vseh vidikov, ki opisujejo socialno delo v razponu od »umetnosti« preko »uporabne znanosti« do »praktične dejavnosti« (Milošević-Arnold, Poštrak 2003: 9–17).

Ker je socialno delo kompleksen družbeni pojav, sta se leta 2001 Mednarodna zveza šol za socialno delo in Mednarodna zveza socialnih delavk in delavcev strinjali, da se sprejme mednarodna definicija socialnega dela, ki je naslednja: »Stroka socialnega dela spodbuja socialne spremembe, premagovanje problemov v človeških odnosih in opolnomočenje ter osvoboditev ljudi za to, da se doseže večja blaginja. S praktično uporabo teorij človeškega vedenja in socialnih sistemov socialno delo posreduje tam, kjer ljudje prihajajo v interakcije s svojim okoljem. Temeljni načeli socialnega dela sta načeli človekovih pravic in socialne pravičnosti.« (Globalni standardi izobraževanja in usposabljanja za socialno delo 2005: 10).

Naloga socialnega dela pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov mladostnikov z odklonskim vedenjem je vzpostavljanje socialne mreže, ki mladostniku in tudi drugim udeležencem v problemu omogoči novo učenje in nove dobre izkušnje za spoštovanje sebe in drugih ljudi. Mladostniku je lahko socialna mreža vir moči, prijateljstva, samospoštovanja in zlorabe, kar je ovira za dober razplet. Odkrivanje, raziskovanje, mobilizacija mladostnikove socialne mreže ali soustvarjanje nove je pomembna naloga socialnega dela. Socialna mreža lahko strokovnjaku pomaga razumeti mladostnikove potrebe ali odstraniti ovire, ki onemogočajo spremembo.

Takšna pomoč vodi k okrevanju, novemu socialnemu učenju, odkrivanju novih virov in perspektiv mladostnika v okolju šole, dela in doma (Čačinovič-Vogrincič 2006: 96–99).

1.2.1 Načini socialnega delovanja pri delu z mladostniki

Tako kot pri socialnem delu na drugih področjih, tudi pri delu z mladostniki ločimo štiri osnovne načine socialnega delovanja. Ti so:

Laično socialno delo opravljajo ljudje, ki niso končali šolanja v ustreznih šolah za pomoč ljudem v socialnih stiskah in težavah.

Strokovno socialno delo opravlja strokovnjak, ki je za to delo dokončal ustrezno šolanje.

Službeno socialno delo opravlja strokovnjak ali laik v službeni zaposlitvi, z ustrezno organiziranim in plačanim delovnim mestom.

Prostovoljsko socialno delo opravlja laik ali strokovnjak v socialnem delu brez plačila in organiziranega delovnega mesta, bodisi samostojno ali v okviru prostovoljske, dobrodelniške in druge organizacije (Ramovš 2003: 399–401).

1.2.2 Prostovoljno delo z mladostniki

Prostovoljstvo je osnovna sodobna oblika osebne solidarnosti v socialnem delovanju. Solidarnost pa je temeljni socialni imunski vzgib, ki je pogoj za osebno in družbeno preživetje. S prostovoljstvom človek posveti del svojega prostega časa smiselno izbranim solidarnim dejavnostim v korist pomoči potrebnih ljudi v skupnosti, kar je nepogrešljiv način, da se sam človeško razvija. Prostovoljstvo je osebno ali organizirano strokovno ali laično delo, ki ga nekdo opravlja, da se posameznemu človeku, skupini ali skupnosti smiselno pomaga pri materialnem preživljanju, medčloveškem sožitju z informiranjem, poučevanjem ali drugimi preventivnimi dejavnostmi, z delom, terapijo, oskrbo ali drugo pomočjo pri reševanju težav ali stisk, z raziskovanjem in organizacijo ali na kak drug smiselni način, pri čemer poteka pomoč:

- ⇒ neslužbeno, brez materialnega plačila in za ljudi zunaj lastnega doma,
 - ⇒ v delu človekovega razpoložljivega ali prostega časa ob lastnih obveznostih,
 - ⇒ po njegovi smiselni osebni odločitvi,
 - ⇒ iz človekoljubnega solidarnega stališča do človekovih potreb in težav (Ramovš 2007: 12).
- Grilova (2007a: 1) se strinja z Ramovšem in tudi sama prostovoljno delo označi za tisto delo, za katerega se ljudje odločajo sami, prostovoljno, da lahko koristijo drugim in zanj ne prejema plačila. Meni, da prostovoljno delo ne prinaša koristi le prejemnikom pomoči,

temveč se z njim bogati tako skupnost kot sami prostovoljci. Prejemnikom izpolnjuje specifične potrebe in odpravlja nezadovoljstvo. V skupnosti prostovoljno delo krepi solidarnost in medsebojno povezanost ljudi, s čimer se krepi socialna kohezivnost družbe. Prostovoljcem se presežki kažejo v večjem zaupanju vase in socialni odgovornosti, novo pridobljenih znanjih, izkušnjah in razvitih socialnih spretnostih, široki socialni mreži znancev, prijateljev ter drugih ljudi.

Vključitev posameznika v prostovoljno delo je pomembna življenjska odločitev. Potrebno jo je spoštovati in posamezniku omogočiti, da se vključi v delo, ki je zanj primerno in mu nadalje nudi vso strokovno in človeško pomoč (Flaker, Kronegger, Štular, Nahtigal 2000: 159).

Delovanje prostovoljcev seže od socialnega aktivizma in prizadevanj za pravno in socialno zaščito ranljivih in ogroženih skupin do pomoči skupinam in posameznikom. Dejavnosti so raznovrstne. Vsebina pomoči je odvisna od mladostnikove potrebe ali problema, od programa, od osebnosti prostovoljca in njegove usposobljenosti. Nekateri prostovoljci nudijo mladostniku več instrumentalnih znanj ali strategij obvladanja, drugi več čustvene podpore in pozitivnih medosebnih izkušenj. Glavne komponente pomoči, ki jih nudijo prostovoljci mladostnikom, so:

- ⇒ pogovarjanje, komunikacija,
- ⇒ simpatija, empatija, razumevanje in čustvena podpora,
- ⇒ pomoč z informacijami ali svetovanjem ob osebnih krizah in stiskah,
- ⇒ razvijanje socialnih veščin pri mladostniku,
- ⇒ razvijanje praktičnih veščin za obvladanje življenjskih nalog in težav pri mladostniku,
- ⇒ dvig samozaupanja in izboljšanje podobe o sebi pri mladostniku,
- ⇒ praktična pomoč mladostnikom,
- ⇒ druge oblike pomoči (Mikuš-Kos, Pogačnik 2002: 93–95).

Prostovoljci dobivajo ustrezno pomoč pri delu z mladostniki predvsem od mentorjev. Mentorji so osebe, ki skrbijo za delo prostovoljcev, so posredniki med organizacijo in prostovoljcem, skrbijo za njegovo dodatno izobraževanje, mu posredujejo informacije o delu ter mu služijo kot opora pri prostovoljnem delu. Pomagajo mu pri reševanju trenj z uporabniki, ga opozarjajo na možne kritične situacije, ga vodijo skozi preizkušnje ter se z njim veselijo ob uspehih. Vse to pa se dogaja predvsem na mentorskih sestankih, ki so vodena

oblika srečanja za izmenjavanje informacij med prostovoljcem in mentorjem (Kronegger 2002: 5).

Žorgarjeva (2002: 72–73) veliko govori o podpori, ki naj bi jo prostovoljcu nudil mentor. Podpora prostovoljcem je pravzaprav vezivno tkivo, ki ga zagotavlja njihovo sodelovanje, vztrajanje in kakovost njihovega delovanja. Zmotno je mnenje, da potrebujejo podporo le tisti prostovoljci, ki imajo težave ob delu. Popolnoma se strinjam z avtorico, ko zatrjuje, da vsi prostovoljci potrebujejo podporo. Podpora pa naj bi prostovoljcu zagotavljala naslednje:

- ⇒ nudenje varnosti, omogočanje osebnega razvoja in izražanje priznanj in spoštovanja za njegovo delo,
- ⇒ omogočanje svetovanja ob dilemah ali težavah, ki nastanejo ob njegovem delu,
- ⇒ omogočanje izražanja njegovih pozitivnih ali negativnih čustev,
- ⇒ omogočanje, da v skupini podeli svoja spoznanja in izkušnje,
- ⇒ omogočanje pomoči pri učenju in pri razvijanju veščin ter učinkovitosti ob njegovem delu,
- ⇒ omogočanje zaščite v kriznih situacijah.

Prostovoljci in nevladne organizacije lahko tako s svojim delom veliko prispevajo k izenačevanju razvojnih možnosti ogroženih otrok in mladostnikov. Zato je potrebno prostovoljce podpirati z nudenjem dodatnih znanj, predvsem pa s spodbujanjem izmenjave znanj in izkušenj ter s skupnim izgrajevanjem ustreznih modelov prostovoljske pomoči (Mikuš-Kos 2001: 11).

1.2.3 Odnos med delovanjem strokovnjakov in delovanjem prostovoljcev

Odnos med delovanjem prostovoljcev in delovanjem strokovnjakov na področju dela z mladostniki je vprašanje teoretične in praktične narave. Odpira tudi vprašanje odnosa naravnih virov pomoči do strokovnih virov, vprašanje nadomestljivosti strokovne pomoči z laično pomočjo. Odnos prostovoljnega dela do delovanja institucij in strokovnih služb lahko opišemo kot suplementaren, kar pomeni, da prostovoljci opravljajo dodatne naloge in usluge, in to praviloma na dnu lestvice glede zahtevane strokovnosti, kot je druženje s pacienti, sprehodi z invalidnimi osebami, aktivnosti z mladostniki. Tu so prostovoljci v odnosu do

institucije le izvajalci dela, ki jim je bilo odrejeno in sta njihova aktivnost ter iniciativnost v odnosu do ljudi, katerim nudijo pomoč, omejeni z dokaj strogimi določili in pravili. V takem odnosu prostovoljnega dela do institucionalnega dela je razmeroma malo interakcij med strokovnimi delavci in prostovoljnimi delavci. Obe vrsti dela pravzaprav tečeta ena ob drugi, ne da bi vzajemno pomembneje vplivali eno na drugo. Takšen model bi lahko označili kot humanizirajoče prostovoljno delo in je najpogostejša oblika delovanja prostovoljcev v institucijah. Odnos prostovoljnega dela do delovanja institucij in strokovnih služb lahko opišemo tudi kot komplementaren, kar pomeni, da se prostovoljci vključujejo v strokovno zahtevnejše naloge, kot so socialno terapevtsko delo, strožji nadzor, različne oblike pedagoško - korektivnega dela; njihovo delo ni le dodatek institucionalnemu delovanju za bolj prijazne in prijetne šole ali bolnišnice, temveč tudi prispevek k specifičnemu delovanju ustanove, ki dopolnjuje njeno delo. Strokovno delo je lahko tesno povezano z delovanjem prostovoljcev, se z njim prepleta, prihaja do intenzivnih interakcij in vzajemnih vplivov. Torej prostovoljci sooblikujejo delovni proces v instituciji in prevzemajo nekatere dejavnosti strokovnjakov, seveda pod vodstvom le-teh. Nazadnje lahko odnos prostovoljnega dela do delovanja institucij in strokovnih služb opišemo prav tako kot neodvisen oziroma formalno nepovezan s strokovnimi službami. To je prostovoljno delo, ki poskuša obravnavati probleme zunaj strokovnih služb in po potrebi pokliče strokovnjaka na pomoč. Pristopi so lahko alternativni glede na delovanje strokovnih služb, lahko pa so podobni ali enaki, le da so usmerjeni na marginalne ali institucijam naklonjene skupine, kot so brezdomci ali del uživalcev drog.

Če primerjamo delovanje prostovoljcev z delovanjem strokovnih služb, so prednosti za prostovoljce oziroma njihove organizacije naslednje:

- ⇒ so bližje ljudem,
- ⇒ hitreje zaznajo problem, bolj so občutljivi za potrebe,
- ⇒ bolj so prožni v odzivanju,
- ⇒ lažje speljejo inovativne pristope,
- ⇒ stojijo za svojimi projekti,
- ⇒ so bolj dostopni prikrajšanim in marginalnim skupinam,
- ⇒ so bolj sprejemljivi za mladostnike,
- ⇒ prejemnika pomoči ne označujejo z izrazi iz besednjaka patologije in
- ⇒ lahko pomembno dopolnjujejo pomoč (Mikuš-Kos, Pogačnik 2002: 35–42).

1.2.4 Formalno in neformalno delo z mladostniki

Pri delu z mladostniki je nujno tudi ustvarjalno učenje in posredovanje informacij na zanimive, nove, moderne načine. Sodobne oblike izobraževanja temeljijo na visoki storilnosti in samonadzoru posameznikov. Mladostniki pa iščejo zabavo in sprostitev. Pri delu z mladostniki je treba vpletati vsebine, ki mlade privlačijo, to pa najlažje storimo z neformalnim delom.

Pri takšnem delu je pomembno sodelovanje med strokovnjaki in zagotavljanje kakovosti dela, od načrtovanja preko izpeljave do evalvacije. Ves čas se moramo spraševati o namenih in ciljih našega dela, jih jasno definirati in ne smemo dopuščati, da so odrinjeni. Zavedati se moramo, da delujemo za mlade in slediti moramo njihovim željam. Vse to lahko dosežemo skozi komunikacijo, saj le tako spoznavamo mlade, njihove potrebe in njihove načrte za prihodnost (Pipan 2008: 50–51).

Neformalno delo bi lahko opredelili kot novo in prilagojeno izobraževalno obliko, zato je prav, da se mu v nadaljevanju nekoliko bolj posvetim.

Sam termin neformalnega dela je Smith opredelil, kot »proces izobraževanja ali programskega izvajanja učnih procesov in hkrati kot odnose, ki iz teh procesov izhajajo«. Po njegovem mnenju naj bi obstajali trije sistemi učenja: **formalni sistem** (povezan z znanji, ki jih pridobivamo v formalnih organizacijah), **neformalni sistem** (gre za učenje v vsakdanjih življenjskih situacijah) in **aformalni sistem** (povezan z organiziranim učenjem, vendar zunaj formalno delujočih ustanov) (Mrgole 2003: 27–28).

Formalno učenje se odvija v institucijah za izobraževanje in usposabljanje in vodi do priznanih diplom in kvalifikacij. Neformalno učenje se odvija izven glavnih sistemov izobraževanja in usposabljanja in ni nujno, da vodi do formaliziranih certifikatov. Neformalno učenje je lahko zagotovljeno na delovnem mestu, z aktivnostmi organizacij in skupin civilne družbe, kot so mladinske organizacije, sindikati in politične stranke. Lahko se zagotavlja tudi z organizacijami in službami, ki so bile ustanovljene kot komplementarne formalnemu sistemu izobraževanja. Formalno ali neformalno izobraževanje ni identično šolskemu ali zunajšolskemu izobraževanju. Informalno oziroma priložnostno učenje je naravni spremljevalec vsakdanjega življenja. Za razliko od formalnega in neformalnega učenja to učenje ni vedno namerno. Zato ni nujno, da ga prepoznajo celo posamezniki sami

kot tisto vrsto učenja, ki prispeva k njihovemu znanju in spretnostim. Te pojme sem opredelila predvsem zato, ker je proces priložnostnega učenja tisti proces, na katerega je treba biti še posebno pozoren pri vsakem delu z mladostniki (Muršak 2007: 17).

Neformalno učenje je na neki način motivirana »igra«, ki lahko v posamezniku prebudi motivacijo, navdušenje do spoznanja novega, preizkušanje neznanega, ustvarjanje in udeležanje lastne kreativnosti. V ospredju je izkustveno učenje, v katerem mladostniki v različnih aktivnostih najdejo samega sebe, se lahko uveljavijo in s tem razvijejo tiste potenciale, ki so jih redne izobraževalne oblike žal spregledale (Grcić, Kobolt 2008: 16–17).

Mrgole (2003: 8) ubesedi neformalno učenje kot učenje, »...kjer je mogoče s strokovnim vodenjem motivirati mladostnike za sodelovanje, delo pa ima še dodaten potencial, da pri mladostnikih preoblikuje pasivne vzorce, ki so družbeno manj sprejemljivi in za razvoj mladostnikov neustrezni«. Dodaja tudi, da se med udeleženci vzpostavi intenziven osebni odnos. Potrebna je večja mera osebnega angažiranja in hkrati tudi več gibljivosti, ki omogoča spontanost in upoštevanje individualnih potreb.

Neformalno in priložnostno izobraževanje se torej odvijata na različnih področjih človekovih dejavnosti. Takšno izobraževanje lahko da mladostnikom moč in motivacijo za izvajanje lastnih projektov, kjer so oni sami središče izobraževalne dejavnosti, imajo osebni interes, pridobivajo samozavest ter kot rezultat razvijejo sposobnosti in veščine z delom. Te veščine so dopolnjujoče tistim, ki so pridobljene v formalnem izobraževanju.

Formalni šolski in državni sistem ne moreta celostno zapolniti znanja, veščin ter storitev, ki jih mladostniki potrebujejo (Kozoderc 2008: 75–80).

Prednost neformalnega izobraževanja je tudi ta, da v neformalno izobraževanje vstopajo motivirani posamezniki. Prav tako lahko neformalno izobraževanje več stori na področju vrednot. Izobraževanje je veliko učinkovitejše, če so vrednote jasno izražene in če lahko udeleženec izobraževanja neposredno komunicira s čim več vrednotami. Ta privilegij si seveda lahko privošči neformalno izobraževanje, ki za mladostnike ni obvezno (Cepin 2004: 37–44).

Kadar pristopamo k mladostnikom in lahko hkrati sami izbiramo, na kakšen način se jim želimo približati, je najbolje, da pristopimo do njih z neformalnim delom. Ne smemo pa pozabiti, da moramo upoštevati mladostnika kot individuum z njegovimi lastnimi značilnostmi, potrebami, družinskim ozadjem, njegovimi pričakovanji in izkušnjami.

1.2.5 Metode socialnega dela z mladostniki

Metode, ki jih strokovni oziroma socialni delavci uporabljajo, so: delo s posameznim primerom, delo s skupino, skupnostno socialno delo, raziskovanje v socialnem delu ter metodi intervizije in supervizije. Pri socialnem delu z mladostniki se prav tako uporabljajo vse omenjene metode, zato jih bom na kratko označila.

Socialno delo s posameznim primerom temelji na pomoči ljudem iz marginaliziranih družbenih skupin in na vodenju, usmerjanju teh ljudi za uspešno socialno funkcioniranje.

Socialno delo s skupino je metoda, pri kateri je pomoč namenjena posameznikom v skupini. Z metodami skupinskega dela lahko skupini pomagamo, da doseže zaželeno cilje in da tudi posamezni člani skupine dosežejo potrebne spremembe.

Skupnostno socialno delo je metoda intervencije, s katero se posamezniki, skupine in organizacije vključujejo v načrtovane akcije, s katerimi vplivajo na socialne probleme. Raziskovanje v socialnem delu je metoda, ki jo prištevamo k pomožnim metodam. Ta metoda obsega sistematično iskanje odgovorov na vprašanja, ki nam pomagajo odkrivati neznano, in tudi testiranje hipotez, ki so podlaga praksi, da bi jo lahko bodisi potrdili ali ovrgli.

Supervizija je metoda, ki je namenjena strokovnjaku in mu je v neposredno pomoč, posredno pa je seveda v pomoč tudi uporabnikom, saj jim s tem zagotavlja kakovostne profesionalne storitve (Milošević-Arnold, Postrak 2003: 103–107).

Način dela z mladostniki zahteva, da mentorji v posameznih segmentih izbirajo različne metodične prijeme iz zaloge sodobnih veščin dela z mladostniki in jih med seboj prepletajo. Pri izbiri metod morajo mentorji ob strokovnih merilih in dobljenem znanju upoštevati še pogoje okolja, smiselno povezanost s širšimi in ožjimi cilji v ozadju, vsebine projektnega dela, vire za izvedbo, dinamiko skupine in individualne značilnosti udeležencev.

Mrgole (2003: 120–127) omenja naslednje metode neformalnega dela z mladostniki:

⇒ Metoda projektnega dela

Projekt je metoda, ki omogoča, da idejo prek strukturiranih postopkov spremenimo v aktivnost. Za projekte je značilno, da imajo cilj, so realistični, so časovno in prostorsko določeni, so kompleksni, zahtevajo kolektivno sodelovanje, so unikatni, so dogodivščina, lahko jih ovrednotimo in so sestavljeni iz jasno določenih in načrtovanih postopkov. Projektno delo je aktivnost, ki zahteva skupno sodelovanje in omogoča vključevanje opisanih kriterijev za doseganje kakovosti.

⇒ ***Metoda neformalnega učenja***

Ob naravnosti k neformalnemu učenju prihaja do priložnosti, ko mladostniki sproti rešujejo težave, povezane z delom v šoli: sprotne inštrukcije, pogovori o smiselnosti dela za šolo in druge vzpodbude, skupno izdelovanje seminarskih nalog, medsebojna učna pomoč.

⇒ ***Metoda skupinskega dela in motiviranja udeležencev***

Za reševanje vseh ovir, ki izhajajo iz dinamike delovanja skupine, morajo mentorji poznati socialne veščine in imeti znanja vodenja skupin in reševanja skupinske dinamike. Skupinski način dela je povezan z razvojem dinamik, kjer se mladostniki seznanijo tudi s socialnim učenjem, z argumentiranjem in prevzemanjem odgovornosti za svoje ravnanje v razmerju do skupinsko sprejetih dogovorov.

⇒ ***Metoda spremljanja in evalvacije***

Evalvacija naj bi bila že sestavni del projektnega načrtovanja in sestavni del celotne kulture dela z mladostniki. Namen njenega izvajanja je ugotoviti, kaj se dogaja v projektu od faze načrtovanja, promocije, in zakaj. Zato je potrebno izvajati evalvacijo že med potekom. Evalvacija je lahko vrednotenje ključnih točk projekta, časovno vrednotenje dosežkov, spremljanje s pomočjo nadzorne ekipe, sprotno spremljanje doseženih rezultatov...

⇒ ***Metoda Proneumo***

Metoda prepleta način projektnega dela z načeli neformalnega učenja in motivacijskega dela z mladostniki. Metoda se je v praksi pokazala kot zelo uspešen način za delo z mladostniki, saj na eni strani ohrani odprtost različnih interesov in želja mladostnikov, na drugi strani pa omogoča fleksibilno ciljno načrtovanje in konkretizacijo izbranih projektnih vsebin. Delo na ta način mladostnikom ohranja smiselnost participacije, hkrati pa jih prek simulacije realnih življenjskih pogojev uči spretnosti, ki jih lahko s pridom uporabijo v življenju.

Metode dela prostovoljcev morajo ustrezati kriterijem strokovnosti, kot so sprejemljivost za uporabnike prostovoljnega dela, neškodljivost, učinkovitost, hkrati pa morajo ustrezati še posebnim zahtevam in možnostim prostovoljnega dela:

- ⇒ ne smejo ogrožati niti uporabnikov niti prostovoljcev,
- ⇒ ustrezati morajo vrednotam, stališčem in zmogljivostim prostovoljcev,
- ⇒ ne smejo terjati dolgotrajnega usposabljanja prostovoljcev,

⇒ prostovoljcem morajo omogočati sooblikovanje procesa pomoči, udeležanje lastnih zamisli, ustvarjalnosti.

Prostovoljci tako najpogosteje izvajajo naslednje metode dela z mladostniki:

- ⇒ metoda razgovora,
- ⇒ metoda sproščanja,
- ⇒ metode urjenja motoričnih, psihomotoričnih sposobnosti in veščin,
- ⇒ metodo razvijanja koncentracije,
- ⇒ metodo razvijanja verbalnih in neverbalnih komunikacij v skupini,
- ⇒ metodo razvijanja socialnih veščin.

Koristno je izbrati metode dela, ki dopuščajo prilagajanje in spreminjanje ter spodbujajo prostovoljce k samostojnemu ustvarjalnemu oblikovanju (Mikuš-Kos, Pogačnik 2002: 105–107).

1.2.6 Pristopanje do mladostnikov skozi strokovno in prostovoljno delo

Pristope pri delu z mladostniki oziroma stile vodenja najpogosteje opredelimo kot vedenjske vzorce, s katerimi vplivamo drug na druge (Zabukovec 2000: 8).

V odnose z mladostniki vstopamo na različne načine. Pri vodenju je ključna notranja motivacija med vsemi člani skupine, saj lahko le na tak način konstruktivno delujejo in uporabljajo vse svoje potenciale. Druga pomembna stvar je vodenje kot proces, kamor so vključeni vodja, vsi člani skupine, okolje, možnosti in situacije, ki se rojevajo v teku procesa. Vodenje je treba vsemu temu prilagoditi in hkrati slediti zastavljenemu cilju (Pipan 2008: 71).

Stili vodenja so torej odvisni od različnih dejavnikov, pri katerih pa ne smemo pozabiti tudi na našo osebnost, znanje, izkušnje, sposobnosti. V literaturi, tako tuji kot slovenski, je vse več avtorjev, ki v svojih delih obravnavajo stile vodenja, le-te pa lahko zasledimo pod različnimi imeni:

- ⇒ **avtoritarni stil vodenja**: pristop z nadzorovanjem – zmagam/izgubiš (Bluestein 1997), kulturno-transmisijski model vzgoje (Kroflič 1997), vodenje s prisilo (Glasser 1998), destruktivno vodenje (Hočevár et al. 2003), nedogovorni ukazovalni stil vodenja (Poštrak 2006);

- ⇒ **permisivni stil vodenja**: pristop izgubim/zmagaš (Bluestein 1997), permisivni model prijazne vzgoje (Kroflič 1997), nevodenje – vodenje laissez faire (Hočevvar et al. 2003), nedogovorni neukazovalni stil vodenja (Poštrak 2006);
- ⇒ **demokratski stil vodenja**: pristop zmagam/zmagaš (Bluestein 1997), procesno razvojni model moralne vzgoje (Kroflič 1997), transakcijsko vodenje (Hočevvar et al. 2003), dogovorni stil vodenja (Poštrak 2006).

Kljub različnim poimenovanjem lahko pri različnih avtorjih najdemo med opisi stilov vodenja veliko podobnosti. Zaradi široke uporabe poimenovanj in tudi lažjega razumevanja stilov vodenja bom v nadaljevanju izpostavila dogovorni, nedogovorni ukazovalni in nedogovorni neukazovalni pristop vodenja, ki jih bom povzela po Poštraku (2007b: 6–8).

Dogovorni pristop

Za ta pristop je značilno, da vsi udeleženci v problemu sodelujejo, soustvarjajo rešitve, skupaj načrtujejo delo, so torej aktivni udeleženci. Vloge so jasne, razvidne in sprejete, odgovornost je obojestranska, vendar različna. Svetovalni delavec je odgovoren drugače in za druge vsebine kot mladostnik. Mladostnik spoštuje in ceni svetovalnega delavca zaradi njegovih znanj in sposobnosti. V okviru socialnega dela bi rekli, da se socialni delavec in mladostnik skupaj pogovarjata o tem, kaj je socialna težava, stiska ali problem, skupaj definirata predmet dela. Skupaj načrtujeta ali soustvarjata tudi korake procesa reševanj stiske, težave ali problema. Pri tem sta oba odgovorna za uresničevanje dogovorjenega.

Nedogovorni ukazovalni pristop

Pri tem pristopu stik z mladostnikom ni vzpostavljen, zaradi tega tudi ni komunikacije na ravni razgovora. Odgovornost je najpogosteje na strani vodje oziroma svetovalnega delavca, čeprav le-ta odgovornost pogosto prenese na mladostnika. Mladostnik pa se po drugi strani ne čuti odgovornega za svoja ravnanja. Vloge so sicer razvidne, vendar vsiljene. Mladostnik je pravzaprav pasivni udeleženec procesa reševanja lastnega problema. S tem je tako subjektivno kot objektivno razrešen odgovornosti. Odgovoren za uspešno reševanje problema je izključno socialni delavec.

Nedogovorni neukazovalni pristop

Tudi pri tem pristopu stik z mladostnikom ni vzpostavljen. Komunikacija ne temelji na ravni razgovora, temveč je mimobežna. Tukaj se udeleženci med seboj pogovarjajo, vendar se o ničemer ne dogovorijo. Govorijo drug mimo drugega. Odgovornost je tako odsotna, nihče ni za nič odgovoren, tudi ni nič dogovorjenega. Udeleženci pravzaprav ne čutijo odgovornosti za

svoje ravnanje, saj ni bilo določeno, opredeljeno. Tudi vloge so nejasne in ukrepi niso predvideni. Delovni odnos torej sploh ni vzpostavljen.

Pri delu z mladostniki se pogosto pojavljajo tudi različice, ki imajo posamezne sestavine navedenih vzgojnih pristopov. V praksi pa tako straši, učitelji kot tudi socialni delavci, drsijo iz okvirja enega vzgojnega pristopa v drugega. Na podlagi svojih izkušenj dela z mladostniki se lahko popolnoma oprem na stališče Postraka (2006), ki prav tako meni, da je dogovorni pristop v dosledni udejanjeni obliki najbolj primeren, učinkovit in uporaben. Je torej realističen in izvedljiv. Hkrati lahko poudarim, da strokovno delo z mladostniki ne zahteva samo dogovornega pristopa, temveč zahteva tudi: »strpnost, odprtost, budnost in jasne strokovne koncepte« (Hočevár, Mesec 1981: 68).

Pri prostovoljnem delu z mladostniki so aktivnosti naše glavno orodje. Z njihovo pomočjo mladostnike spodbujamo, da dobijo občutek lastništva nad lastnimi izkušnjami, tako razumskimi kot čustvenimi. Zavedati se moramo, da aktivnosti niso same sebi namen, ampak so ključ od vrat, ki odpirajo tisto, kar je resnično pomembno. Aktivnosti so zasnovane kot osrednje orodje skupinskega učenja. Kako jih uporabljamo, je odvisno od starosti, sposobnosti in interesov mladostnikov v skupini, pa tudi od časa in prostora, ki ga imamo na voljo. Kadar pristopimo do mladostnikov za izhodišče vzamemo to, kar sami že vedo, njihova mnenja in izkušnje, in da od tu dalje skupaj iščemo in odkrivamo nove ideje ter nove izkušnje. Vsi imamo ideje in stališča o vprašanih, povezanih z vsakdanjim življenjem. To izhaja iz našega družinskega in družbenega okolja, iz lastnih neposrednih izkušenj, iz tega, kar preberemo, iz informacij, ki jih dobivamo v šoli, na televiziji, radiu... Pomembno je tudi, da spodbujamo mlade k aktivnemu sodelovanju v pogovorih, saj se lahko drug od drugega največ naučimo. Vsak izmed nas lahko nauči druge nečesa novega in vsakega izmed nas lahko drugi česa naučijo. Skupinsko delo še posebej spodbuja takšen način učenja. Kadar delamo z mladostniki, ne smemo pozabiti na uravnoteženost med cilji aktivnosti in cilji, povezanimi z razvojem skupine. Ena glavnih nalog vodij skupin je, da krepí in ustvarja prijetno vzdušje v skupini in da čim bolj spodbuja njihovo ustvarjalnost in prizadevanja. Tako bodo tudi mladostniki spoznali, da njihovo delo ni zaman, da je smiselno in produktivno ter da prinaša pomembne in zanimive izkušnje in sklepe (Brander, Cardenas, Vincent A, Gomes, Taylor 2006: 55–57).

Ob vseh omenjenih pristopih tako strokovnjaki kot prostovoljci že dolgo uporabljajo ustvarjalne pristope pri mnogih oblikah dela z različnimi uporabniki. Če se omejim na področje dela z mladostniki, se ustvarjalni pristopi uporabljajo v osnovnih šolah, vzgojnih, prevzgojnih in drugih zavodih, društvih in drugih oblikah organizacij.

Uporabo ustvarjalnih pristopov lahko razumemo v dveh kontekstih. Prvi kontekst nas veže na vsakodnevno ustvarjalnost kot sposobnost razviti in uporabljati učinkovite in ustrezne strategije ravnanja. Ustvarjalnost mladostnikov se spodbuja na način, da se lahko uspešno znajdejo v vsakdanjem življenju. Drugi kontekst pa nas veže na simbolizirano sporočanje. To pomeni, da lahko slikanje, glasbo, ples razumemo kot obliko komunikacije z mladostnikom (Poštrak 2007b: 11–17).

Socialno delo z igralno, gibalno-plesno, likovno, glasbeno in video dejavnostjo lahko imenujemo tudi socialno kulturno delo. Uporaba ustvarjalnih kulturnih dejavnosti v socialnem delu je namenjena omogočanju in razvijanju pomembnih doživetij udeležencev v problemu. Taka doživetja prispevajo k samo-spoznavanju, samopodobi, samo-preizkušanju posameznika in k razvijanju komunikacije v skupini. Socialno kulturno delo je v tem primeru doživljajske narave, lahko pa se z udeleženci dogovorimo, da od doživljajsko izkustvenega preidemo k terapevtskemu načinu dela (Šugman-Bohinc 1994: 317–324).

Poštrak (1996: 407–416) nas v članku Socialno kulturno delo opozarja na samo poimenovanje socialnega kulturnega dela. Meni namreč, da je socialno kulturno delo zasilno, tako rekoč improvizirano ime za to področje. Zavedati se moramo ohlapnosti in nejasnosti poimenovanja tega področja. Kljub temu si lahko socialno kulturno delo predstavljamo kot trikotnik, katerega eno oglišče je teorija, drugo metode in tehnike ter tretje praktična dejavnost. Ob vsem tem avtor poudarja tudi vprašanje, ki si ga zmeraj znova postavljamo: Kaj sploh je ustvarjalnost?

Definicij o ustvarjalnosti je na stotine. Nekatere so preproste, nekatere vedre ali resne, druge so tehnične, nekaj pa je seveda zelo zapletenih. Ena izmed preprostejših se glasi: »Pri ustvarjalnosti gre za vzpostavljanje povezav tam, kjer jih prej ni bilo« (Kam-Keong 2008: 43). Če smo ustvarjalni, lahko iz življenja iztisnemo več radosti in sreče. Bolj kot smo ustvarjalni, bolj osebno bogati postajamo, neprestano rastemo, imamo občutek polnejšega življenja, smo napolnjeni z optimizmom in imamo pomenljivejše življenje

Margaret Boden (1994) nam ponuja zanimivo razločevanje med psihološko in zgodovinsko ustvarjalnostjo. Psihološka ustvarjalnost je tista, ki se rodi določeni osebi. Tu ni

pomembno, koliko ljudi je že pred tem imelo enako zamisel. Zgodovinska ustvarjalnost pa je ustvarjalnost, ki je pred tem v vsej zgodovini ni imel še nihče. Seveda vse zgodovinske ustvarjalnosti vsebujejo psihološko ustvarjalnost, ne pa obratno.

V polje psihološke ustvarjalnosti lahko uvrstimo strategije preživetja, socialne veščine, načine ravnanja, skratka ustvarjalnost v vsakdanjem življenjskem svetu. Da nekdo razvije še posebej učinkovite socialne spretnosti, lahko iz psihološke ustvarjalnosti oblikujemo nekaj novega, torej zgodovinsko ustvarjalnost (Boden 1994, po Poštrak 2007b).

Ustvarjalni pristopi so dodaten pristop v svetovalnem in terapevtskem delu z otroki in mladostniki. Večkrat so tudi edini možni način komunikacije socialnega delavca z mladostnikom. Lahko bi rekli, da je mladostnik v težavah, stiski takrat, ko izgubi stik z lastno ustvarjalnostjo. Ko se ne more več ustvarjalno soočati z vsakdanjimi težavami, izzivi pritiski. Naloga socialnega delavca ali prostovoljca je, da mladostniku spet omogoči stik z lastnim ustvarjalnim potencialom. Izhajati mora iz potreb, želja, pričakovanja mladostnikov samih.

Ustvarjalnost seveda spodbujamo na različne načine, z raznimi metodami in tehnikami. Na različne načine lahko tudi omogočamo mladostniku, da vzpostavi stik z lastnimi viri ustvarjalnosti (Poštrak 2007b).

Do sedaj sem razpravljala v glavnem o ustvarjalnosti, njenih vzrokih in načinih njenega vzpodbujanja, zelo malo pa o neustvarjalnosti, o zavorah pri ustvarjalnem mišljenju in vzrokih zanjo. Le-te lahko razdelimo v dve veliki skupini: zunanje, ki izvirajo iz razmer, okolja in drugih ljudi, ter notranje, ki izvirajo iz posameznika, njegove osebnosti in načina njegovega mišljenja. Primarne družbene skupine lahko razdelimo na nedogovorno ukazovalne, dogovorne in nedogovorno neukazovalne. Ustvarjalnost najbolj vzbujajo dogovorne skupine, saj so v njih člani enakopravni, najmanj pa nedogovorno ukazovalne, pri kateri ena oseba določa celotno dejavnost skupine. Glavni notranji dejavnik zaviranja ustvarjalnosti je pretirana prilagodljivost skupinskim normam in zahtevam (Pečjak 2000: 33–34).

1.3 V MLADOSTNIKE USMERJENO PREVENTIVNO DELOVANJE

Preventiva je temeljni način socialnovarstvenega delovanja. Definiranje preventive je kljub temu nekoliko težje, saj različna politična usmeritev precej različno opredeli preventivo. Levo usmerjeni razumejo preventivo kot del prizadevanja za boljši jutri, za uresničevanje vizije boljše, pravičnejše družbe, desno usmerjeni pa v njej vidijo predvsem možnost za preprečevanje odklonov od zelenega stanja, torej za ohranjanje obstoječe politične ureditve (Poštrak 1998). Koncept preventive je torej odvisen od epistemoloških predpostavk, ki ga utemeljujejo.

V praksi pomagajočih poklicev je od štiridesetih let prejšnjega stoletja preventiva pojmovana predvsem kot največkrat ustvarjalna, inovativna dejavnost, s katero želimo v prihodnosti doseči ugodne ali zmanjšati neugodne posledice (Poštrak 1998, po Deklevi 1990). Od izvajalcev preventive zahteva po eni strani predvidevanje možnega trenda prihodnjega dogajanja, ki bi lahko vodilo do nezaželenih psihosocialnih učinkov, po drugi strani pa od njih zahteva vzpostavitev kontekstov, v katerih se bodo udeleženci, ki jih delavci na področju preventive ocenjujejo za posebno ranljive ali ogrožene za predvidene neugodne posledice, lahko krepili svoje razpoložljive ali dobili dodatne potrebne vire moči za zaščito pred njimi, ter se učili učinkovitejših vzorcev za spoprijemanje s predvidenimi ogrožajočimi situacijami. Tako na primer Dekleva (1990) preventivo definira kot bolj ali manj zavestno dejavnost, ki jo izvajamo zato, da bi v bodoče dosegli neke pozitivne učinke ali se izognili predvsem negativnim.

Poštrak (1998) meni, da je preventiva nekaj, kar preprečujemo, »če pa je tisto že nastalo pa ukrepamo v smeri preprečevanja še nadaljnjega razvoja tistega«. Preventiva naj bi bila:

- ⇒ *specifična ali generalna,*
- ⇒ *preprečevanje bolezni* (motenj ali simptomov) ali utrjevanje zdravja,
- ⇒ *preprečevanje zunanjih vplivov ali utrjevanje odprtosti,*
- ⇒ *primarna, sekundarna, terciarna.*

Kadar govorimo o primarni, sekundarni ali terciarni preventivi, govorimo o socialni preventivi.

Primarna socialna preventiva so sistemski družbeni ukrepi za ustvarjanje takšnih socialnih razmer, ki krepijo kakovost življenja celotnega prebivalstva.

Sekundarna socialna preventiva je konkretno socialno delo s posameznikom, z družino ali drugo skupino, ki so posebej socialno ogroženi.

Terciarna preventiva pa je preprečevanje poslabšanja socialne težave in zmanjševanja škode (Ramovš 1995: 117–119).

Jeričkova (2007) ugotavlja, da je preventiva bistveno povezana s kurativo in da dostikrat težko postavimo meje med tem, kdaj zdravimo in kdaj preprečujemo. Zato je preventiva krožno in neločljivo povezana s kurativo in obratno. Zaradi te povezanosti je primernejši izraz varovanje virov moči.

Bajzek (1998: 43–44) se prav tako veliko ukvarja s preventivo in govori predvsem o tem, zakaj je preventiva danes nujno potrebna, hkrati pa našteva vzroke za njeno nujnost. Prvi razlog naj bi bil naša kulturna občutljivost, saj naša kultura vedno izraža občutljivost za kvalitetno življenje. Drugi razlog za preventivo je v tem, da se kriminal in prestopništvo ne zmanjšujeta brez preventive, ampak se vedno bolj in bolj razširjata. Gospodarski razlog je tretja stvar, ki nas danes sili v preventivo.

Demetrio (1998: 66) pa meni, da sodobna preventiva nastaja tam, kjer je vzgoja izgubljala svojo naravno funkcijo. Vzgoja mora preko okrepljene spoznavne, čustvene in delovne subjektivnosti posameznika najti svojo preventivno naravo.

Preventivo moramo razumeti tudi kot promocijsko ponudbo, ki bi bila sposobna upoštevati vse pozitivne vidike in osebne vire mladostnika. Smernice, ki predstavljajo to promocijsko ponudbo so naslednje:

- ⇒ V primeru neprimernih identifikacijskih modelov je potrebno mladostnikom ponuditi ustrezne in motivirane like odraslih vzgojiteljev.
- ⇒ V primeru čustveno nepravilnih odnosov, ki so običajno usmerjeni k zavračanju, je potrebno mladostnikom ponuditi različne sloge odnosov, ki so usmerjeni k potrjevanju.
- ⇒ Kadar kultura kot najvišje vrednote ponuja egoizem, potrošnjo, nasilje, je potrebno mladostnikom ponuditi popolnoma nasprotno vrednote in usmeritve.
- ⇒ Pri pomanjkanju smernic je mladostnike potrebno spodbuditi k zavestnemu privzemu dosledne in enotne bivanjske usmeritve.
- ⇒ Pri neprimernem vrednostnem sistemu, ki ovira čustveni razvoj mladostnika, je potrebno ponuditi dosleden vrednostni sistem, ki se osredotoča na intelektualno in moralno poštenost.

- ⇒ V kulturi, ki mladostniku ponuja razvedrilne dejavnosti, ki ga delajo pasivnega, je vzgojiteljeva naloga iskanje in ponujanje aktivnih in ustvarjalnih dejavnosti.
- ⇒ V primeru pomanjkanja struktur in kakovostnih oblik druženja je potrebno ponuditi takšno možnost in tako razvijati smisel za sodelovanje in konstruktivnost.
- ⇒ V primeru šibke osebne identitete, ki jo povzročajo nekakovostna kulturna sporočila, je potrebno vzpostaviti budno in kritično stališče do procesov dekulturnizacije.

Vse te smernice še niso dovolj. Primarna preventiva, ki naj bi vsem mladostnikom zagotovila višjo stopnjo blaginje (telesne, psihološke, narodne, duhovne), se mora uresničevati in dosegati z vzgojo na kulturni in politični ravni (Mion 1999: 54–59).

1.3.1 Oblike praktičnega delovanja na področju primarne preventive

Ko govorimo o praktičnem delovanju na področju primarne preventive, vidimo, da se le-ta na ravni strategij in neposrednega dela z uporabniki lahko deli na tri oblike. To so:

Informativno-propagandna dejavnost

To je dejavnost, s katero želimo ustrezno in pravočasno informirati uporabnike o nevarnostih tveganega vedenja ali pa o možnostih za preseganje določenih problemov, stisk in kriz. To so lahko tudi informativno-propagandne dejavnosti, s katerimi uporabnikom odpiramo nove možnosti za krepitev svojega zdravja. Končno so te dejavnosti lahko preprosto usmerjene k spodbujanju in oblikovanju pozitivne atmosfere v določenem segmentu skupnosti ali v skupnosti nasploh. Lahko prispevajo h krepitvi določenih vrednot, stališč, navad, ki so koristne za rast in razvoj posameznika, skupin in skupnosti.

Vzgojno-preventivna dejavnost

To je dejavnost, ki temelji na izkustvenem in socialnem učenju in je naravnana k spodbujanju rasti in razvoja ter h krepitvi notranjih moči posameznika. Torej gre za naslednje dejavnosti: od učenja ustreznih socialnih veščin, spodbujanja in pospeševanja razvojnih procesov, spodbujanja razvoja zdravega življenjskega sloga, obvladovanja strategij premagovanja stresa in kriz, do učenja komunikacijskih veščin, strategij vzpostavljanja, ohranjanja in razvoja medsebojnih odnosov, obvladovanja strategij soočanja in reševanja konfliktov in drugih socialnih problemov, težav, stisk in podobno.

Izobraževalna dejavnost

To je sistemsko poučevanje oziroma posredovanje znanj o lastnostih psihoaktivnih substanc, efektu njihovega delovanja na posameznika in skupnost ter o posledicah, ki jih ima uživanje le-teh na posameznika, njegovo rast in razvoj, njegovo zdravje. Te dejavnosti bi morale vsebovati tudi informacije in znanja o alternativnih načinih in poteh zadovoljevanja potreb, ki so v osnovi uživanja psihoaktivnih substanc (Maksimović 2006: 23–24).

1.3.2 Primarno preventivno delo z mladostniki

Za delo z mladostniki, ki se je razvilo v novih pogojih, je značilno uvajanje zelo heterogenega delovanja, ki je prepletlo prakse mladinskih projektov iz preteklega političnega obdobja z odzivi na nove družbene razmere in novo opredeljene potrebe mladostnikov. Praksa je prehitela teoretsko produkcijo in tako so nastali novi lokalni unikati, ki po desetletju delovanja predstavljajo trenutno podobo dela z mladostniki in ustvarjajo edinstvene ponudbe v polju mladinske kulture. Zdi se, da slovenska mladinska scena deluje nekako pod vplivom aktivističnega zanosa, pionirskega dela in tudi vpliva na karizmatične figure na prizorišču (Zupan 2003).

Primarno preventivno delo z mladostniki so pravzaprav dejavnosti, ki so usmerjene v preprečevanje, zmanjševanje škodljivih vplivov nekega vedenja ali ohranjanja nekega stanja (se pravi tako kot je, ni slabše).

Na strokoven in hkrati privlačen način, z vzpostavitvijo dialoga in pogovora želimo vplivati na določena vedenja mladostnikov, za katera predvidevamo, da lahko imajo škodljive posledice za njihov razvoj in s tem tudi za nadaljnje življenje (Raičević 1996: 41–51).

Pri preventivnem delu z mladostniki želimo vplivati na določena vedenja, ki so v družbi spoznana kot nesprejemljiva (zloraba drog, alkohola, nasilniške oblike vedenj, ostale oblike deviantnih vedenj). Na neki način želimo vplivati na prav določeno vedenje, ki bo mladostnika odvrnilo od zgoraj naštetih deviacij oziroma da bo ob izbiri svojega vedenja sam preučil posledice in zanje prevzel odgovornost.

Z preventivnimi dejavnostmi smo lahko uspešni, problem lahko zmanjšamo ali povsem odpravimo.

1.3.3 Mladinski programi in programi za mladostnike

Mladi se združujejo v različne oblike organiziranosti, kar ima za posledico tudi več tipov mladinskih organizacij. V grobem lahko te delimo na mladinske centre, mladinske svete, nacionalne mladinske organizacije ter druge nevladne organizacije.

Mladinski program je skupek aktivnosti, ki ga izvaja mladinska organizacija, z namenom doseganja svojega osnovnega poslanstva. Programe za mlade izvajajo nevladne organizacije z namenom zagotavljanja boljših pogojev za življenje, delovanje in organiziranost mladih. Program za mlade poteka kontinuirano, skozi večji del leta in vključuje večje število aktivnih udeležencev. Izvajajo jih praviloma strokovno visoko usposobljeni izvajalci, z bogatimi delovnimi izkušnjami na področju mladinskega dela.

Prednostna področja izvajanja mladinskih programov in programov za mlade pa so naslednja:

⇒ ***Neformalno izobraževanje in usposabljanje mladih za mladinsko delo***: sem sodijo programi, ki vsebujejo:

- usposabljanje in izobraževanje mladinskih delavcev za delo z mladimi ter izobraževanje in usposabljanje za pridobivanje veščin, ki mladim omogočajo, da sami izvajajo projekte;
- usposabljanje mladih za delovanje v različnih aktivnostih na lokalni, regionalni in državni ravni;
- inovativne oblike neformalnega izobraževanja in usposabljanja za mladinsko delo.

⇒ ***Prostovoljno mladinsko delo***: so tisti programi, ki vsebujejo:

- izvajanje in uveljavljanje prostovoljnega mladinskega dela,
- izobraževanje in usposabljanje za izvajanje prostovoljnega dela,
- izmenjave prostovoljcev.

⇒ ***Informiranje in svetovanje za mlade***: za te programe štejejo tisti, ki vsebujejo:

- izvajanje dejavnosti informiranja in svetovanja za mlade na nacionalnem oziroma regionalnem nivoju;
- koordinacijo mednarodnih programov informiranja in svetovanja;
- koordinacijo izvajalcev informiranja in svetovanja na regionalnem oziroma lokalnem nivoju ter vzpostavljanje mreže informacijskih točk;
- aktivnosti, ki omogočajo mladim lažji dostop do informacij preko različnih medijev;

- izobraževanje in usposabljanje informatorjev in mladih, ki se vključujejo v projekte vrstniškega informiranja;
 - aktivnosti, ki vključujejo promocijo informiranja in svetovanja za mlade po šolah.
- ⇒ ***Participacija, aktivno državljanstvo, človekove pravice***: za programe s tega področja štejejo tisti, ki vsebujejo:
- aktivno partnerstvo in odgovornost pri vprašanjih, ki se nanašajo na mlade v družbi, integriranje mladih v družbene procese in zagotavljanje demokratičnih oblik združevanja in delovanja mladih;
 - aktivno participacijo mladih pri javnih zadevah na regionalnem in nacionalnem nivoju ter vključevanje mladih z manj priložnostmi;
 - usposabljanje za aktivno državljanstvo;
 - izvajanje civilno-družbenih akcij, povezanih z mladinskim področjem.
- ⇒ ***Mednarodno mladinsko delo***: sem štejejo tisti programi, ki vsebujejo:
- vključevanje in sodelovanje v multilateralnih programih, ki so organizirani na mednarodnem nivoju in omogočajo aktivno sodelovanje mladinskih struktur;
 - koordinacijo in izvajanje izmenjav mladih in skupnih aktivnosti mladih iz dveh ali več držav.
- ⇒ ***Mobilnost mladih***: za te programe štejejo tisti, ki vsebujejo:
- ustvarjanje pogojev ter vzpostavljanje in ohranjanje mehanizmov/instrumentov za večjo mobilnost mladih;
 - koordiniranje mreže mladinskih nastanitvenih kapacitet.
- ⇒ ***Raziskovalno delo mladih***: za programe s tega področja pa štejejo tisti, ki vsebujejo:
- seznanjanje mladih z raziskovalno-znanstvenim delom,
 - razvijanje metod raziskovalnega dela z mladimi,
 - popularizacijo znanosti med mladimi,
 - omogočanje boljšega poznavanja mladih – izvajanje raziskav mladinskega področja na nacionalnem oz. regionalnem nivoju (Urad RS za mladino 2009).

1.3.4 Preventivni programi za mladostnike

Na mladostnika lahko vplivamo tudi tako, da ga vključimo ali mu ponudimo programe in dejavnosti, ki podpirajo njegove pozitivne potenciale. To so programi, ki jih poznamo kot

preventivne dejavnosti (Poštrak 2007a: 161–162). V Sloveniji imamo več programov in pristopov te vrste. Skoraj nemogoče je omeniti vse, zato bom naštela le nekatere od njih.

Nekateri programi primarne preventive za mlade:

- ⇒ Mladinske delavnice,
- ⇒ Odraščanje in mi,
- ⇒ Telefon mladi mladim,
- ⇒ TOM telefon za mlade,
- ⇒ Svetovalnica za mlade v okviru društva Center za pomoč mladim,
- ⇒ Svetovalnica Fužine,
- ⇒ Društvo mladih za osebnostno rast,
- ⇒ Društvo za nenasilno komunikacijo,
- ⇒ Šotorovci,
- ⇒ Zveza prijateljev mladine,
- ⇒ Skala in Alpin (»street work«),
- ⇒ Šent,
- ⇒ Altra,
- ⇒ Paradoks.

Z organizacijo programov za mladostnike se ukvarja vse več vladnih, nevladnih in drugih organizacij. Zlasti mladostniki v urbanih okoljih lahko svoj prosti čas izrabijo za sodelovanje v različnih skupinskih dejavnostih, ki jih poznamo kot športne aktivnosti, skavte, tabornike, gasilce, programe društev prijateljev mladine, razne dogodke v knjižnici, glasbene in druge umetniške večere, pevske zборе, dramske skupine, programe izven-šolskega formalnega in neformalnega izobraževanja (jezikovne tečaje, glasbene šole, delavnice za pridobivanje raznih umetnostnih in socialnih veščin ter spretnosti), sodelovanje v prostovoljnih skupinah samopomoči, študentskih klubih, mladinskih centrih ali drugače poimenovana mladinska iniciativa. Če se mladostniki znajdejo v težavah, jim je na voljo mnogo programov pomoči. Če potrebujejo informacije, ugodnosti, turistične in druge storitve, se jim ponujajo ustrezni servisi (Mrgole 2003).

Preventivni programi naj bi vključevali specifične komponente, ki omogočajo prepoznavanje ključnih dejavnikov tveganja. Hkrati naj bi programi krepili dejavnike zaščite, ki lahko pozitivno vplivajo na otrokovo oziroma mladostnikovo vedenje (Hočevnar 2005: 196).

Za uspešno preventivno delo niso dovolj samo programi, pa naj so še tako dobro zastavljeni. Pravzaprav so programi samo dopolnilo in dokaz družbe, da je zadovoljivo opravila svoje delo. Problemi uporabnikov so lahko obrobni, če je družba zagotovila mehanizme, ki omogočajo njenemu prebivalstvu možnosti za samostojen razvoj (Raičevič 1996: 41–51).

S tem, da so programi samo dopolnilo, se strinja tudi Shapiro (2003: 7). Hkrati dodaja, da so občasne ali opuščene preventivne dejavnosti le redko učinkovite. Najprej se je potrebno odločiti, kateri preventivni program je primeren za določenega mladostnika in kateri preventivni ukrepi so zanj sprejemljivi.

Eden izmed programov primarne preventive za mlade so Mladinske delavnice, katerim bom v nadaljevanju namenila nekoliko več pozornosti. Pravzaprav bom pozornost namenila predvsem usposabljanju prostovoljcev za program Mladinskih delavnic, kar pa bo tudi izhodiščna točka za empirično raziskovanje.

1.4 MLADINSKE DELAVNICE – PROGRAM PRIMARNE PREVENTIVE ZA MLADOSTNIKE

Projekt Mladinske delavnice predstavlja sistem preventivnih aktivnosti na področju duševnega zdravja mladih. Izvajalci programa v lokalni skupnosti so vrstniško povezani v Mrežo Mladinske delavnice, katere jedro je Društvo za preventivno delo, ki skrbi za usklajeno in koordinirano izvajanje tega projekta na nacionalni ravni. Z organizacijo dela pri izvedbi projekta se zagotavlja varnost uporabnika in enak standard kakovosti storitve na vseh koncih Slovenije, na katerih se program izvaja. Akcijska povezava nevladnega in vladnega sektorja pri neposredni izvedbi programa omogoča sinergijske učinke združevanja naporov civilne družbe in države na ravni lokalne skupnosti. Dosedanja izvedba programa je tako omogočila izgradnjo trdnih temeljev za oblikovanje primarno preventivnega sistema.

Projekt mladinske delavnice je namenjen učencem sedmih in osmih razredov osemletne osnovne šole oziroma osmim in devetim razredom devetletne osnovne šole. Izvaja pa se v okviru interesnih dejavnosti.

S pomočjo tega programa se pospešijo razvojni in socializacijski procesi pri mladih, prav tako pa se preprečuje njihova socialna izključenost. Najstniki si s programom pridobijo socialne veščine in razvijajo strategije individualne in skupinske interakcije in komunikacije. Posameznik si oblikuje pozitivno samopodobo, motiviran je za dejavnosti, ustvarjalno delovanje in aktivno socialno življenje.

Pri neposrednem delu z uporabniki je v obliki skupinskega dela posamezna tema obdelana s pomočjo metode »delavnica«. Gre za sklop socialnih iger, igranja vlog in simulacijskih iger, nedokončanih zgodb, vodenih fantazij... Vsaka delavnica ima jasno opredeljene cilje in namene ob izoblikovani strukturi, ki narekuje določen vrstni red socialnih iger in drugih tehnik, kombiniranih s poldirigiranimi razgovori (Maksimović 2006: 24–30).

Namen mladinskih delavnic je pomagati mladim pri iskanju odgovorov na številna vprašanja, ki si jih zastavljajo v obdobju odraščanja (Saksida, Pipan 2006: 5).

1.4.1 Model primarne preventive, iz katerega projekt Mladinske delavnice izhaja

Koncept primarne preventive, na katerem sloni projekt Mladinske delavnice, opredeljuje primarno preventivo kot poseg, ki preprečuje nastanek zdravstvenega ali psihosocialnega

problema. To razumevanje primarne preventive vključuje predvsem vplivanje na vedenje in poglede ciljne skupine. Gre za krepitev notranjih moči posameznika in oblikovanje trdnega občutka lastne osebnostne identitete. Slednje pa ni le posredni cilj, temveč tudi nameravani rezultat, ki vključuje izgradnjo notranjih ovir za utrditev psihološko in socialno patoloških motenj, kot tudi za preprečevanje vgraditve rizičnega vedenja v življenjski slog in osebnostne identitete. Na ta način je primarno preventivno delovanje v svoji osnovi prizadevanje za in ne izključno proti uporabi drog, pitju alkohola, kajenja, odvisnosti, stereotipom, predsodkom. V ospredju teh prizadevanj je ohranjanje, vzpodbujanje in krepitev moči v posamezniku in v socialni skupnosti v celoti (Maksimović 2006: 23).

1.4.2 Namen in cilji projekta Mladinske delavnice

S programom Mladinske delavnice se pospešujejo razvojni in socializacijski procesi pri mladih in preprečujejo njihovo socialno izključenost. Mladostniki s programom pridobivajo socialne veščine in razvijajo strategije individualne in skupinske interakcije in komunikacije. S tem programom si posameznik oblikuje pozitivno samopodobo, prav tako pa program prispeva k osebni in socialni integraciji. Za mladostnike program pomeni motivirajočo dejavnost in možnost za ustvarjalno delovanje in aktivno socialno življenje. Uporabniki aktivno sodelujejo pri oblikovanju ekstenzivnega dela programa (izbira tem in načina njihove obravnave). V program so vključeni prostovoljno, v majhno skupino, ki deluje tedensko.

Cilji projekta Mladinske delavnice so zato naslednji:

- ⇒ Širjenje razvojnih in socialnih možnosti za uspešno obvladovanje razvojne krize adolescence ter krepitev razvijanja ustreznih miselnih, vedenjskih in vrednostnih vzorcev in znanj za samostojno in kompetentno reševanje svojih socialnih problemov in stisk.
- ⇒ Krepitev osebnostnih potencialov in notranjih moči posameznikov in skupin, ki so v prid progresivnemu razvoju (v smeri formiranja zdrave, zrele in socialno kompetentne osebe) in ki so hkrati ovira razvijanju zasvojenosti in odklonskosti pri mladih.
- ⇒ Delovanje v smeri ustvarjanja vzdušja in vrednostnega ambienta v lokalni in širši socialni skupnosti, ki bi bilo pozitivno naravnano do zdravja, zdravih življenjskih stilov, tolerance, solidarnosti in medsebojnega sodelovanja in pomoči, pri čemer se daje prednost spremembi, nestereotipnemu vrednotenju življenjskih možnosti, odgovornosti za svoje

lastno življenje, opiranju na lastne moči ter pogumu biti avtentičen in edinstven (Maksimović 2006: 24–26).

1.4.3 Metode in tehnike izvedbe projekta Mladinske delavnice

Uporabljajo se različne metode dela, od katerih so najbolj pogoste predavanja, skupinsko delo, individualni pogovori, publicistične dejavnosti, nastop v medijih.

Pri neposrednem delu z uporabniki je v obliki skupinskega dela posamezna tema obdelana s pomočjo metode “delavnica”. Gre za sklop socialnih iger, igranja vlog in simulacijskih iger, nedokončanih zgodb, vodenih fantazij, ki so povezane v celoto s poldirigiranimi diskusijami. Teme posameznih delavnic so dobljene iz predhodno opisanih kategorij razvojnih problemov adolescence. Vsaka ima jasno opredeljene cilje in namene, ob izoblikovani strukturi, ki narekuje določen vrstni red socialnih iger in drugih tehnik, kombiniranih s poldirigiranimi razgovori. Delavnica omogoča emocionalno in intelektualno angažiranje vseh članov skupine ter posredovanje znanja na osnovi učenja skozi lastno izkušnjo in z odkrivanjem (izkustveno učenje). Delavnice namreč ne vsebujejo konkretnih receptov za probleme (paleta rešitev za paleta problemov), temveč predstavljajo psiho-socialni ambient, v okviru katerega se eksperimentira in išče optimalno rešitev za problem, ki je nakazan, oziroma za spreminjanje in nadgradnjo obstoječih vzorcev mišljenja in vedenja.

Program neposredno izvajajo prostovoljci, večinoma študentje ali mladi brezposelni. Na mesec opravijo minimalno trideset delovnih ur prostovoljnega dela. Neposredno delajo v prostorih osnovnih šol v lokalni skupnosti. Program izvajajo za učence višjih razredov osnovne šole, s skupinami sedmošolcev in osmošolcev oziroma osmošolcev in devetošolcev, ki se formirajo na podlagi prostovoljne udeležbe. Program se izvaja vsak teden skozi vse šolsko leto po vnaprej načrtovanem programu. Delo, ki ga opravljajo prostovoljci, je organizacijsko, animatorsko, informativno promocijsko, vzgojno preventivno in je usmerjeno k uresničevanju ciljev programa Mladinskih delavnic. Prostovoljec tako mesečno opravi 24 delovnih prostovoljnih ur neposrednega dela z uporabnikom pri izvajanju projekta Mladinske delavnice, 16 ur pa porabi za priprave, analizo opravljenega dela in pripravo načrta (Maksimović 1996: 25).

1.4.4 Socialne igre kot najprimernejše tehnike projekta Mladinske delavnice

Socialne igre so v praksi razvite posebne ustvarjalne tehnike za preizkušanje in ponazoritev številnih pomenov interakcij (medsebojnih delovanj), s katerimi se srečujemo v vsakdanjem življenju. Izvajajo se v obliki skupinskega dela in po metodi izkustvenega učenja. Vključujejo različne oblike izražanja. Najpogostejše je verbalno izražanje, v neverbalno pa vključujejo likovno, glasbeno in gibalno izražanje (Virk-Rode et al. 1998: 20).

Socialne igre lahko označimo tudi kot interakcijske, ker prihaja pri njihovem izvajanju do interakcije z drugimi člani skupine, od katerih pa se udeleženci največ naučijo. Prav tako so pomembne pri oblikovanju lastne identitete in za lažje sprejemanje sebe, saj oseba postane bolj samozavestna, ko se nauči kaj novega o sebi (Lavrič 1995: 169–176).

Socialne igre je Virk-Rode (1998: 21–22) poimenovala tehnike, ki pomagajo otrokom in odraslim, da se med seboj spoznavaajo, sprejemajo in sodelujejo. Z njihovo pomočjo se lahko razvije solidarnost, medsebojna pomoč in upoštevanje različnosti, hkrati pa spodbujajo ustvarjalnost.

Vsem udeležencem dajejo možnost enakopravnega sodelovanja, kar pa je eden izmed pomembnih strukturnih elementov. Le-ti so še: pravila in utečen postopek izvajanja, simulacija realnosti, zavarovanje za vse člane (Schmidt 1992: 421).

Če nekoliko povzamem, so socialne igre namenjene otrokom in mladostnikom pri osvajanju socialnih veščin (navezovanju stikov, spoznavanje neznanih situacij) in s tem lažjemu vključevanju v širše socialno okolje.

Osnovni namen socialnih iger je vzgajati, učiti, spodbujati, razvijati, izboljševati socialne interakcije. Skozi socialno igro se posameznik razvija, pridobiva, ozavešča znanja, sposobnosti, veščine in občutke, ki mu bodo pomagali, da bo lažje, prijetneje, bolj kompetentno in kakovostno komuniciral s svojim socialnim okoljem. Tako tudi skupina kot celota postane bolj kohezivna, člani se v skupini počutijo prijetneje, bolj varno in sprejeto (Brunčič 1993 po Obleščak 2004).

Osnovni cilj socialnih iger je, da pri otroku razvijajo spoznavno, emocionalno in socialno plat osebnosti ter spodbujajo ustvarjalnost (Lavrič 1995: 169).

Schmidt (1992) v svojem članku poudarja, da socialne igre z svojim namenom in cilji omogočajo spoštovanje individualnosti in osebnosti posameznika, v ospredju je osebnostno

zorenje, pomembno je spoznavanje samega sebe, svojih potreb in čustev ter izboljšanje komunikacije s seboj in drugimi.

Izvajalci socialnih iger morajo biti pozorni zlasti na velikost in strukturo skupine, jasno predstavitev pravil in ciljev igre, vključenost posameznikov v skupinsko dogajanje, jasno predstavitev zahtev v zvezi z analizo dogajanja med igro, potrebe skupine, spoštovanje želja in identitete posameznikov, vzdušje v skupini. Prav je, da vodje upoštevajo, da se skupina in vzdušje v njej oblikujeta postopoma.

Sama izvedba socialnih iger pa je razdeljena v pet faz:

Prva faza: predstavljanje in spoznavanje

Ta faza je uvodna. Tukaj člani skupine naredijo nekaj več, kot le povedo svoja imena. Izrazijo svoja stališča in se pri tem ustrezno vedejo. Oblikuje se njihova vloga v skupini. Vzpostavi se začetni stik med sodelujočimi, prav tako pa se opogumi sodelujoče, da se zavedajo svojih vtisov, čustev in pričakovanj do skupine.

Druga faza: komunikacija in oblikovanje skupine

Namen iger v tej fazi je omogočiti članom skupine, da vadijo vse oblike komunikacije in ugotovijo, katere so zanje najbolj sprejemljive. Preko iger udeleženci izrazijo in oblikujejo čustva, spoznajo pomen govora pri sproščanju potlačenih čustev ter spoznajo različne oblike komunikacije.

Tretja faza: opazovanje

Igre v tej fazi naj bi sodelujočim pomagale videti določene procese, ki se v skupinski aktivnosti kažejo tako na čustvenem kot na stvarnem nivoju. Pomembno je, da sodelujoče usmerimo v opazovanje lastnih čustev in spremljanje lastnega počutja med igrami. Posamezniki znajo s pomočjo takšnega načina bolje oceniti sami sebe, če poleg opazovanja lastnega vedenja zaznajo učinke svojega vedenja na drugih članih. Sposobnost ocenjevanja dogajanja daje občutek gotovosti.

Četrta faza: vživljanje in identifikacija

Vživljanje je sposobnost prenašanja samega sebe v osebnost nekoga drugega, ga razumeti v skladu z njegovim položajem, se zavedati njegovih stališč in spoznati njegove potrebe. Namen empatije je torej bolje razumeti drugega in z njim bolje sodelovati.

Peta faza: napadalnost in samoobramba

Ločimo dve obliki napadalnosti: destruktivno in konstruktivno. Destruktivna je izražena kot neko zunanje ali notranje povzročanje škode. Konstruktivna pa je nasprotna oblika, ki

omogoča posamezniku oblikovati in realizirati svoje lastne potrebe v odnosu do nekoga. Pod samoobrambo pa razumemo hotenje in sposobnost zastopati svoje lastne interese, kar pa je lahko včasih v nasprotju z interesi drugih. Člani skupine se tukaj zavedajo konfliktov v skupini (Haus Schwalbach 1967; po Virk-Rode et al. 1998).

Nadgradnja socialnih iger so socialne veščine. Socialne veščine so primerne za sklepanje in ohranjanje prijateljstev, pridobivanje pozitivnih izkušenj v odnosu z drugimi in vzbujanju dobrih občutij o samem sebi. Tako otroci kot mladostniki morajo upoštevati pravila, znati se morajo strpno vesti do drugih in prenesti, da njihovo mnenje pač ni vedno najboljše, da obstajajo tudi drugi zorni koti gledanja na isto zadevo (McGrath, Francey 1996: 24–38).

Pri socialnih veščinah gre bolj kot za učenje norm in pravil za učenje reflektiranja lastnega vedenja, za upoštevanje sočloveka, s katerim smo v odnosu, in odgovorno ravnanje, kjer ustvarjalnost ne izgublja pomembnega mesta. Trening socialnih veščin nam omogoči izkušnje zadovoljevanja lastnih potreb ob upoštevanju drugih, prevzemanju odgovornosti zase in učenje neodvisnega življenja ter omogoča izkušnjo grajenja in vzdrževanja socialnih mrež.

Socialnih veščin se mladi lahko učijo v različnih okoljih, v družini, vrstniški skupini, razredih, ter izvenšolskih dejavnostih (Rozman 2006; po Kramar 2007: 67–68).

1.4.5 Učinki izvedbe projekta Mladinske delavnice

Mesec, Poštrak, Rode, Kern in Cigoj-Kuzman (1999: 135–148) so naredili Evalvacijo preventivnih programov Centrov za socialno delo od leta 1995 do 1998. V to evalvacijo je bil vključen tudi projekt Mladinskih delavnic, za katerega so bili ugotovljeni pozitivni učinki ne le pri uporabnikih, temveč tudi pri neposrednih izvajalcih- študentih. Udeleženci Mladinskih delavnic so postali bolj samozavestni, bolj sproščeni, drugače doživljajo vrstnike, šolo in starše. Delo v okviru preventivnih projektov je pomemben vir duševne energije za strokovne delavce in izvajalce. Strokovni delavci praviloma ugotavljajo, da jim je delo pri projektu smiselno dopolnilo rednemu delu. Je delo ki jih razbremeni in sprosti, pri katerem doživljajo bolj neposredno zadovoljstvo zaradi uspeha kot pri rednem delu na težavnih socialnih primerih. Med izvajalci so tudi prostovoljci, ki se pripravljajo na poklice za delo z ljudmi, z izvajanjem projekta pa si pridobijo dragocene izkušnje. Pravzaprav so najbolj pozitivni rezultati ugotovljeni pri prostovoljcih, ki neposredno izvajajo program, in sicer na področjih

zvišanja socialne in profesionalne kompetence, veščin in znanja ter reševanja psihosocialnih problemov in konfliktov. Določene spremembe so znane tudi v samih šolah, na katerih je program izvajan (izboljšanje psihosocialne klime v šolah, zlasti v razredu). Učinki izvedbe projekta Mladinskih delavnic se tako najbolj kažejo v izboljšanju socialnega funkcioniranja, izboljšanju doživljanja samega sebe in drugih, izboljšanju specifičnih kritičnih ciljnih vedenj, izboljšanju kvalitete življenja in izboljšanju socialne vključenosti.

1.5 PROSTOVOLJNO DELO V PROJEKTU MLADINSKE DELAVNICE

V večini organizacij so prostovoljci deležni uvodnega usposabljanja, drugo podporo pa prejemajo neposredno pri delu od starejših prostovoljcev ter mentorjev. Mladi se za prostovoljno delo odločajo, ker si želijo početi kaj koristnega, pomagati ljudem, pridobiti socialne izkušnje ali preveriti poklicne možnosti. Motivacija prostovoljcev se tekom prostovoljnega dela spreminja skladno s pričakovanji o delu in vrednotenjem lastne uspešnosti, pomembni so tudi medosebni odnosi v organizaciji ter način izvajanja dejavnosti. S prostovoljnim delom se mladim poveča občutek koristnosti, postajajo bolj iznajdljivi, samozavestni ter socialno spretnejši, pridobivajo pa tudi strokovna znanja. Najpomembnejši vrednoti prostovoljcev sta zanesljivost in odgovornost, večinoma si prizadevajo tudi za strpnost, kreativnost, zaupnost, družabnost in solidarnost. Najpogostejše težave pri prostovoljnem delu so finančne narave, pogosto delo ovira tudi neustrezna motivacija prostovoljcev in organizacijski problemi, kot je pomanjkanje kadrov (Gril 2007b: 61).

Pri prostovoljnem delu pridobljena teoretična in praktična znanja ter izkušnje prostovoljcem neposredno ali posredno koristijo pri njihovem nadaljnjem študiju in pri strokovnem delu ter pri njihovih prihodnjih družbenih in starševskih vlogah.

1.5.1 Kriteriji za izbor prostovoljcev

Kriteriji in načini izbire so pri različnih projektih prostovoljnega dela različni. Pri nekaterih projektih so kriteriji za izbiro zelo zahtevno in kompleksno zastavljeni. Temu ustrezen je tudi postopek izbiranja. Nekateri avtorji navajajo tudi po več individualnih intervjujev ter zahtevne osebne preizkušnje. Vendar je napovedna vrednost osebnostnih preizkušenj za nepoklicno prostovoljno delo pri varstvu duševnega zdravja malo znana in se danes vse manj uporablja. Čeprav organizatorji le zelo redko izbirajo prostovoljce na osnovi psiholoških, moralnih, socialnih in drugih telesnih kriterijev, se pri delu zelo redko pojavijo težave zaradi osebnostnih lastnosti ali problemov prostovoljcev. Kljub temu so osnovna varovala dobrega izbora prostovoljcev naslednja:

- ⇒ dobra informacija za interesente za prostovoljno delo,
- ⇒ uvodni razgovor s kandidatom,

- ⇒ opazovanje in ocenjevanje prostovoljca med pripravljanim usposabljanjem za delo,
 - ⇒ spremljanje delovanja prostovoljca in supervizija (Mikuš-Kos, Pogačnik 2002: 51–54).
- Kriteriji za izbor prostovoljcev za vključitev v program Mladinskih delavnic pa so naslednji:
- ⇒ Zaželeno je, da so udeleženci redni študentje, ne glede na študijsko smer.
 - ⇒ Zgornja starostna meja je 25 let (izjemoma do 33 let), spodnja pa 17 let.
 - ⇒ Prednost imajo študentje socialnega dela, psihologije, socialne pedagogike, razrednega pouka in medicine.
 - ⇒ Prednost imajo zainteresirani študentje, ne glede na dotedanje izkušnje.
 - ⇒ Za pristop k aktivnemu prostovoljnemu delu je nujni pogoj uspešno opravljeno usposabljanje.
 - ⇒ Udeleženci ne smejo imeti akutnih motenj v duševnem razvoju (psihoze, depresije,...).
 - ⇒ Udeleženci ne smejo biti zasvojeni s prepovedanimi drogami ali z legalnimi mamili, kot je alkohol (Društvo za preventivno delo 2009).

1.5.2 Usposabljanje prostovoljcev za program Mladinske delavnice

Usposabljanje in usposobljenost sta pomembni za delovanje prostovoljcev. Usposabljanju prostovoljcev moramo posvetiti posebno pozornost, ker to zagotavlja kakovost dela, varuje pred napakami in škodo, ki bi jo lahko utrpeli uporabniki, prostovoljci in institucije. Usposabljanje je za prostovoljca pomemben motivacijski mehanizem, hkrati ga varuje tudi pred emocionalno škodo. Usposabljanje, vodenje, podpora, spremljanje dela in supervizija so procesi, ki se tesno prepletajo (Mikuš-Kos, Pogačnik 2002: 55–56).

Prostovoljec, ki dela z ljudmi in za ljudi (isto velja za strokovnjaka), ima sam na voljo dve poti, da poveča kakovost in uspešnost svojega dela. Prva je večanje znanja, druga pa rast njegove osebnosti. Če pogledamo usposabljanje za osebno prostovoljstvo od začetka, je prvi korak pridobivanje novih prostovoljcev. Najboljši način za pridobivanje novih prostovoljcev je dobro informiranje in ozaveščanje celotne skupnosti o pristnih socialnih potrebah in možnostih za njihovo zadovoljevanje s prostovoljstvom. Temu sledi osebni pogovor z vsakim kandidatom, ki ga izvaja odgovorni izobraževalec. Na tem pogovoru se obojestransko pojasnijo motivi in povod za usposabljanje ter realne možnosti in meje usposabljanja in prostovoljskega dela. Usposabljanje za osebno prostovoljsko delo z ljudmi mora biti temeljito

in zelo kakovostno, pa naj je prostovoljsko delo individualno ali skupinsko. Vsebinski poudarki so trije, in sicer:

- ⇒ pridobiti potrebno količino znanja in informacij s področja določenega prostovoljskega dela;
- ⇒ izoblikovati smiselna in jasna osebna stališča do vsega, kar je povezano s tem prostovoljskim delom;
- ⇒ največja pozornost je posvečena vadbi veščin za kakovostno osebno komuniciranje ter za izvajanje dejavnosti, ki so za to prostovoljsko delo primerne.

V zadnjem delu usposabljanja poteka učenje za samoorganizirano vzdrževanje ter krepitev prostovoljske kondicije v krajevnem prostovoljskem društvu, ki je bilo praviloma tudi pobudnik usposabljanja. Usposabljanje se slavnostno zaključi na kaki prireditvi v širši skupnosti. Po končanem usposabljanju prostovoljci polno sodelujejo pri organiziranem prostovoljskem delu v svojem krajevnem društvu ali drugi organizirani obliki (Ramovš 2007: 43–45).

Usposabljanje prostovoljcev za program Mladinskih delavnic pa poteka na sledeči način:

Neformalno izobraževanje obsega 100-urno usposabljanje in izobraževanje. To je dvostopenjski intenzivni seminar ter kontinuirano spremljanje in podpora s strani strokovnega mentorja v času neposredne izvedbe programa Mladinske delavnice, ki ga po uspešno končanem prvostopenjskem seminarju prostovoljec izvaja eno šolsko leto in pri tem opravi približno 40 prostovoljnih delovnih ur. Začetni seminar poteka sedem dni, dvodnevni nadaljevalni pa dva dneva. Namen prvostopenjskega seminarja je globalno spoznavanje vsebine programa, pridobivanje znanja o teoretičnih okvirih, iz katerih je projekt zrasel, spoznavanje metod in tehnik dela ter urjenje v njihovi uporabi. Namen drugostopenjskega seminarja pa je nadgradnja pridobljenih izkušenj in znanj, kot tudi usposabljanje za samostojno ustvarjanje delavnic kot metode skupinskega dela. Tako se prostovoljci usposobijo ne le za to, da uspešno in kompetentno delajo z mladimi (skupinami mladih) na vzgojno-preventivnem področju dela, temveč da lahko samostojno ustvarjajo nove programe in delavnice, ki jih bodo za mladostnike izvajali v prihodnosti.

Tematski sklopi, ki se obravnavajo na seminarju s pomočjo delavnic, diskusijskih skupin ter predavanj, so:

- ⇒ adolescence kot normativna (razvojna) kriza,
- ⇒ komunikacija,
- ⇒ oblikovanje in razvijanje majhne skupine,

- ⇒ delavnica kot metoda dela,
- ⇒ primarna preventiva na področju duševnega zdravja,
- ⇒ kaj želimo s pomočjo projekta Mladinske delavnice doseči.

Za prostovoljce, ki neposredno izvajajo program, je zagotovljena strokovna podpora in pomoč (strokovno mentorstvo). V okviru rednih mentorskih srečanj se izvaja refleksija dela, ki jo opravljajo prostovoljci kot podlago za nenehno izpopolnjevanje in večjo učinkovitost pri svojem delu.

Mentorsko delo s prostovoljci pa je zelo zahtevno. Le-to ne vsebuje samo nalog vodje delovnega tima, ki daje napotke in navodila, organizira delo in razporeja naloge ter svoje delovanje utemeljuje s pozicije moči oziroma organizira in usmerja teološko k uresničitvi delovnih ciljev. To je vloga, ki temelji na avtoriteti znanja, ki ga mentor črpa na osnovi svojih lastnih izkušenj neposredne izvedbe programa ter tudi na podlagi svoje akademske in strokovne kompetence. Zato je zelo pomembno, da je mentor tudi sam neposredno izvajal program Mladinskih delavnic kot inštruktor Mladinskih delavnic. Delo mentorja torej vsebuje tudi podporno in izobraževalno dimenzijo ter določen stil vodenja, ki je bolj demokratičen kot avtoritaren, hkrati pa ima tudi teleološko naravnost, ki jo vsebuje vodenje delovnega tima. Mentor je hkrati učitelj in vzgojitelj ter delovodja. Pri tem je pomembno poudariti, da mora pred prevzemom vloge mentorja vsaj eno šolsko leto sam izvajati program Mladinskih delavnic neposredno z uporabniki (Društvo za preventivno delo 2009).

1.5.3 Namen usposabljanja prostovoljcev za program Mladinske delavnice

Temeljni namen in tudi nekateri cilji tega usposabljanja so vzpodbujanje in krepitev motivacij med mladimi za prostovoljno delo na področju primarne preventive, pridobivanje znanja in veščin ter vrednostnih usmeritev, pomembnih za udeležbo pri kontinuiranem prostovoljnem delu in promociji prostovoljnega dela med mladimi v lokalni skupnosti. V ospredju je fokusirano usposabljanje, pridobivanje ustreznih znanj in veščin za izvajanje primarno preventivnega projekta Mladinske delavnice. Namen projekta je usposabljanje mladih za prostovoljno delo na področju primarne preventive in promocije na področju duševnega zdravja oziroma za izvajanje programa Mladinske delavnice. Namen programa je tudi vgraditev vrednot, na katerih temelji prostovoljno delo, v mladinsko kulturo v lokalni

skupnosti. Kultura življenja mladih naj bi temeljila na humanistično eksistencialističnih vrednotah, solidarnosti in medsebojni pomoči, strpnosti do drugačnih, vzajemnosti, samozaupanju in samozavesti. Istočasno je namen tudi vzpodbujanje osebnostne in profesionalne rasti in razvoja prostovoljcev. Aktivna udeležba na usposabljanju omogoča pridobivanje znanj, izkušenj in vedenjskih vzorcev, ki imajo zelo pozitiven vpliv na mlade udeležence le-tega. Udeležba na usposabljanju evidentno vpliva na zvišanje stopnje njihove osebnostne, profesionalne in socialne kompetentnosti. Za njih to tudi predstavlja pripravo za bodočo zaposlitev in ne le zato, ker dobivajo znanja in izkušnje, ki jih tekom rednega študija niso deležni, temveč tudi, ker to delo na usposabljanju močno vpliva na njihov osebnostni razvoj.

Znanje in veščine, ki jih pridobijo na neformalnem izobraževanju, so med drugim tudi:

- ⇒ znanje in veščine vzgojno-preventivnega dela z mladimi, posebej pa delo s skupinami mladih (informiranje in svetovanje mladim, izvajanje različnih akcij v skupnosti);
- ⇒ pridobivanje ustreznih socialnih veščin, znanj in vrednostnih usmeritev ter vedenjskih vzorcev, koristnih za uspešno soočanje z lastnimi življenjskimi krizami in stiskami ter za izgradnjo zdravega življenjskega sloga in globoko vključenost v tokove svojega lastnega (družina), svojega profesionalnega (šola in učenje) ter svojega družbenega (socialna skupnost) življenja;
- ⇒ znanja in veščine s področja mentalne higiene, posebej vezano na tematske sklope, ki se obravnavajo (preventiva, mladostniki, majhna skupina ...);
- ⇒ osebnostne kompetence s področja veščin komuniciranja, soočanja in reševanja konfliktov, empatije in senzibilnosti za drugega, vzpostavljanja, ohranjanja in razvoja medčloveških odnosov, reguliranja svojih osebnostnih procesov (Društvo za preventivno delo 2009).

1.5.4 Prostovoljno delo in finančna nagrada

Finančna nagrada je zelo pomemben element izvajanja prostovoljnega dela na področju varovanja in promocije duševnega zdravja. Ko govorimo o finančni nagradi, mislimo na povrnitev stroškov prostovoljnega dela glede na to, da prostovoljci pri svojem delu porabijo določena finančna sredstva, ki so v zvezi z opravljanjem omenjenega dela. Nagrada za

prostovoljno delo predstavlja osnovo za odgovorno in kakovostno izvajanje dela, ki ga določena oseba izvaja prostovoljno. V naslednjih primerih je nagrada za prostovoljno delo eden od odločilnih elementov garancije kakovostnega uresničevanja določene storitve, ki jo izvajajo prostovoljci:

- ⇒ kadar organizator prostovoljnega dela zahteva odgovorno in kakovostno storitev od oseb, ki jih povabi k sodelovanju kot prostovoljce,
- ⇒ kadar je ta storitev povezana z določenimi pravili izvajanja le-te,
- ⇒ kadar obstajajo roki izvedbe te storitve,
- ⇒ kadar obstajajo kriteriji za oceno izvedbe te storitve,
- ⇒ kadar se ta storitev izvaja redno in to v daljšem časovnem obdobju.

Nagrada za prostovoljno delo je garancija za ustrezno zaščito uporabnikov storitev, ki jih ponujajo prostovoljci s svojim delom. Seveda pa je le-ta nagrada eden od elementov (Maksimović 2000: 174–175).

1.5.5 Dosedanji rezultati izvedbe projekta Mladinske delavnice

Rezultati izvedbe projekta Mladinske delavnice v šolskem letu 2007/08 ter primerjalna analiza rezultatov anket zadnjih sedmih šolskih let, ki so jih izpolnili uporabniki, kot tudi rezultati primerjalne analize vprašalnikov, ki so jih izpolnili prostovoljci, ki so aktivno sodelovali pri izvedbi projekta v zadnjih sedmih šolskih letih, govorijo o tem, da se s programom v veliki meri dosegajo zastavljeni cilji. Govorijo tudi o tem, da sta kakovost izvedbe projekta in kakovost doseženih učinkov izvedbe stabilni ter da se v zadnjih sedmih šolskih letih dosegajo zastavljeni cilji na približno enaki ravni kakovosti. Pravzaprav večjih statistično pomembnih odstopanj ni.

Pričujoči rezultati se ujemajo tako s cilji, ki jih želijo doseči s programom, kot tudi z rezultati raziskovalne študije izvajane med leti 1990 in 1993 (B. Dekleva in sodelavci). Ključne spremembe se dogajajo na področju mišljenja oziroma spreminjanja miselnih vzorcev, ki so temelj za vse druge spremembe pri posamezniku. Toda brez sprememb vedenjskih vzorcev, zlasti pa sprememb vzorcev in veščin, povezanih z reševanjem stisk in konfliktov, so spremembe na nivoju mišljenja le površinske.

Samo izvajanje programa je bilo, kot sem že omenila, zelo uspešno. Strokovni mentorji prostovoljcev (večina je zaposlenih na Centrih za socialno delo, ki so nosilci izvedbe programa v lokalnih skupnostih) so ne glede na številne in ovirajoče dejavnike za kakovostno izvedbo programa v lokalnih skupnostih (sistemsko neurejen status programa, sistemsko neurejeno sodelovanje med resorjem šolstva in sociale na republiški ravni glede skupnega delovanja na področju preventive, kaotično stanje na strokovnem področju dela socialne preventive, zamude pri sprejemanju občinskih proračunov in velikega števila občin, kjer so se morali pogajati za sredstva, problemi z lokalnimi Zavodi za zaposlovanje in DURS-om) odgovorno, vestno in kvalitetno opravljali svoje delo. Z maksimalnim angažiranjem in z velikim entuziazmom (pri čemer so opravili 2.125 prostovoljnih delovnih ur) so uspešno in nenehno skrbeli za kontinuirano izvedbo programa preko celega šolskega leta. Enako velja tudi za prostovoljce, ki so večinoma študentje in ki so ne glede na svoje študijske obveznosti in obveznosti, ki izhajajo iz adolescentskih potreb (zabava, potovanja in druženja), kontinuirano in odgovorno sodelovali pri izvedbi programa Mladinskih delavnic in del svojega prostega časa namenili skrbi za skupno dobro. Pri izvedbi programa v šolskem letu 2007/08 so opravili približno 11.500 prostovoljnih delovnih ur.

Kot je razvidno iz rezultatov primerjalne analize se z izvajanjem projekta Mladinske delavnice dosegajo zastavljeni cilji stabilno, kontinuirano in kakovostno (vsaj po oceni uporabnikov).

Večje statistične razlike med rezultati anket, ki so jih uporabniki izpolnjevali v šolskih letih 2000/01, 2001/02, 2002/03, 2003/04, 2004/05, 2005/06, 2006/07 in 2007/08, ne obstajajo.

Res pa je, da so določene razlike prisotne in jih bo potrebno v prihodnje bolj podrobno spremljati in raziskati (npr. kaj je to »drugo«, kar moti uporabnike ali katere teme bi bilo potrebno dodati obstoječim) (Društvo za preventivno delo 2009).

1.5.6 Vplivanje projekta Mladinske delavnice na prostovoljce

Projekt Mladinske delavnice vpliva tako na mladostnike, kot tudi na prostovoljce. Učinki so predvsem naslednji:

⇒ spremembe stališč do mladostnikovih težav, predvsem do vzrokov in narave težav in do tega, koliko se da nanje vplivati;

- ⇒ osebne spremembe: osebna rast, večja sposobnost razumevanja medosebnih odnosov in reševanja medosebnih problemov, sprememba odnosa do lastnih zmožnosti delovanja ob mladostnikih in sodelovanja z ljudmi, samorealizacija, vključevanje v socialno mrežo, aktivno delovanje v lastnem socialnem prostoru;
- ⇒ spremembe odnosa do študija: prizadevanje pri študiju se poveča, lahko pa velika vlaganja v prostovoljno delo ovirajo formalni študij; razvoj specifičnih študijskih interesov; kritičen odnos do študija; kritična ocena odnosa med prakso in teorijo; nove študijske ali poklicne usmeritve;
- ⇒ spremembe odnosa do institucij, ki so udeležene pri projektu in do strokovnih institucij nasploh in njihovega delovanja;
- ⇒ spremembe odnosa do stroke oziroma strok, ki so osnova mentalno-higienskemu in psihosocialnemu delovanju, pedagoškemu delu, socialnemu delu in delu na sorodnih področjih;
- ⇒ spremembe odnosa do družbenega okolja in do lastnega angažmaja v družbi;
- ⇒ večji interes za angažiranje v družbi, uvid v kompleksnost in zahtevnost družbenih projektov, uvid v to, kaj je v danih družbenih okoliščinah izvedljivo, in kakšne so poti do realizacije;
- ⇒ spremembe odnosa do drugih prostovoljnih delavcev, ki sodelujejo v projektu;
- ⇒ spremembe odnosa do strokovnega vodstva;
- ⇒ spremenjena ocena lastnih možnosti vplivanja na mladostnike (Mikuš-Kos, Pogačnik 2002: 211–214).

Prostovoljno delo prinaša v vsakdanje življenje prostovoljcev le pozitivne spremembe. Prostovoljci si z svojim delom povečujejo sposobnost razumevanja potreb in želja drugih, vztrajnost in potrpežljivost, iznajdljivost in fleksibilnost ter spoštovanje raznolikosti med ljudmi, hkrati pa prostovoljci pridobivajo strokovna znanja in spretnosti ter samozavest in samozaupanje. Glil (2007a: 91–93) je v eni izmed svojih raziskav odkrivala osebne spremembe prostovoljcev zaradi prostovoljnega dela. Te spremembe je v grobem razdelila na dve skupini: spremembe, usmerjene na posameznika, in spremembe, usmerjene navzven. V prvi skupini opisuje spremembe, ki so povezane s samopodobo, spremembe, povezane s pridobitvijo kompetentnosti, in spremembe, povezane s praktičnimi pridobitvami. V drugi skupini pa so spremembe, ki so povezane z medosebnimi odnosi, ter spremembe, povezane s pogledom na svet.

2 PROBLEM

Pred tremi leti sem se kot prostovoljka vključila v projekt Mladinske delavnice. Takrat nisem vedela, da je za moje delovanje v tem projektu potrebno usposabljanje in da je le-temu potrebno posvetiti posebno pozornost. Po opravljenem dvostopenjskem intenzivnem usposabljanju za izvajalko preventivnega programa Mladinske delavnice sem na enem izmed mentorskih srečanj izpolnjevala vprašalnik za inštruktorje Mladinskih delavnic, ki ga je izvajalo Društvo za preventivno delo. Vprašanja so se dotikala predvsem vpliva mentorskih srečanj na nas, prostovoljce. Nobeno vprašanje pa se ni navezovalo na usposabljanje, ki je ključnega pomena, da sploh lahko postaneš prostovoljec v tem projektu. Prav zato sem se odločila, da v svoji diplomski nalogi raziščem, kakšen vpliv ima usposabljanje na prostovoljce.

Preden sem dokončno formulirala problem naloge, sem stopila v stik z Zoranom Maksimovićem, ki je soustvarjalec preventivnega programa Mladinske delavnice. Ko sem mu predstavila svojo zamisel, je bil nad njo navdušen, saj bo lahko moje pridobljene rezultate uporabil v Evalvacijskem poročilu, ki ga Društvo za preventivno delo izdela vsako leto.

Razloga za odločitev za to raziskavo sta torej dva:

1. Želela sem ugotoviti, kakšen vpliv ima dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce.
2. Moji pridobljeni rezultati bodo v pomoč Društvu za preventivno delo pri Evalvacijskem poročilu o izvedbi projekta Mladinske delavnice.

Pri izdelavi hipotez sem se opirala na teoretična izhodišča o dvostopenjskem usposabljanju za projekt Mladinske delavnice in predpostavke, ki jih le-to zajema. Prav tako sem upoštevala lastne izkušnje in opažanja v zvezi z vplivom usposabljanja na prostovoljce.

Preveriti sem želela naslednje hipoteze:

H₁ Zaradi narave usposabljanja so prostovoljci na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice najbolj zadovoljni z pridobivanjem informacij.

H₂ Zaradi narave usposabljanja so prostovoljci na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice najbolj zadovoljni s pridobivanjem izkušenj.

H₃ Zaradi narave usposabljanja prostovoljci na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zaznavajo najmočnejši vpliv na njihovo počutje.

H₄ Na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice prostovoljci zaradi narave usposabljanja zaznavajo najmočnejši vpliv na njihovo počutje.

3 METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Ta raziskava je kvantitativna, ker sem pridobljene podatke količinsko (kvantitativno) urejala, obdelovala in analizirala.

Prav tako je deskriptivna, saj sem opredelila oziroma ocenila vpliv dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce.

Ker sem raziskovala tudi razlike med variancami, je ta raziskava tudi korelacijska.

V raziskavi so me zanimale predvsem naslednje spremenljivke:

- šolsko leto usposabljanja,
- pridobivanje informacij,
- pridobivanje znanja,
- pridobivanje podpore,
- pridobivanje izkušenj.

Razpon vrednosti teh spremenljivk, razen šolskega leta usposabljanja, je bil: zelo zadovoljen-a, zadovoljen-a, niti zadovoljen-a niti nezadovoljen-a, in skrajno nezadovoljen-a.

Pri spremenljivkah:

- počutje,
- mišljenje,
- obnašanje,
- znanje,
- čustva,
- osebnost,
- odnos do sebe,
- odnos do družine,
- odnos do prijateljev,
- odnos do drugih,
- reševanje svojih problemov in težav,
- profesionalna usposobljenost

je bil razpon vrednosti: zelo dober vpliv, dober vpliv, ni vpliva, slab vpliv in zelo slab vpliv.

Za spremenljivko vodenje celotnega dvostopenjskega usposabljanja je bil razpon vrednosti: zelo dobro, dobro, niti dobro niti slabo, slabo in zelo slabo.

Za spremenljivko vpliv usposabljanja na vodenje Mladinskih delavnic je bil razpon vrednosti: zelo dobra pomoč, dobra pomoč, niti dobra niti slaba pomoč, slaba pomoč in zelo slaba pomoč.

Za spremenljivko vpliv celotnega usposabljanja na prostovoljce je bil razpon vrednosti: zelo dober vpliv, dober vpliv, ni vpliva, slab vpliv in zelo slab vpliv.

3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

V raziskavi sem zbrala podatke s standardiziranim anketnim vprašalnikom (priloga 1). Anketni vprašalnik je sestavljalo devet vprašanj. Prvo vprašanje je bilo pravo izbirno, sledila so mu stopnjevana zaprta vprašanja, zadnje vprašanje pa je bilo odprto.

Pri stopnjevanih zaprtih vprašanjih sem variable izmerila na ordinalen način. Tako sem na primer pri 2. in 3. vprašanju prostovoljce na osnovi njihovih izjav o zadovoljstvu glede pridobivanja informacij, znanj, podpore in izkušenj na I. in II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice razvrstila v pet kategorij: zelo zadovoljne, zadovoljne, niti zadovoljne in niti nezadovoljne, nezadovoljne in skrajno nezadovoljne.

V raziskavi sem uporabila tudi sekundarne podatke. To so bila Evalvacijska poročila o izvedbi projekta Mladinske delavnice od leta 2001 do leta 2008 (priloga 2). S pomočjo teh rezultatov sem lahko ugotovila, koliko prostovoljcev se je v posameznem letu usposabljal za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice in koliko od le-teh jih je bilo pripravljenih sodelovati v moji raziskavi.

3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacijo raziskave sestavljajo prostovoljci, ki so se od leta 2001 do leta 2009 udeležili dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice oziroma so inštruktorji Mladinskih delavnic.

To populacijo sem izbrala zato, ker sem želela ugotoviti, kakšen vpliv ima dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce.

V raziskavo sem vključila 103 prostovoljce, ki so bili pripravljeni izpolniti anketni vprašalnik.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Zbiranje podatkov z standardiziranim anketnim vprašalnikom je potekalo na več posrednih načinov. Najprej sem sodelovala z Zoranom Maksimovičem, soustanoviteljem preventivnega projekta Mladinske delavnice. Ker tudi sam izvaja dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice, je bil najhitrejši in najučinkovitejši način zbiranja podatkov ta, da anketne vprašalnike sam razdeli na njegovem usposabljanju in mi jih nato izpolnjene izroči. Tako je Zoran Maksimović anketne vprašalnike razdelil med udeležence usposabljanja 08. in 09.05.2009 v Ljubljani ter 22. in 23.05.2009 na Ptuj. Vse izpolnjene anketne vprašalnike mi je 25.05.2009 izročil na Centru za socialno delo Ptuj, kjer sva se dogovorila za srečanje.

Podatke sem zbiral tudi s pomočjo elektronske pošte. Anketni vprašalnik sem odposlala prostovoljcem, ki so se od leta 2001 do leta 2008 udeležili dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice oziroma so inštruktorji Mladinskih delavnic. Zbiranje podatkov s pomočjo elektronske pošte je potekalo od 15.05.2009, ko sem razposlala anketne vprašalnike, do 15.06.2009, ko sem izpolnjene vprašalnike dobila vrnjene.

Preostale podatke sem razbrala iz Evalvacijskega poročila o izvedbi projekta Mladinske delavnice od leta 2001 do leta 2008, ki sem ga dobila na Društvu za preventivno delo v Ljubljani.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Vse pridobljene anketne vprašalnike sem najprej pregledala. Pri pregledovanju sem ugotovila, da nekaj anketirancev ni odgovorilo na zadnje, 9. vprašanje, ki je bilo odprtega tipa. Kljub temu sem upoštevala vse pridobljene anketne vprašalnike, kajti zadnje vprašanje sem obdelala in analizirala kvalitativno.

Vse ostale podatke, ki sem jih pridobila s pomočjo anketnega vprašalnika, sem obdelala in analizirala računalniško. Pri tem sem uporabila analitični program za statistične analize. S pomočjo programa sem oblikovala tabele in grafe. V tabele sem zapisala osnovne opisne statistike. Pri nekaterih sem za celotni vzorec uporabila število enot, aritmetično sredino, standardni odklon. Pri drugih pa sem lažje prišla do rezultata z izračuni povprečne razlike, vrednosti t-testa, stopinjami prostosti in statističnimi značilnostmi. Osnovne opisne statistike sem prav tako uporabila pri grafih, saj sem le-tako prišla do natančnejših rezultatov.

Gradivo, ki sem dobila s pomočjo 9. vprašanja na anketnem vprašalniku, sem uredila in čitljivo prepisala. Podčrtala sem dele posameznih zapisov (stavkov besed), izpustila pa sem tiste dele besedila, ki govorijo o čem drugem. Temu je sledila razčlenitev besedila na sestavine; tako sem dobila enote kodiranja. Enote kodiranja sem določila tako, da sem izpisala relevantne dele besedila in kodirala izjave glede na kategorijo, na katero se nanašajo, in jim prosto pripisala pojme. Pojme, ki so se nanašali na podobne izjave, sem združila v pet kategorij in jih definirala. Tako sem z definiranjem pojmov prišla do rezultatov.

4 REZULTATI

Tabela 4.1.1: Usposabljanje prostovoljcev (Anketno vprašanje 1)

Šolsko leto usposabljanja	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	Skupaj
Leto usposabljanja	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Število prostovoljcev, ki so se usposabljali	123	121	105	55	75	86	51	40	656
%	18,75	18,45	16,01	8,38	11,43	13,11	7,77	6,10	100
Število prostovoljcev, ki so sodelovali v raziskavi	7	7	5	8	14	16	20	26	103
%	6,80	6,80	4,85	7,77	13,59	15,53	19,42	25,24	100

Iz rezultatov je razvidno, da se je od leta 2002 do leta 2009 za inštruktorja Mladinskih delavnic usposabljal 656 prostovoljcev, od teh so bili 103 prostovoljci pripravljeni sodelovati v tej raziskavi. V raziskavi je torej sodelovalo 15,70% prostovoljcev, ki so se od leta 2002 do danes udeležili dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice.

V anketiranju je iz leta 2002 sodelovalo 7 prostovoljcev (6,80 % od vseh sodelujočih), iz leta 2003 prav tako 7 prostovoljcev (6,80% od vseh sodelujočih), iz leta 2004 je sodelovalo 5 prostovoljcev (4,85% od vseh sodelujočih), iz leta 2005 je sodelovalo 8 prostovoljcev (7,77% od vseh sodelujočih), iz leta 2006 je sodelovalo 14 prostovoljcev (13,59% od vseh sodelujočih), iz leta 2007 je sodelovalo 16 prostovoljcev (15,53% od vseh sodelujočih), iz leta 2008 je sodelovalo 20 prostovoljcev (19,42% od vseh sodelujočih) in iz leta 2009 je sodelovalo 26 prostovoljcev (25,24% od vseh sodelujočih).

Iz podatkov je prav tako razvidno, da se usposabljanja za Inštruktorja Mladinskih delavnic udeleži zmeraj manj prostovoljcev. Od leta 2002 do danes se je udeležba zmanjšala za približno 67,48%, kar pomeni da je udeležba na usposabljanju za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic upadla za več kot polovico.

Tabela 4.1.2: Zadovoljstvo prostovoljcev na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice (Anketno vprašanje 2)

	Število enot	Aritmetična sredina	Standardni odklon
Pridobivanje informacij I.	103	1,35	0,936
Pridobivanje podpore I.	103	0,82	1,144
Pridobivanje znanja I.	103	0,79	1,063
Pridobivanje izkušenj I.	103	0,63	1,204

V zgornji tabeli so za vsako spremenljivko zapisane osnovne opisne statistike (število enot, aritmetična sredina, standardni odklon) za celotni vzorec. Tako lahko iz zapisanega razberemo, da so anketirani prostovoljci na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice najbolj zadovoljni s pridobivanjem informacij. Temu sledi zadovoljstvo s pridobljeno podporo. Zadovoljstvo pa se prav tako kaže tudi pri pridobivanju znanja in izkušenj.

Pri odgovarjanju na to vprašanje so bili anketiranci najbolj enotni glede zadovoljstva s pridobljenimi informacijami.

Tabela 4.1.3: Zadovoljstvo prostovoljcev na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice (Anketno vprašanje 3)

	Število enot	Aritmetična sredina	Standardni odklon
Pridobivanje izkušenj II.	103	1,26	0,939
Pridobivanje podpore II.	103	0,80	1,004
Pridobivanje znanja II.	103	0,59	1,061
Pridobivanje informacij II.	103	0,50	1,056

Kot je iz zgornjih podatkov razvidno, so prostovoljci tudi na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zadovoljni s pridobitvami. Najbolj so zadovoljni s pridobljenimi izkušnjami. Tako kot na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice, je tudi na drugi stopnji na drugo mesto uvrščeno zadovoljstvo s pridobivanjem podpore. Prostovoljci so manj zadovoljni s pridobljenim znanjem in pridobljenimi informacijami, a kljub temu so z slednjimi pridobitvami še zmeraj zadovoljni.

Anketiranci so bili pri odgovarjanju najbolj enotni glede zadovoljstva s pridobljenimi izkušnjami.

Tabela 4.1.4: S čim so prostovoljci najbolj zadovoljni na I. in na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice (Anketno vprašanje 2 in 3)

		Povprečna razlika	t (vrednost t testa)	df (stopinje prostosti)	p (statistična značilnost)
1. par	Pridobivanje informacij I. Pridobivanje podpore I.	0,534	4,359	102	0,000
2. par	Pridobivanje podpore II. Pridobivanje izkušenj II.	-0,466	-5,567	102	0,000

Pri tabeli 2 in tabeli 3 vidimo, da na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zadovoljstvu z informacijami sledi zadovoljstvo s pridobljeno podporo. Prav tako tudi na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zadovoljstvu s pridobivanjem izkušenj sledi zadovoljstvo s pridobljeno podporo. Vprašamo se lahko, ali so prostovoljci na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice resnično najbolj zadovoljni s pridobljenimi informacijami in na II. stopnji s pridobljenimi izkušnjami?

Testirala sem: H_1 – Zaradi narave usposabljanja so prostovoljci na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice najbolj zadovoljni s pridobivanjem informacij in H_2 – Prostovoljci so na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zaradi narave usposabljanja najbolj zadovoljni s pridobivanjem izkušenj.

Iz zgoraj navedenih podatkov je razvidno, da so razlike za 1. par (pridobivanje informacij I. in pridobivanje podpore I.) in 2. par (pridobivanje podpore II. in pridobivanje izkušenj II.) statistično značilne. Hipotezi zato obdržim, kar pomeni, da so prostovoljci na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice resnično najbolj zadovoljni s pridobljenimi informacijami, na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice pa s pridobljenimi izkušnjami.

Tabela 4.1.5: Statistično pomembne razlike z zadovoljstvom med I. in II. stopnjo usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice (Anketno vprašanje 2 in 3)

		Povprečna razlika	t (vrednost t testa)	df (stopinje prostosti)	p (statistična značilnost)
1. par	Pridobivanje informacij I. Pridobivanje informacij II.	0,845	7,330	102	0,000
2. par	Pridobivanje znanja I. Pridobivanje znanja II.	0,194	1,816	102	0,072
3. par	Pridobivanje podpore I. Pridobivanje podpore II.	0,019	0,195	102	0,846
4. par	Pridobivanje izkušenj I. Pridobivanje izkušenj II.	-0,631	-5,391	102	0,000

Med I. in II. stopnjo usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice je iz podatkov razvidno, da obstajajo statistične razlike pri 1. paru (pridobivanje informacij I. – pridobivanje informacij II.) in pri 4. paru (pridobivanje izkušenj I. – pridobivanje izkušenj II.). Prostovoljci so tako na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice najbolj zadovoljni s pridobljenimi informacijami, na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice pa so s pridobljenimi informacijami najmanj zadovoljni. Na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice so najbolj zadovoljni s pridobljenimi izkušnjami; s temi pa so na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice najmanj zadovoljni.

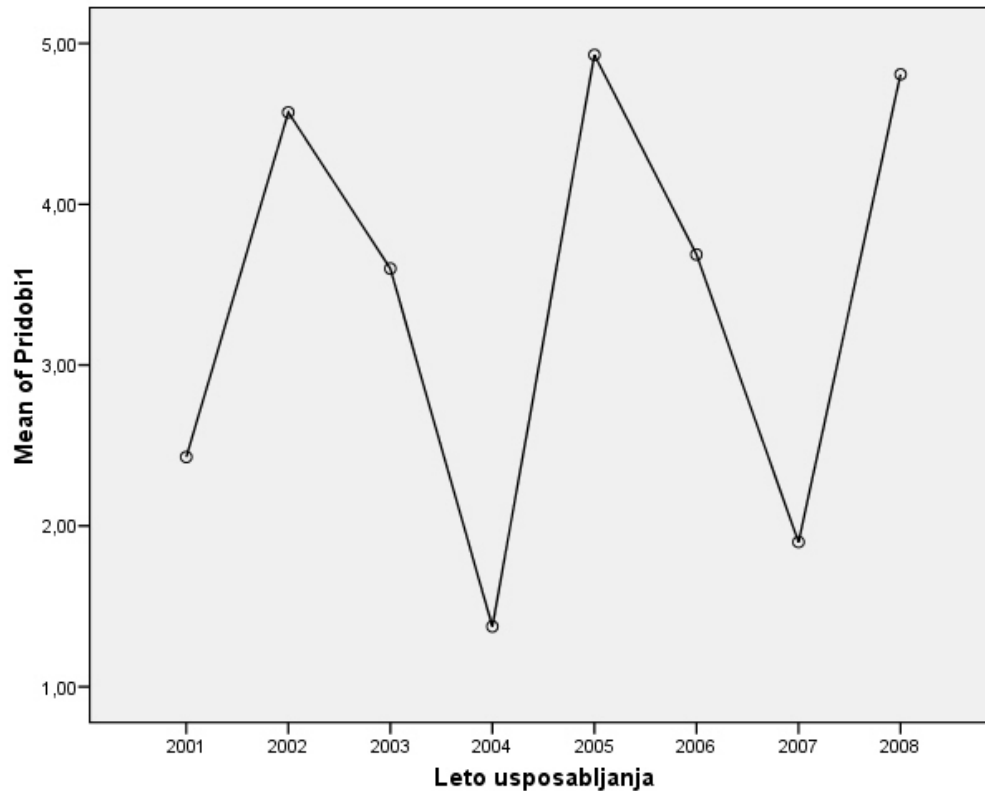
Tabela 4.1.6: Primerjava med I. in II. stopnje oziroma celotnega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice glede zadovoljstva (Anketno vprašanje 2 in 3)

	Število enot	Aritmetična sredina	Standardni odklon
Pridobivanje izkušenj I. in II.	103	1,893	1,804
Pridobivanje informacij I. in II.	103	1,854	1,617
Pridobivanje podpore I. in II.	103	1,611	1,901
Pridobivanje znanja I. in II.	103	1,378	1,826

Če na I. in II. stopnjo usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice gledamo celostno oziroma ju združimo v celoto, lahko vidimo, da so prostovoljci najbolj zadovoljni s pridobljenimi izkušnjami in pridobljenimi informacijami. Čeprav so zadovoljni tudi s pridobljeno podporo in pridobljenim znanjem, je pridobljeno znanje na zadnjem mestu njihovega zadovoljstva.

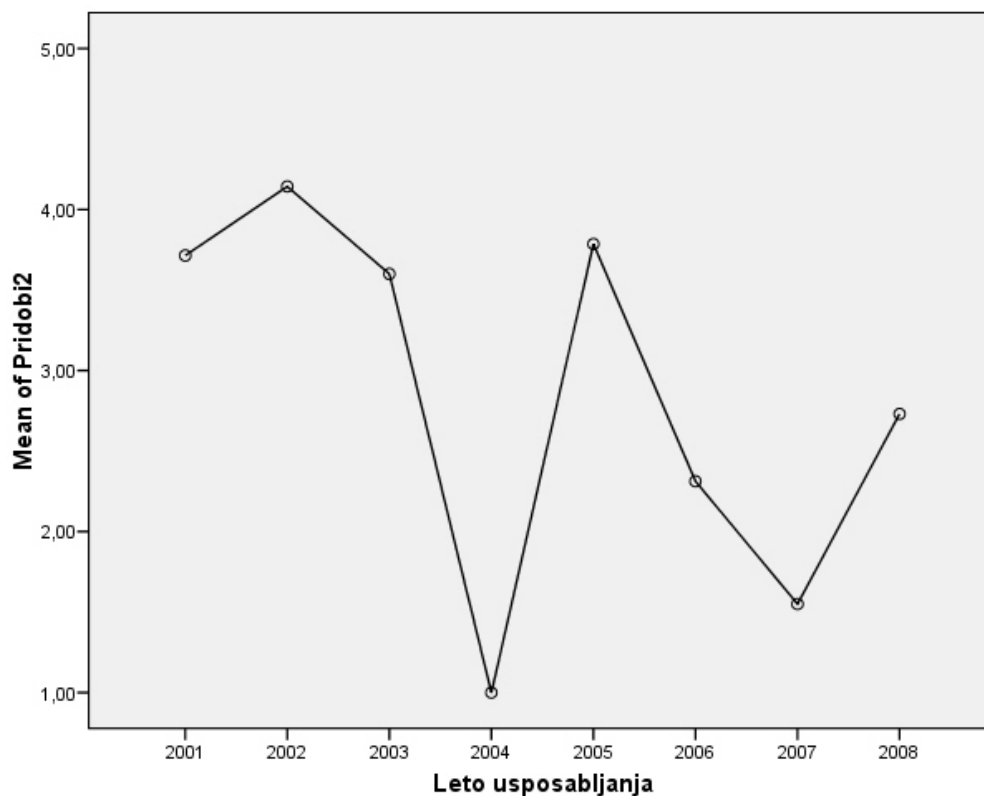
Aktivna udeležba na celotnem usposabljanju za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice naj bi prostovoljcem omogočila pridobivanje znanja na podlagi njihovih izkušenj, informacij in podpore. Kljub temu da je namen celotnega usposabljanja pridobivanje znanja o teoretičnih okvirih, iz katerega je projekt zrasel, je pridobljeno znanje prostovoljcev na zadnjem mestu njihovega zadovoljstva. Zdi se, da si udeleženci kljub temu ne pridobijo toliko teoretičnega znanja, kot bi si ga morali.

Graf 4.2.1: Zadovoljstvo prostovoljcev s pridobljenimi informacijami, znanjem, podporo in izkušnjami na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice po letih

Iz grafa je razvidno, da so bili s pridobitvami najbolj zadovoljni prostovoljci, ki so se I. stopnje usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice udeležili leta 2005. S pridobljenimi informacijami, izkušnjami, podporo in znanjem so prav tako zadovoljni prostovoljci, ki so se I. stopnje usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice udeležili v letih 2008, 2002, 2006 in 2003. Najmanj so s pridobitvami zadovoljni prostovoljci, ki so se I. stopnje usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice udeležili leta 2004. Prav tako so nekoliko manj zadovoljni s pridobljenimi informacijami, izkušnjami, podporo in znanjem prostovoljci, ki so se I. stopnje usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice udeležili leta 2007 in 2001.

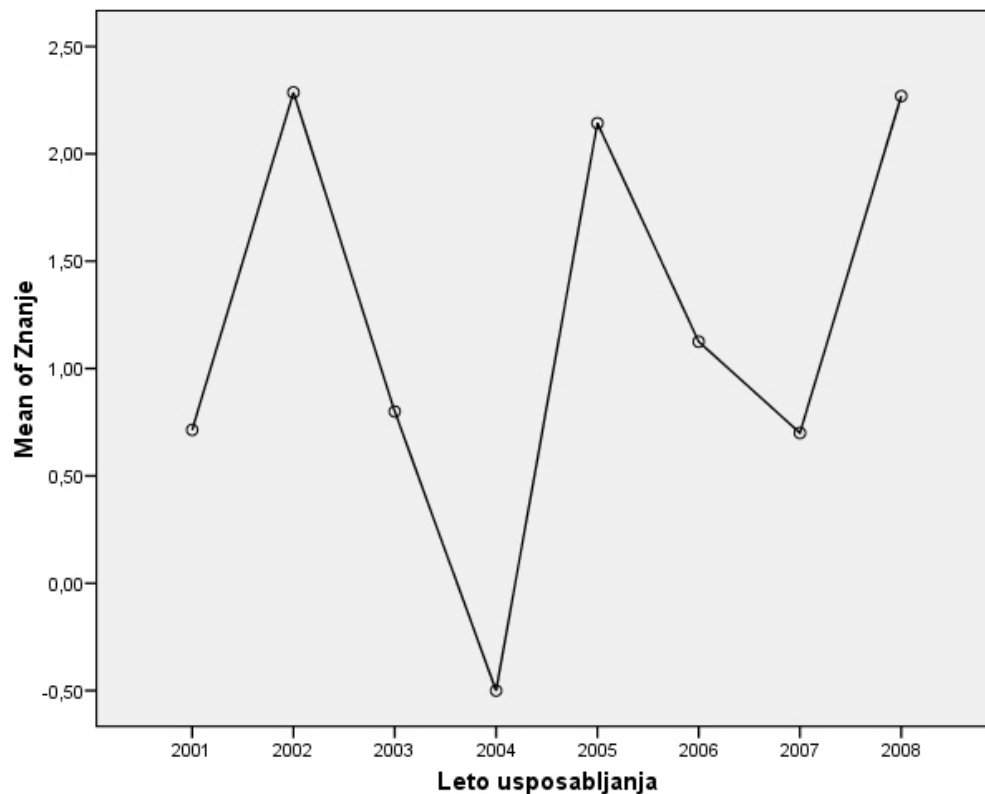
Graf 4.2.2: Zadovoljstvo prostovoljcev s pridobljenimi informacijami, znanjem, podporo in izkušnjami na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice po letih

Prostovoljci, ki so se II. stopnje usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice udeležili leta 2002, so bili najbolj zadovoljni s pridobljenimi informacijami, podporo, izkušnjami in znanjem. Z omenjenimi pridobitvami so bili zadovoljni tudi tisti prostovoljci, ki so se II. stopnje usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice udeležili leta 2005, 2001 in 2003. Najmanj so s pridobitvami zadovoljni prostovoljci, ki so se II. stopnje usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice udeležili leta 2004, tem pa sledijo tisti, ki so se usposabljanja udeležili v letih 2007, 2006 in 2008.

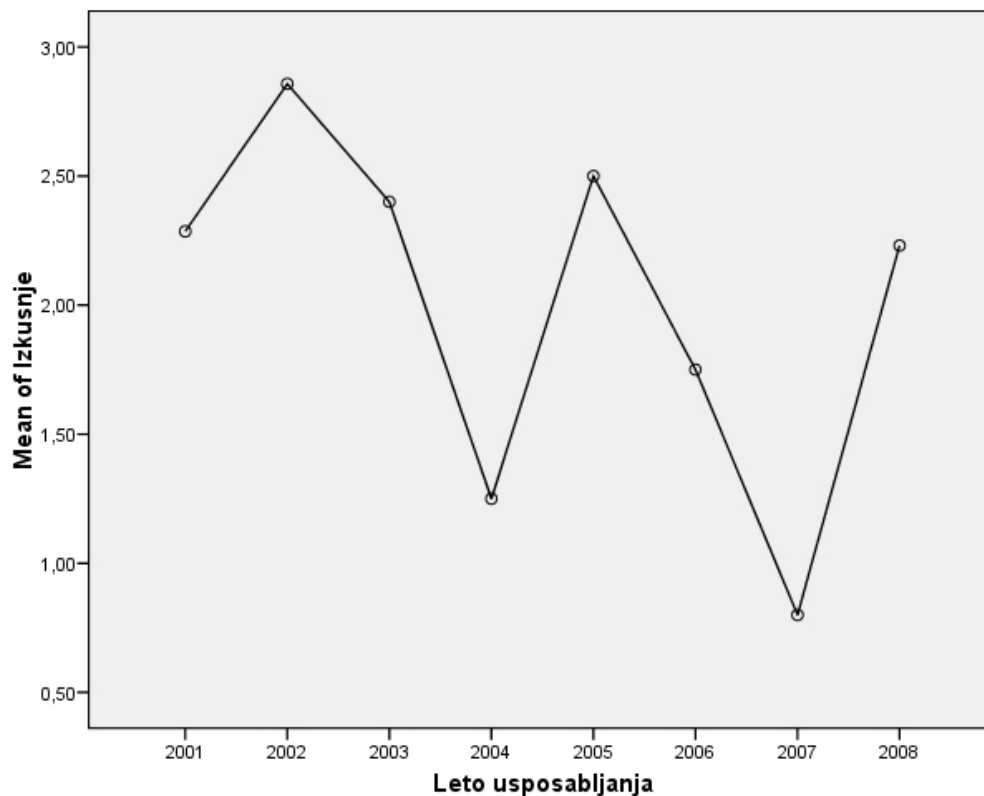
Kot lahko razberemo iz grafa, je zadovoljstvo prostovoljcev z pridobivanjem informacij, podporo, izkušnjami in znanjem na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice od leta 2002 do 2005 upadalo. Leta 2005 so bili prostovoljci s svojimi pridobitvami ponovno zelo zadovoljni, nato je njihovo zadovoljstvo upadalo vse do leta 2007, v letu 2008 pa nekoliko naraslo.

Graf 4.2.3: Zadovoljstvo prostovoljcev s pridobljenim znanjem celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice od leta 2001 do leta 2008

Razvidno je, da so najbolj zadovoljni s pridobljenim znanjem prostovoljci, ki so se udeležili celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic leta 2002. Prav tako so s pridobljenim znanjem zadovoljni prostovoljci, ki so se celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice udeležili v letih 2008, 2005, 2006, 2003, 2001 in 2007. Najmanj zadovoljni s pridobljenim znanjem pa so prostovoljci, ki so se celotnega dvostopenjskega usposabljanja udeležili leta 2004.

Graf 4.2.4: Zadovoljstvo prostovoljcev s pridobljenimi izkušnjami celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice od leta 2001 do leta 2008

Iz grafa je razvidno, da so s pridobljenimi izkušnjami najbolj zadovoljni prostovoljci, ki so se celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice udeležili leta 2002. S pridobljenimi izkušnjami so zadovoljni tudi tisti prostovoljci, ki so se celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice udeležili v letih 2008, 2005, 2006, 2003, 2001 in 2007. Najmanj pa so zadovoljni prostovoljci, ki so se celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice udeležili leta 2007.

Tabela 4.1.7: Področje vpliva I. stopnje usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce (Anketno vprašanje 4)

	Število enot	Aritmetična sredina	Standardni odklon
Počutje I.	103	1,38	0,756
Mišljenje I.	103	1,17	0,687
Osebnost I.	103	1,12	0,676
Odnos do drugih I.	103	1,08	0,788
Odnos do sebe I.	103	1,08	0,750
Čustva I.	103	1,04	0,827
Odnos do prijateljev I.	103	1,01	0,747
Znanje I.	103	0,95	0,890
Odnos do družine I.	103	0,92	0,801
Obnašanje I.	103	0,88	0,732
Profesionalno usposobljenost I.	103	0,75	0,997
Reševanje lastnih problemov/težav I.	103	0,65	0,763

Testirala sem: H_3 – Zaradi narave usposabljanja prostovoljci na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zaznavajo najmočnejši vpliv na njihovo počutje.

Iz zgoraj predstavljenih podatkov je razvidno, da prostovoljci na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zaznavajo najmočnejši vpliv na njihovo počutje, kar pomeni, da hipotezo obdržim. Hkrati je iz rezultatov tudi razvidno, da vpliv na področje mišljenja, osebnosti, odnosa do drugih, odnosa do sebe, čustev in odnosa do prijateljev prostovoljci dobro ocenjujejo. Nekoliko slabše, a še vedno dobro, pa prostovoljci ocenjujejo vpliv na njihovo znanje, odnos do družine, obnašanje, profesionalno usposobljenost ter reševanje lastnih problemov/težav.

Tabela 4.1.8: Področje vpliva II. stopnje usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce

	Število enot	Aritmetična sredina	Standardni odklon
Počutje II.	103	1,04	0,839
Mišljenje II.	103	0,98	0,714
Odnos do prijateljev II.	103	0,92	0,801
Odnos do sebe II.	103	0,91	0,818
Odnos do drugih II.	103	0,88	0,718
Osebnost II.	103	0,84	0,711
Znanje II.	103	0,82	0,697
Profesionalna usposobljenost II.	103	0,78	0,874
Čustva II.	103	0,77	0,877
Odnos do družine II.	103	0,76	0,734
Obnašanje II.	103	0,74	0,792
Reševanje lastnih problemov/težav II.	103	0,72	0,706

Tukaj sem testirala **H₄** – Na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice prostovoljci zaradi narave usposabljanja zaznavajo najmočnejši vpliv na njihovo počutje.

Rezultati nam pokažejo, da tudi prostovoljci na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zaznavajo na njihovo počutje, kar pomeni, da hipotezo obdržim. Razberemo še lahko, da je na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice in tudi na II. stopnji takoj za dobrim vplivom na počutje uvrščen dober vpliv na njihovo mišljenje, temu pa sledi dober vpliv na: odnos do prijateljev, odnos do sebe, odnos do drugih, na osebnost ter znanje. Nekoliko manj, a še vedno dobro, pa II. stopnja usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice vpliva na profesionalno usposobljenost, čustva, odnos do družine, obnašanje ter reševanje lastnih problemov/težav.

Tabela 4.1.9: Statistično pomembne razlike med I. in II. stopnjo usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice (Anketno vprašanje 4 in 5)

		Povprečna razlika	t (vrednost t testa)	df (stopinje prostosti)	p (statistična značilnost)
1. par	Počutje I. Počutje II.	0,340	3,732	102	0,000
2. par	Mišljenje I. Mišljenje II.	0,184	2,803	102	0,006
3. par	Obnašanje I. Obnašanje II.	0,146	2,094	102	0,039
4. par	Znanje I. Znanje II.	0,136	1,714	102	0,090
5. par	Čustva I. Čustva II.	0,272	3,778	102	0,000
6. par	Osebnost I. Osebnost II.	0,272	3,778	102	0,000
7. par	Odnos do sebe I. Odnos do sebe II.	0,165	2,489	102	0,014
8. par	Odnos do družine I. Odnos do družine II.	0,165	3,305	102	0,001
9. par	Odnos do prijateljev I. Odnos do prijateljev II.	0,087	1,629	102	0,106
10. par	Odnos do drugih I. Odnos do drugih II.	0,194	3,407	102	0,001
11. par	Reševanje lastnih problemov/težav I. Reševanje lastnih problemov/težav II.	-0,068	-1,068	102	0,288
12. par	Profesionalna usposobljenost I. Profesionalna usposobljenost II.	-0,029	-0,283	102	0,777

Med I. in II. stopnjo usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice je iz zgornjih podatkov razvidno, da obstajajo statistične razlike pri 1. paru (počutje I. – počutje II.), 2. paru (mišljenje I. – mišljenje II.), 3. paru (obnašanje I. – obnašanje II.), 5. paru (čustva I. – čustva II.), 6. paru (osebnost I. – osebnost II.), 7. paru (odnos do sebe I. – odnos do sebe II.), 8. paru (odnos do družine I. – odnos do družine II.) in 10. paru (odnos do drugih I. – odnos do drugih II.).

Tabela 4.1.10: Primerjava vpliva I. in II. stopnje oziroma celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce (Anketno vprašanje 4 in 5)

	Število enot	Aritmetična sredina	Standardni odklon
Počutje I. in II.	103	4,418	1,303
Mišljenje I. in II.	103	2,146	1,232
Odnos do sebe I. in II.	103	1,990	1,418
Osebnost I. in II.	103	1,961	1,179
Odnos do drugih I. in II.	103	1,961	1,392
Odnos do prijateljev I. in II.	103	1,932	1,450
Čustva I. in II.	103	1,806	1,541
Znanje I. in II.	103	1,767	1,381
Odnos do družine I. in II.	103	1,680	1,450
Obnašanje I. in II.	103	1,621	1,351
Profesionalna usposobljenost I. in II.	103	1,535	1,558
Reševanje lastnih problemov/težav I. in II.	103	1,370	1,321

Če tudi tukaj (kot pri tabeli 6) na I. in II. stopnjo usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice gledamo celotno oziroma ju združimo v celoto, lahko vidimo, da prostovoljci najboljše ocenjujejo vpliv na njihovo počutje in mišljenje. Pozitiven vpliv celotnega dvostopenjskega usposabljanja zaznavajo tudi v odnosu do sebe, na njihovo osebnost, v odnosu do drugih, v odnosu do prijateljev, na čustvenem področju, pri znanju, v odnosu do družine, pri obnašanju in profesionalni usposobljenosti. Čeprav celotno dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice pozitivno vpliva tudi na njihovo reševanje lastnih problemov/težav, pa je le-to na zadnjem mestu.

Tabela 4.1.11: Ocena vodenja celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice (Anketno vprašanje 6)

	Število enot	Aritmetična sredina	Standardni odklon
Vodenje celotnega usposabljanja	103	1,54	0,556

Večina prostovoljcev ocenjuje vodenje celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice kot zelo dobro.

Takšen rezultat je več kot zadovoljiv, saj govori o tem, da so strokovnjaki, ki izvajajo dvostopenjsko usposabljanje, uspešno opravljali svoje naloge. Prav tako rezultat potrjuje pravilnost zastavljene strategije dela s prostovoljci in govori o uspešnosti strokovnega dela z njimi.

Tabela 4.1.12: Koristnost celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice pri vodenju mladinskih delavnic (Anketno vprašanje 7)

	Število enot	Aritmetična sredina	Standardni odklon
Koristnost celotnega usposabljanja	103	1,36	0,778

Celotno dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice nudi prostovoljcem dobro pomoč pri njihovem nadaljnjem delu z mladostniki oziroma pri vodenju mladinskih delavnic.

Tabela 4.1.13: Vpliv celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce (Anketno vprašanje 8)

	Število enot	Aritmetična sredina	Standardni odklon
Koristnost celotnega usposabljanja	103	1,33	0,617

Anketirani prostovoljci so mnenja, da celotno dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice dobro vpliva nanje.

Prostovoljci so v anketnem vprašalniku pri 9. vprašanju, katera sprememba je zaradi celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zanje najbolj dragocena/pomembna; navajali različne spremembe. Te spremembe lahko v grobem razdelim na dve skupini: spremembe, usmerjene na posameznika, in spremembe, usmerjene navzven.

Prvo skupino (spremembe, usmerjene na posameznika) tvorijo spremembe, ki so povezane s posameznikovo samopodobo, kompetencami in praktičnimi pridobitvami.

SAMOPODOBA

Zaradi udeležbe na dvostopenjskem usposabljanju za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice so prostovoljci začeli sami sebe doživljati pozitivno. Z pozitivnim razmišljanjem o sebi so si pridobili samozavest, kar pomeni, da se lahko zanesejo sami nase, imajo zaupanje vase, občutek lastne vrednosti in sami sebe dobro poznajo. Kar nekaj prostovoljcev je med pomembne spremembe uvrstilo optimizem in odprtost do ljudi. Pozitivno oziroma optimistično pridobivanje stališč pa omogoča tudi lažje razkrivanje svojih misli, vrednot, čustev, želja drugim ljudem. Do drugih ljudi se lažje odprejo, s tem pa imajo tudi željo spoznati druge ljudi, njihovo obnašanje vrednote, izkušnje... Anketirani so med pomembnimi spremembami navajali tudi pozitivno mišljenje in dobro počutje, ki sta prav tako pomembna dejavnika pozitivne samopodobe.

KOMPETENCE

Na dvostopenjskem usposabljanju za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice so si udeleženci pridobili predvsem znanja in izkušnje o vodenju skupine in o delu s skupino mladostnikov. Prav tako navajajo, da se je izboljšala njihova komunikacija, saj znajo bolje prisluhniti ljudem in so bolj sproščeni pri komuniciranju z njimi.

PRAKTIČNE PRIDOBITVE

Med pomembne spremembe zaradi udeležbe na dvostopenjskem usposabljanju za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice so prostovoljci uvrstili praktične pridobitve, kot so usmeritev za nadaljnje delo in kvalitetno preživljanje prostega časa. Predvidevam lahko, da so pred vključitvijo v usposabljanje prostovoljci imeli željo po kvalitetnejšem preživljanju prostega časa, po pridobivanju neformalne izobrazbe in koristnih izkušenj, spretnosti ter znanj.

V drugi skupini (spremembe, usmerjene navzven) pa so spremembe, ki so povezane z medosebnimi odnosi in spremembe, povezane s pogledom na svet.

MEDOSEBNI ODNOSI

Zaradi udeležbe na dvostopenjskem usposabljanju za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice so prostovoljci izboljšali svoje medosebne odnose, kar pomeni, da so do drugih postali bolj pozorni, prijaznejši ter razumnejši. Prav tako so si na dvostopenjskem usposabljanju za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice pridobili nove prijatelje in razširili svojo socialno mrežo.

POGLED NA SVET

Pogled na svet je seveda pogojen z najrazličnejšimi dejavniki, ki na vsakega posameznika vplivajo drugače. Kljub temu pa so udeleženci dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice med pomembne spremembe uvrstili realen pogled na svet. To pomeni, da na svet okoli sebe ne gledajo preveč optimistično, niti preveč pesimistično, temveč nanj gledajo na način, ki je sprejemljiv širši družbi.

5 RAZPRAVA

V diplomski nalogi sem želela ugotoviti, kakšen vpliv ima dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce. Usposabljanje in usposobljenost sta namreč pomembni za delovanje prostovoljcev. Posvetiti jima moramo posebno pozornost, ker to zagotavlja kakovost dela, varuje pred napakami in škodo, ki bi jih lahko utrpeli uporabniki, prostovoljci in institucije (Mikuš-Kos, Pogačnik 2002: 55–56). Prav tako se v usposabljanju skriva velik motivacijski dejavnik, ki skrbi za kontinuirano in kakovostno delo prostovoljca (Bak 2005: 28).

S pomočjo raziskave sem ugotovila, da se iz leta v leto usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic udeleži manj prostovoljcev. V tem letu se je za inštruktorja Mladinskih delavnic usposobilo 67,48% manj prostovoljcev kot leta 2002. To pomeni, da je z upadanjem udeležbe usposobljenih zmeraj manj prostovoljcev. Iz tega lahko sklepam, da bo po osnovnih šolah začelo primanjkovati inštruktorjev Mladinskih delavnic, kar pa lahko posledično privede tudi do ukinitve programa Mladinskih delavnic.

Kljub zmeraj manjši udeležbi prostovoljcev na usposabljanju za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice pa so tisti, ki se udeležijo usposabljanja, zadovoljni s pridobitvami. Na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice so prostovoljci najbolj zadovoljni z pridobljenimi informacijami, sledi zadovoljstvo z pridobljeno podporo, znanjem in izkušnjami. Na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice pa so prostovoljci najbolj zadovoljni z pridobljenimi izkušnjami, ki jim sledi zadovoljstvo z pridobljeno podporo, znanjem in informacijami. Če na I. in II. stopnjo usposabljanja gledamo celotno oziroma ju združimo v celoto, je iz rezultatov razvidno, da so prostovoljci najbolj zadovoljni s pridobljenimi izkušnjami, ki jim sledi zadovoljstvo s pridobljenimi informacijami, podporo in znanjem.

Aktivna udeležba na celotnem dvostopenjskem usposabljanju za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice naj bi prostovoljcem omogočila pridobivanje znanja na podlagi njihovih izkušenj, informacij in podpore (Maksimović 2006: 26). Kljub temu da je namen celotnega dvostopenjskega usposabljanja pridobivanje znanja o teoretičnih okvirih, iz katerih je projekt zrasel, je pridobljeno znanje prostovoljcev na zadnjem mestu njihovega zadovoljstva. Iz tega rezultata lahko sklepam, da si udeleženci dvostopenjskega usposabljanja

za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice ne pridobijo toliko teoretičnega znanja, kot bi si ga morali. Hkrati se strinjam z Bakovo (2005: 47), ki meni, da morajo biti usposabljanja pripravljena v skladu s potrebami prostovoljcev, saj le tako lahko dosežejo svoj namen. Prostovoljci za delo z mladimi potrebujejo predvsem usposabljanja, ki ob pridobitvi teoretičnega znanja, navdušenja za delo z mladimi in navezave stika z drugimi prostovoljci omogočajo preizkus v veščinah in znanjih, potrebnih za delo z mladimi.

Iz rezultatov je prav tako razvidno, da I. in II. stopnja usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice dobro vplivata na prostovoljce.

Prostovoljci na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zaznavajo najmočnejši vpliv na njihovo počutje. Dober vpliv zaznavajo tudi na področju mišljenja, osebnosti, odnosa do drugih, odnosa do sebe, čustev, odnosa do prijateljev, znanja, odnosa do družine, obnašanja, profesionalne usposobljenosti ter reševanja lastnih problemov/težav.

Prostovoljci tudi na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zaznavajo najmočnejši vpliv na njihovo počutje. Temu pa sledi dober vpliv na njihovo mišljenje, odnos do prijateljev, odnos do sebe, odnos do drugih, osebnost, znanje, profesionalno usposobljenost, čustva, odnos do družine, obnašanje ter reševanje lastnih problemov/težav. Če pri tem na I. in na II. stopnjo usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice gledam celotno oziroma ju združim v celoto, lahko iz rezultatov razberem, da prostovoljci najbolje ocenjujejo vpliv na njihovo počutje. Dobremu počutju pa sledi dober vpliv na njihovo mišljenje, odnos do sebe, osebnost, odnos do drugih, odnos do prijateljev, čustva, znanje, odnos do družine, obnašanje, profesionalno usposobljenost ter na reševanje lastnih problemov/težav.

Naše počutje je pravzaprav odvisno od naše volje in naših odločitev. Prav zato menim, da če se odločimo za kvalitetnejše preživljanje prostega časa (v tem primeru za usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic), že sama odločitev vpliva na naše pozitivno mišljenje in s tem posledično tudi na boljše počutje. Na usposabljanju si pravzaprav pridobimo občutek koristnosti, začnemo ceniti sami sebe, s tem se poveča naša pomembnost, saj postanemo prepoznavni, upoštevati nas začne lokalna skupnost in korist dobi vsa družba.

Pričujoči rezultati govorijo o zelo dobri oceni, ki so jo prostovoljci namenili vodenju celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske

delavnice. Takšen rezultat je več kot zadovoljiv, saj govori o tem, da so strokovnjaki, ki izvajajo dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice, uspešno opravljali svoje naloge. Prav tako lahko sklepam, da rezultat potrjuje pravilnost zastavljene strategije dela z njimi.

Temeljni namen in tudi nekateri cilji tega usposabljanja so vzpodbujanje in krepitev motivacije med mladimi za prostovoljno delo na področju primarne preventive. V ospredju je usposabljanje, osredotočeno na izvajanje primarno preventivnega projekta Mladinske delavnice. Udeležba na usposabljanju pa tudi močno vpliva na osebni razvoj prostovoljcev (Društvo za preventivno delo 2009). Delo strokovnjakov, ki izvajajo dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice je zelo zahtevno. Če upoštevam lastne izkušnje in opažanja, ki sem jih doživela kot prostovoljka na tem usposabljanju, lahko povzamem naslednje besede: »Strokovnjaki so na usposabljanju v vlogi, ki temelji na avtoriteti znanja, katerega črpajo na osnovi svojih lastnih izkušenj neposredne izvedbe programa, enako kot tudi na podlagi svoje akademske in strokovne kompetence.« (Društvo za preventivno delo 2009).

Celotno dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice nudi prostovoljcem dobro pomoč pri nadaljnjem delu z mladostniki oziroma pri vodenju mladinskih delavnic. Kljub dobri pomoči za prostovoljčevo nadaljnje delo menim, da je vodenje mladostnikov oziroma mladinskih delavnic v veliki meri odvisno tudi od danosti in priučitve.

Vodenja se moramo priučiti z usposabljanjem za določene veščine in s pridobivanjem znanj, ki so potrebna za delo z mladimi. Usposobljenost za posamezne veščine in pridobivanje znanja je odvisno od več dejavnikov: starosti, časa delovanja, organizacije, izkušenj dela z mladimi... Težko je opredeliti, v kolikšni meri so oziroma naj bi bili prostovoljci usposobljeni za določeno veščino ali znanje. Pomembno je predvsem to, da se zavedajo, da morajo venomer napredovati in se usposablјati v tistih veščinah in znanjih, ki jih potrebujejo za opravljanje svoje vloge (Bak 2005: 42).

Anketirani prostovoljci so menili, da celotno dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice dobro vpliva nanje. Sklepam lahko, da prostovoljno delo prinaša v življenje prostovoljcev le pozitivne spremembe. S svojim delom si povečajo sposobnost razumevanja potreb in želja drugih, vztrajnost in potrpežljivost,

iznajdljivost in fleksibilnost ter spoštovanje raznolikosti med ljudmi, hkrati pa prostovoljci skozi usposabljanje pridobivajo strokovna znanja in spretnosti ter samozavest in samozaupanje.

Mikuš-Kos in Pogačnik (2002: 211–214) naštevata pozitivne učinke, ki vplivajo na prostovoljce pri njihovem delu. Te pozitivne učinke lahko pripišem že samemu usposabljanju: spremembe stališč o mladostnikovih težavah, osebne spremembe, spremembe odnosa do študija, spremembe odnosa do institucij, spremembe odnosa do stroke oziroma strok, spremembe odnosa do družbenega okolja, večji interes za angažiranje v družbi, spremembe odnosa do drugih prostovoljnih delavcev, spremembe odnosa do strokovnega vodstva ter spremenjena ocena lastnih možnosti vplivanja na mladostnike.

Z raziskavo sem ugotovila, katere spremembe so za prostovoljce zaradi dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice najbolj pomembne. Te spremembe lahko v grobem razdelim na dve skupini. Prvo skupino, spremembe, usmerjene na posameznika, tvorijo spremembe, ki so povezane s posameznikovo samopodobo, kompetencami in praktičnimi pridobitvami. Drugo skupino, spremembe, usmerjene navzven, pa tvorijo spremembe, ki so povezane z medosebnimi odnosi in spremembe, povezane s pogledom na svet. Menim, da tako kot prostovoljno delo ima že samo usposabljanje za prostovoljno delo na prostovoljce predvsem pozitivne učinke.

V raziskavi značilnosti prostovoljnega dela v Sloveniji (Gril, Tančič, Vidmar in Brečko: 2006) so prostovoljci poročali, da zaradi prostovoljnega dela pridobivajo kompetence na različnih področjih vsakdanjega življenja. Največji pozitivni učinek v povprečju opažajo pri občutku lastne koristnosti ter socialnih in komunikacijskih spretnostih. Poleg tega se povečuje tudi sposobnost razumevanja potreb in želja drugih, vztrajnost in potrpežljivost, iznajdljivost in fleksibilnost ter spoštovanje raznolikosti med ljudmi, obenem pa prostovoljci pridobivajo strokovna znanja in spretnosti ter samozavest in samozaupanje. Vse te kompetence, ki jih naštevajo avtorji v omenjeni raziskavi, so prostovoljci omenili že zaradi udeležbe na dvostopenjskem usposabljanju za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice, kar pomeni, da imajo tudi usposabljanja na prostovoljce pozitivne učinke oziroma zaradi njih prostovoljci doživljajo pozitivne spremembe v življenju.

V okviru raziskovalnega dela sem z dobljenimi rezultati potrdila naslednje hipoteze:

H₁ Zaradi narave usposabljanja so prostovoljci na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice najbolj zadovoljni z pridobivanjem informacij.

H₂ Zaradi narave usposabljanja so prostovoljci na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice najbolj zadovoljni s pridobivanjem izkušenj.

H₃ Zaradi narave usposabljanja prostovoljci na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zaznavajo najmočnejši vpliv na njihovo počutje.

H₄ Na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice prostovoljci zaradi narave usposabljanja zaznavajo najmočnejši vpliv na njihovo počutje.

Glede na to, da sem skozi raziskovalno delo potrdila vse hipoteze, ki sem si jih zastavila, menim, da celotno dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zelo dobro vpliva na prostovoljce, še zlasti na njihovo počutje. Z dobrim, sproščenim počutjem smo vsi veliko bolj dovzetni za nove podvige, za premagovanje ovir in smo zmeraj pripravljeni težiti k novim ciljem na naših poteh.

6 SKLEPI

Z raziskavo sem želela ugotoviti, kakšen vpliv ima dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce. Ugotovila sem naslednje:

- Iz leta v leto se usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice udeleži manj prostovoljcev.
- Prostovoljci so na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zadovoljni s pridobitvami. Najbolj so zadovoljni s pridobivanjem informacij.
- Na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice so prostovoljci prav tako zadovoljni s pridobitvami. Na prvem mestu zadovoljstva je pridobivanje izkušenj.
- Skozi celotno dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice so prostovoljci najbolj zadovoljni z pridobivanjem izkušenj, sledi pridobivanje informacij, podpore in znanja.
- Prostovoljci na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice zaznavajo najmočnejši vpliv na njihovo izboljšano počutje.
- Na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice prostovoljci prav tako zaznavajo najmočnejši vpliv na njihovo izboljšano počutje.
- Celotno dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice ima na prostovoljce pozitiven vpliv. Na prvem mestu se izboljša njihovo počutje, sledi izboljšanje mišljenja, odnosa do sebe, osebnosti, odnosa do drugih, odnosa do prijateljev, čustev, znanja, odnosa do družine, obnašanje, profesionalno usposobljenost ter reševanje lastnih problemov/težav.

- Dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice je zelo dobro vodeno s strani strokovnjakov.
- Dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice nudi prostovoljem dobro pomoč pri vodenju Mladinskih delavnic.
- Vpliv celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce je dober.
- Najbolj dragocene spremembe prostovoljcev zaradi dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice so povezane z njihovo samopodobo, kompetencami, praktičnimi pridobitvami, medosebnimi odnosi in pogledom na svet.

7 PREDLOGI

Na podlagi vseh rezultatov so moji predlogi naslednji:

- Iz leta v leto se usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice udeleži manj prostovoljcev, zato bi moralo Društvo za preventivno delo svojo idejo prostovoljstva razširjati tudi s pomočjo najrazličnejšega promocijskega materiala. Pri tem bi lahko sodelovali z marketinško agencijo Imago, ki mnogim društvom priskoči na pomoč »pro bono«. Agencija namreč pripravlja nalepke, plakate, oglase, promocijske majice... in tudi svetuje, kako pritegniti k sodelovanju čim več medijev. Promovirali bi se lahko tudi na različnih dogodkih, s pomočjo katerih bi zajeli čim širšo populacijo. Tako bi si Društvo za preventivno delo pridobilo več novih prostovoljcev in s tem bi narasla tudi udeležba na usposabljanju za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic.
- Prostovoljci bi se morali usposablјati (organizirano ali samostojno) za svoja prostovoljna dela. Pomembno je predvsem to, da se zavedajo, da morajo venomer napredovati in se usposablјati v tistih veščinah in znanjih, ki jih potrebujejo za opravljanje svoje vloge.
- Strokovnjaki bi morali na usposabljanju za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice podati več teoretičnih okvirjev, iz katerih je projekt zrasel, saj bi si tako prostovoljci pridobili več teoretičnega znanja, ki bi jim koristilo pri njihovem vodenju mladinskih delavnic. Te teoretične okvirje bi strokovnjaki podajali na nekoliko bolj inovativen način; pri tem bi lahko uporabili metodo delavnice.
- Strokovnjaki bi morali po usposabljanju za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic organizirati tudi dopolnilna usposabljanja, ki bi vsebovala teme, iz katerih se prostovoljci želijo izpopolniti in nadgraditi svoja znanja.
- Društvo za preventivno delo bi moralo po zaključku usposabljanja preveriti znanja oziroma usposobljenost prostovoljcev. To preverjanje bi lahko izvajali mentorji z

obiskom na samih delavnicah, ki jih izvajajo prostovoljci. Mentor bi moral opazovati, ali prostovoljci dovolj korektno vodijo delavnice, ali se znajdejo v konfliktnih situacijah, ali znajo pridobljeno znanje na usposabljanju tudi praktično uporabiti. Na ta način bi Društvo za preventivno delo imelo vpogled ne samo v to, koliko prostovoljcev je usposobljenih, temveč tudi v to, koliko jih je sposobnih opravljati svojo nalogo.

- Moj predlog za nadaljnje raziskovanje izhaja iz zgornje alineje, saj menim, da bi bilo potrebno raziskati najbolj primerno metodo preverjanja znanja oziroma usposobljenosti prostovoljcev, prav tako pa bi bilo dobro raziskati, ali so vsi usposobljeni prostovoljci tudi dejansko sposobni opravljati svoje naloge.
- Hkrati predlagam, da se neformalno učenje oziroma neformalno izobraževanje jasno opredeli, da se definirajo njegove meje ter se standardizira nekatera priznanja, ki bi prostovoljcem lahko pomagala zbirati reference. Te reference bi jim lahko koristile, ko se bodo podali na trg delovne sile, hkrati pa bodo tudi pozitivno vplivale na njihovo osebno življenje.

8 POVZETEK

V teoretičnem delu diplomske naloge sem podala nekaj definicij in različnih teorij o mladostnikih in njihovem odraščanju, pristopanju do mladostnikov skozi prizmo socialnega dela, mladinskih delavnicah, programu primarne preventive za mladostnike in o prostovoljnem delu v projektu Mladinske delavnice. S temi spoznanji sem dojela, da z poznavanjem potreb mladostnikov, njihove identitete, vključevanja v družbeno okolje, strategij preživetja, preživljanju prostega časa, skratka poznavanju vseh značilnosti mladostništva, lažje, bolj kakovostno, ustvarjalno in inovativno pristopamo do njih tudi v socialnem delu, pa naj bo le-to laično, strokovno, službeno ali prostovoljsko. Kadar pristopamo do mladostnikov in lahko hkrati sami izbiramo, na kakšen način se jim bomo približali, je najbolje, da pristopimo do njih z neformalnim delom. Ne smemo pa pozabiti, da moramo upoštevati mladostnika kot individuum z njegovimi lastnimi značilnostmi, potrebami, družinskim ozadjem, njegovimi pričakovanji in izkušnjami. Na mladostnike lahko vplivamo tudi tako, da jim ponudimo programe in dejavnosti, ki podpirajo njihove pozitivne potenciale. Eden izmed takšnih programov so Mladinske delavnice. Da lahko sami vodimo mladinske delavnice, se moramo udeležiti dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic. Le-to usposabljanje pa je bilo izhodiščna točka za empirično raziskovanje.

V empiričnem delu diplomske naloge sem s pomočjo kvantitativne in kvalitativne obdelave in analize podatkov iz standardiziranega anketnega vprašalnika želela spoznati in pridobiti odgovor na vprašanje, kakšen vpliv ima dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce. Na podlagi vseh rezultatov sem ugotovila, da ima dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinske delavnice na prostovoljce pozitiven vpliv. Na prvem mestu se izboljša njihovo počutje, sledi izboljšanje mišljenja, odnosa do sebe, osebnosti, odnosa do drugih, odnosa do prijateljev, čustev, znanja, odnosa do družine, obnašanje, profesionalno usposobljenost ter reševanje lastnih problemov/težav. Na podlagi teh rezultatov menim, da bi se prostovoljci morali usposablјati (organizirano ali samostojno) za kakršno koli prostovoljno delo. Pomembno je predvsem njihovo zavedanje, da morajo venomer napredovati in se usposablјati v tistih veščinah in znanjih, ki jih potrebujejo za opravljanje svoje vloge.

9 LITERATURA

- Bajzek, Jože. 1998. Teritorialna preventiva. V: Baligač Andrej (ured.), *Mladi, ulica, prihodnost: zbornik predavanj*. Ljubljana: Salve.
- Bak, Marta. 2005. Podpora mladinskim voditeljem. Ljubljana: Salve.
- Bluestein, Jane. 1997. *Disciplina 21. stoletja: kako učence navajamo na samonadzor in prevzemanje odgovornosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Braconnier, Alain. 2001. *Kako razumeti mladostnika: priročnik za starše otrok starih od 10 do 25 let*. Tržič: Učila.
- Brander, Pat, Cardenas, Carmen, Vincent A, Juan., Gomes, Rui, Taylor, Mark. 2006. *Ideje, pripomočki, metode in aktivnosti za neformalno medkulturno vzgojo in izobraževanje mladostnikov ter odraslih: izobraževalni priročnik*. Ljubljana: Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK.
- Carrell, Susan. 2002. *Skupinske aktivnosti za mladostnike: priročnik za vodenje skupin*. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- Cepin, Matej. 2004. *Neformalno izobraževanje*. Ljubljana: Salve: Društvo Mladinskih ceh.
- Čačinovič-Vogrinčič, Gabi. 2006. *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Dekleva, Bojan. 1990. *Psihološke pravice otrok - simbioza in avtonomija: gradiva 10. mednarodne poletne šole sekcije za skupinsko dinamiko Društva psihologov Slovenije*. Ljubljana: Društvo psihologov Slovenije.
- Demetrio, Duccio. 1998. Kakšna vzgoja in kakšna preventiva. V: Baligač Andrej (ured.), *Ulično delo-Preventiva na področju nelagodja, odvisnosti in AIDS-a*. Ljubljana: Salve.
- Društvo za preventivno delo. 2009. *Mladinske delavnice*. (April 2009).
<http://www.drustvo-dpd.si/programi/mladinske-delavnice/>
- Ferić-Šleham, Martina. 2007. Starši in mladostniki o odnosu do tveganih oblik vedenja in načinu discipliniranja. *Socialna pedagogika* 11, 2: 171–188.
- Flaker, Gorana, Kronegger, Sašo, Štular, Suzana, Nahtigal, Klara. 2000. PROD-Posredovalnica prostovoljnega dela: Društvo za razvijanje preventivnega in prostovoljnega dela. V: Martelanc Tomo, Samec Tatjana (ured.), *Prostovoljno delo, včeraj, danes in jutri*. Ljubljana: Slovenska filantropija, Združenje za promocijo prostovoljstva.

- Gillis, John R. 1999. *Mladina in zgodovina: tradicije in spremembe v evropskih starostnih odnosih od 1770 do danes*. Šentilj: Aristej.
- Glasser, William. 1998. *Dobra šola, Vodenje učencev brez prisile*. Radovljica: Regionalni izobraževalni center.
- Globalni standardi izobraževanja in usposabljanja za socialno delo: predlog etičnega kodeksa v socialnem delu*. 2005. Zorn, Jelka (ured.), Ljubljana: Skupnost centrov za socialno delo, Fakulteta za socialno delo.
- Gostečnik, Christian, Pahole, Marinka, Ružič, Mirko. 2000. *Biti mladostnikom starši*. Ljubljana: Frančiškanski družinski center.
- Grcić, Denis, Kobolt, Alenka. 2008. Pomen neformalnega učenja za mlade z manj priložnostmi. V: Kobolt Alenka (ured.), *Učenje na odru življenja: projektno delo z ranljivimi skupinami*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Gril, Alenka, Tančič, Alenka, Vidmar, Maša, Brečko, Barbara-Neža. 2006. *Spodbujanje prostovoljnega dela z mladimi*: projekt »Prostovoljno delo mladih na področju sociale in kulture«: projekt ciljnega raziskovalnega programa 2004: zaključno poročilo. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Gril, Alenka. 2007a. *Prostovoljstvo je proizvodnja smisla*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Gril, Alenka. 2007b. Prostovoljno delo mladih v Ljubljani. V: Prešlenkova Nina (ured.), *Povzetki raziskovalnih poročil o mladih in mladinskih organizacijah v Ljubljani*. Ljubljana: Urad za mladino MOL.
- Hočevar, Andreja. 2005. *Preprečevanje rabe in zlorabe drog- Starši med stroko in ideologijo*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Znanstveni inštitut filozofske fakultete.
- Hočevar, Franc., Mesec, Blaž. 1981. *Prosti čas*. Ljubljana: ZKOS.
- Jeriček, Helena. 2007. Redefinicija pojmov. V: Košir Manca (ured.), *Preventiva za družinske patologije: grajenje skupnosti- zaključno poročilo*. Ljubljana: Center za informatiko in zunajšolsko izobraževanje.
- Kam-Keong, Yew. 2008. *Vsi smo ustvarjalni: dopustite svoji ustvarjalnosti, da zacveti*. Varaždin: Katarina Zrinski d.o.o.
- Kastelic, Andrej, Mikulan, Marija. 1999. *Mladostnik in droga: priročnik za starše in učitelje*. Ljubljana: Založba Domus.
- Končnik-Goršič, Nataša. 2004. *Moj otrok odrasča: medsebojni odnosi, šola, strah, trma, žepnina, ljubezen, spolnost, alkohol, droge, motnje hranjenja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

- Kozoderč, Danilo. 2008. Prosti čas mladih, neformalno izobraževanje in Nefiks. V: Škvor Zorko, Zupan Barbara (ured.), *Mladi in prosti čas*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport; Urad RS za mladino.
- Kramar, Sabina. 2007. *Prosocialno usmerjanje otrok in mladostnikov: diplomska naloga*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani Fakulteta za socialno delo.
- Kristančič, Azra. 2007. *Svoboda izbire. Moj prosti čas*. Ljubljana: A.A. Inserco d.o.o. svetovalna družba.
- Kroflič, Robi. 1997. *Med poslušnostjo in odgovornostjo: procesno-razvojni model moralne vzgoje*. Ljubljana: Vija.
- Kronegger, Sašo. 2002. *Mali vodnik prostovoljnega dela*. Ljubljana: Društvo za razvijanje preventivnega in prostovoljnega dela.
- Kuhar, Metka. 2008. Prosti čas mladih v 21. stoletju. V: Škvor Zorko, Zupan Barbara (ured.), *Mladi in prosti čas*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino.
- Lavrič, Andreja. 1995. Raziskava o socialnih igrah. *Sodobna pedagogika* 46, 3-4: 169–176.
- Maksimović, Zoran. 1991. *Mladinska delavnica: psihološki primarno preventivni program namenjen mladostniku zgodnjega obdobja*. Ljubljana: Sekcija za preventivno delo pri Društvu psihologov Slovenije.
- Maksimović, Zoran. 1996. Društvo za preventivno delo: projekt Mladinske delavnice. V: Mikuš-Kos Anica (ured.), *Prostovoljno delo: projekti prijavljeni na razpise Slovenske fundacije v letih 1993, 1994, 1995*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Maksimović, Zoran. 2000. Prostovoljno delo na področju varovanja in promocije duševnega zdravja: Društvo za preventivno delo. V: Martelanc Tomo, Samec Tatjana (ured.), *Prostovoljno delo včeraj, danes, jutri*. Ljubljana: Slovenska filantropija, Združenje za promocijo prostovoljstva.
- Maksimović, Zoran. 2006. *Seminarsko gradivo: Seminar za usposabljanje izvajalcev preventivnega projekta Mladinske delavnice*. Ljubljana: Društvo za preventivno delo.
- McGrath, Helen, Francey, Shona. 1996. *Prijazni učenci: prijazni razredi- Učenje socialnih veščin in samozaupanja v razredu*. Ljubljana: DZS.
- Mesec, Blaž, Postrak, Milko, Rode, Nino, Krn, Bojan, Cigoj-Kuzma, Nika. 1999. Evalvacija preventivnih programov Centrov za socialno delo 1995-1998. *Socialno delo* 38, 3: 135-148.
- Mesec, Blaž. 1997. *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I.: študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Mesec, Blaž. 2002. *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II.: študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

- Mesec, Blaž, Cigoj-Kuzma, Nika. 2003. *Navodilo za pisanje diplomske naloge in opravljanje diplomskega izpita: četrta popravljena in dopolnjena izdaja*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Mikuš-Kos, Anica. 2001. *Prostovoljci in socialna izključenost otrok: kako lahko prostovoljci skupaj z otroki premagujejo omejitve zaradi revščine in socialne izključenosti*. Ljubljana: Slovenska filantropija, Združenje za promocijo prostovoljstva.
- Mikuš-Kos, Anica, Pogačnik Dušica. 2002. Kaj pravzaprav delajo prostovoljci, kakšne so vsebine njihove pomoči. V: Samec Tanja (ured.), *Prostovoljci in varovanje duševnega zdravja otrok: zbornik prispevkov*. Ljubljana: Slovenska filantropija.
- Milošević-Arnold, Vida, Postrak, Milko. 2003. *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba.
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. 2008. Mladi in prosti čas. V: Škvor Zorko, Zupan Barbara (ured.), *Mladi in prosti čas*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport; Urad RS za mladino.
- Mion, Renato. 1999. Odraščati v Evropi na pragu leta 2000. V: Žebovec Iztok, Erjavec Mateja (ured.), *Mladi, ulica, prihodnost - sodobne oblike revščine mladih: zbornik predavanj*. Ljubljana: Salve.
- Mrgole, Albert. 2003. *Kam z mularijo?: načela kakovosti neformalnega dela z mladimi*. Maribor: Aristej.
- Mrgole, Albert. 2008. Prosti čas mladih, ki niso nikamor vključeni: nekaj kulturno in sistemsko pogojenih dilem in/ali možnosti. V: Škvor Zorko, Zupan Barbara (ured.), *Mladi in prosti čas*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino.
- Muršak, Janko. 2007. Neformalno izobraževanje in priložnostno učenje- nova priložnost ali nova ovira. V: Dragar Matjaž, Matković Sanja (ured.), *Neformalno učenje v kontekstu mladinskega dela*. Ljubljana: Motiv NA Mladina.
- Nastran-Ule, Mirjana, Geržina, Suzana, Lobnikar, Branko, Mencin-Čeplak, Metka, Mihelj, Vlado, Rener, Tanja et al. 1996. *Mladina v devetdesetih: analiza stanja v Sloveniji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Nastran-Ule, Mirjana. 2000. Mladi v družbi novih tveganj in negotovosti. V: Šelih Alenka (ured.), *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih: vzroki, pojavi, odzivanje*. Ljubljana: Bonex.
- Nikolić, Nikola. 2008. Potrebe mladih: Obrozovna uloga sis. Problemi mladih i izviđački odgovor na njih. (Oktober 2008).
http://izvidjaci.net/index.php?option=com_content&view=article&id=125&Itemid=173

- Nuhijev-Galičič, Vera. 2008. Zakaj projektno učenje za mlade. V: Kobolt Alenka (ured.), *Učenje na odru življenja: projektno delo z ranljivimi skupinami mladih*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Obleščak, Nataša. 2004. *Socialne igre v podaljšanem bivanju: Diplomaska naloga*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani Pedagoška fakulteta.
- Pečjak, Vid. 2000. Ustvarjalnost v šoli. V: Likar Borut (ured.), *Inovativnost za mlade*. Ljubljana: Krona plus.
- Pipan, Maja. 2008. Kako izvajati projektno delo z mladimi. V: Kobolt Alenka (ured.), *Učenje na odru življenja: projektno delo z ranljivimi skupinami*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Poljšak-Škrban, Olga. 2004. *Obdobje adolescence in razvoj identitete. Izbrane teme*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Poštrak, Milko. 1996. Socialno kulturno delo. *Socialno delo* 33, 4: 317–324.
- Poštrak, Milko. 1998. Pojem preventive. V: Mesec Blaž (ured.), *Evalvacija preventivnih programov Centrov za socialno delo 1995-1998*. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve R Slovenije.
- Poštrak, Milko. 2006. Nasilje kot sporočilo. *Šolsko svetovalno delo* 6, 3-4: 3–8.
- Poštrak, Milko. 2007a. Preventivna funkcija prostega časa. V: Kristančič Azra (ured.), *Svoboda izbire- Moj prosti čas*. Ljubljana: A.A. Inserco d.o.o. svetovalna družba.
- Poštrak, Milko. 2007b. Uporaba ustvarjalnih pristopov pri delu z otroki in mladostniki. *Šolsko svetovalno delo* 12, 1-2: 11–17.
- Raičevič, Ljubo. 1996. Preventiva - kakovost vsakdanjega življenja. *Didakta* 6, 30-31: 41–51.
- Ramovš, Jože. 1995. *Slovenska sociala med včeraj in jutri*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno.
- Ramovš, Jože. 2003. *Kakovostna starost: socialna gerontologija in gerontagogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
- Ramovš, Jože. 2007. *Prostovoljski dnevnik pri osebem prostovoljskem delu z ljudmi in učenje lepega medčloveškega sožitja*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje.
- Saksida, Marinka, Pipan, Tanja. 2006. *Mladinske delavnice*. Nova Gorica: Mladinski center.
- Saksida, Marinka. 2008. Delo z mladimi v mladinskem centru. V: Kobolt Alenka (ured.), *Učenje na odru življenja: projektno delo z ranljivimi skupinami*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

- Schmidt, Majda. 1992. Socialne igre v vzgojno-izobraževalnem procesu. *Educa* 1, 6: 421-426.
- Shapiro, Lawrence E. 2003. *Ščepec preventive. Kako preprečimo težave, preden se sploh pojavijo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Šugman-Bohinc, Lea. 1994. Socialno kulturno delo. *Socialno delo* 35, 5: 407–416.
- Tomori, Martina. 1998. Tvegano vedenje v adolescenci. V: Tomori Martina, Stikovič Siniša (ured.), *Dejavniki tveganja pri slovenskih srednješolcih*. Ljubljana: Littera.
- Tomori, Martina. 2000. Psihosocialni dejavniki pri mladoletniškem prestopništvu. V: Šelih Alenka (ured.), *Prestopništvo in odklonsko vedenje mladih: vzroki, pojavi, odzivanje*. Ljubljana: Založba Bonex.
- Ule, Mirjana. 1999. Stoletje mladine: spremna študija. V: Gillis John R (ured.), *Mladina in zgodovina: tradicije in spremembe v evropskih starostnih odnosih od 1770 do danes*. Šentilj: Aristej.
- Ule, Mirjana, Rener, Tanja, Mencin-Čeplak, Metka, Tivadar, Blanka. 2000. *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport; Urad Republike Slovenije za mladino.
- Urad RS za mladino: Ministrstvo za šolstvo in šport. 2009. *Programi za mlade in Mladinske organizacije*. (April 2009).
http://www.ursm.gov.si/si/delovna_podrocja/programi_za_mlade/
- Vičič, Aleš. 2002. Psihološke karakteristike mladostnikov. *Trener ZKTS* 2, 3: 79–86.
- Virk-Rode, Jožica, Belak-Ožbolt, Jasna, Beltram, Jasna, Bozovičar, Vesna, Lah, Sonja, Lavrič, Andreja et al. 1998. *Socialne igre v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Zabukovec, Vlasta. 2000. *Učitelji in stili vodenja*. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.
- Zupan, Barbara. 2003. Nacionalno poročilo. (November 2003).
http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/peyeuploads/doc/nacionalno_porocilo-part_in_info.doc
- Žorga, Sonja. 2002. Kaj lahko ponudimo prostovoljcem in zakaj- Model mentorske supervizije in usposabljanja. V: Samec Tanja (ured.), *Prostovoljci in varovanje duševnega zdravja otrok: zbornik prispevkov*. Ljubljana: Slovenska filantropija.

PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Pozdravljeni!

Sem Polona Huzjan, absolventka Fakultete za socialno delo. Prosim, da si vzameš nekaj minut časa in izpolniš ta anonimni anketni vprašalnik. Tvoji odgovori mi bodo služili zgolj za izdelavo diplomske naloge s področja prostovoljnega dela v okviru Mladinskih delavnic.

Za izpolnjen anketni vprašalnik se že vnaprej iskreno zahvaljujem!

1. Obkroži šolsko leto svojega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic:

a) 2001/2002	e) 2005/2006
b) 2002/2003	f) 2006/2007
c) 2003/2004	g) 2007/2008
d) 2004/2005	h) 2008/2009

2. V kolikšni meri si bil-a na I. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic zadovoljen-a glede... (Pri vsakem ponujenem odgovoru obkroži oceno.):

	skrajno nezadovoljen-a	nezadovoljen-a	niti zadovoljen-a, niti nezadovoljen-a	zadovoljen-a	zelo zadovoljen-a
pridobivanja informacij	-2	-1	0	1	2
pridobivanja znanja	-2	-1	0	1	2
pridobivanja podpore	-2	-1	0	1	2
pridobivanja izkušenj	-2	-1	0	1	2

3. V kolikšni meri si bil-a na II. stopnji usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic zadovoljen-a glede... (Pri vsakem ponujenem odgovoru obkroži oceno.):

	skrajno nezadovoljen-a	nezadovoljen-a	niti zadovoljen-a, niti nezadovoljen-a	zadovoljen-a	zelo zadovoljen-a
pridobivanja informacij	-2	-1	0	1	2
pridobivanja znanja	-2	-1	0	1	2
pridobivanja podpore	-2	-1	0	1	2
pridobivanja izkušenj	-2	-1	0	1	2

4. Kako ocenjuješ vpliv I. stopnje usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic na tvoje... (Pri vsakem ponujenem odgovoru obkroži oceno.):

	zelo slab vpliv	slab vpliv	ni vpliva	dober vpliv	zelo dober vpliv
počutje	-2	-1	0	1	2
mišljenje	-2	-1	0	1	2
obnašanje	-2	-1	0	1	2
znanje	-2	-1	0	1	2
čustva	-2	-1	0	1	2
osebnost	-2	-1	0	1	2

odnos do sebe	-2	-1	0	1	2
odnos do družine	-2	-1	0	1	2
odnos do prijateljev	-2	-1	0	1	2
odnos do drugih	-2	-1	0	1	2
reševanje lastnih problemov/težav	-2	-1	0	1	2
profesionalno usposobljenost	-2	-1	0	1	2

5. Kako ocenjuješ vpliv II. stopnje usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic na tvoje... (Pri vsakem ponujenem odgovoru obkroži oceno.):

	zelo slab vpliv	slab vpliv	ni vpliva	dober vpliv	zelo dober vpliv
počutje	-2	-1	0	1	2
mišljenje	-2	-1	0	1	2
obnašanje	-2	-1	0	1	2
znanje	-2	-1	0	1	2
čustva	-2	-1	0	1	2
osebnost	-2	-1	0	1	2
odnos do sebe	-2	-1	0	1	2
odnos do družine	-2	-1	0	1	2
odnos do prijateljev	-2	-1	0	1	2
odnos do drugih	-2	-1	0	1	2
reševanje lastnih problemov/težav	-2	-1	0	1	2
profesionalno usposobljenost	-2	-1	0	1	2

6. Kako ocenjuješ vodenje celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic? (Na lestvici od -2 do 2 obkroži oceno, kjer -2 pomeni da vodenje celotnega usposabljanja ocenjuješ zelo slabo, 2 pa pomeni da vodenje celotnega usposabljanja ocenjuješ zelo dobro.)

-2 -1 0 1 2

7. V kolikšni meri ti je celotno dvostopenjsko usposabljanje za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic pomagalo pri vodenju mladinskih delavnic? (Na lestvici od -2 do 2 obkroži oceno, kjer -2 pomeni da ti je celotno dvostopenjsko usposabljanje nudilo zelo slabo pomoč, 2 pa pomeni da ti je celotno dvostopenjsko usposabljanje nudilo zelo dobro pomoč.)

-2 -1 0 1 2

8. Kako ocenjuješ vpliv celotnega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic nase? (Na lestvici od -2 do 2 obkroži oceno, kjer -2 pomeni da je imelo celotno dvostopenjsko usposabljanje nate zelo slab vpliv, 2 pa pomeni da je imelo celotno dvostopenjsko usposabljanje nate zelo dober vpliv.)

-2 -1 0 1 2

9. Katera sprememba je zaradi celotnega dvostopenjskega usposabljanja za izvajalca-ko preventivnega programa Mladinskih delavnic zate najbolj dragocena/pomembna in zakaj?

HVALA ZA SODELOVANJE! ☺

Priloga 2: Evalvacijsko poročilo o izvedbi projekta Mladinske delavnice od leta 2001 do leta 2008

Pri izvedbi programa je v šol. letu 2001/02 sodelovalo 123 prostovoljcev, v letu 2002/03 121 prostovoljcev, v šol. letu 2003/04 105 prostovoljcev, v šol. letu 2004/05 55 prostovoljcev, v šol. letu 2005/06 75 prostovoljcev, v šol. letu 2006/07 86 prostovoljcev in v šol. letu 2007/08 51 prostovoljcev.

V anketiranju je v šol. letu 2001/02 sodelovalo 79 prostovoljcev (64% od vseh sodelujočih), v šol. letu 2002/03 76 prostovoljcev (63% od vseh sodelujočih), v šol. letu 2003/04 62 prostovoljcev (59% od vseh sodelujočih), v šol. letu 2004/05 55 prostovoljcev (54,45% od vseh sodelujočih), v šol. letu 2005/06 42 prostovoljcev (56% od vseh sodelujočih), v šol. letu 2006/07 42 prostovoljcev (cca. 49% od vseh sodelujočih) in v šol. letu 2007/08 20 prostovoljcev (cca. 39% od vseh sodelujočih).

V anketiranje je bilo v vseh sedmih letih opravljeno v drugi polovici maja in prvi polovici junija.

Priloga 3: Kvalitativna obdelava podatkov

```
GET DATA /TYPE=XLS
  /FILE='E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PolonaHuzjanPodatki.xls'
  /SHEET=name 'List1'
  /CELLRANGE=full
  /READNAMES=on
  /ASSUMEDSTRWIDTH=32767.
DATASET NAME DataSet1 WINDOW=FRONT.
SAVE OUTFILE='E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav'
  /COMPRESSED.
SAVE OUTFILE='E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav'
  /COMPRESSED.
DESCRIPTIVES
  VARIABLES=V2a V2b V2c V2d V3a V3b V3c V3d V4a V4b V4c V4d V4e V4f V4g V4h
  V4i V4j V4k V4l V5a V5b V5c V5d V5e V5f V5g V5h V5i V5j V5k V5l V6 V7 V8
  /STATISTICS=MEAN STDDEV SEMEAN KURTOSIS SKEWNESS .
```

Descriptives

[DataSet1] E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav

Descriptive Statistics								
	N	Mean		Std. Deviation	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
informacije1	103	1,35	,092	,936	-1,707	,238	2,469	,472
znanje1	103	,79	,105	1,063	-,908	,238	-,104	,472
podpora1	103	,82	,113	1,144	-,751	,238	-,598	,472
izkusnje1	103	,63	,119	1,204	-,487	,238	-1,145	,472
informacije2	103	,50	,104	1,056	-,319	,238	-1,191	,472
znanje2	103	,59	,105	1,061	-,673	,238	-,604	,472
podpora2	103	,80	,099	1,004	-,943	,238	,267	,472
izkusnje2	103	1,26	,093	,939	-1,493	,238	1,847	,472
pocutje1	103	1,38	,074	,756	-1,315	,238	1,846	,472
misljenje1	103	1,17	,068	,687	-,410	,238	-,117	,472
obnasanje1	103	,88	,072	,732	-,121	,238	-,430	,472
znanje1	103	,95	,088	,890	-,244	,238	-1,025	,472
custva1	103	1,04	,082	,827	-,179	,238	-1,251	,472
osebnost1	103	1,12	,067	,676	-,533	,238	,688	,472
odnos do sebe1	103	1,08	,074	,750	-,128	,238	-1,198	,472
odnos do družine1	103	,92	,079	,801	,025	,238	-1,166	,472
odnos do prijateljev1	103	1,01	,074	,747	-,016	,238	-1,192	,472
odnos do drugih1	103	1,08	,078	,788	-,384	,238	-,625	,472
reševanje svojih problemov1	103	,65	,075	,763	,016	,238	-,397	,472
profesionalno usposobljenost1	103	,75	,098	,997	-,560	,238	,072	,472

pocutje2	103	1,04	,083	,839	-,886	,238	,588	,472
misljenje2	103	,98	,070	,714	-,137	,238	-,546	,472
obnasanje2	103	,74	,078	,792	,144	,238	-,770	,472
znanje2	103	,82	,069	,697	-,088	,238	-,238	,472
custva2	103	,77	,086	,877	,031	,238	-,977	,472
osebnost2	103	,84	,070	,711	,067	,238	-,646	,472
odnos do sebe2	103	,91	,081	,818	-,056	,238	-1,026	,472
odnos do druzine2	103	,76	,072	,734	,417	,238	-1,039	,472
odnos do prijateljev2	103	,92	,079	,801	,142	,238	-1,423	,472
odnos do drugih2	103	,88	,071	,718	,177	,238	-1,028	,472
reševanje svojih problemov2	103	,72	,070	,706	,461	,238	-,894	,472
profesionalno usposobljenost2	103	,78	,086	,874	-,445	,238	,495	,472
vodenje	103	1,54	,055	,556	-,698	,238	-,572	,472
pomagalo	103	1,36	,077	,778	-1,621	,238	3,816	,472
skupen vpliv	103	1,33	,061	,617	-,346	,238	-,635	,472
Valid N (listwise)	103							

T-TEST

```

PAIRS = V2a V2b V2c V2d V4a V4b V4c V4d V4e V4f V4g V4h V4i V4j V4k V4l
      WITH V3a V3b V3c V3d V5a V5b V5c V5d V5e V5f V5g V5h V5i V5j V5k
V5l (PAIRED)
/CRITERIA = CI(.95)
/MISSING = ANALYSIS.

```

T-Test

[DataSet1] E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav

Paired Samples Statistics					
		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	informacije1	1,35	103	,936	,092
	informacije2	,50	103	1,056	,104
Pair 2	znanje1	,79	103	1,063	,105
	znanje2	,59	103	1,061	,105
Pair 3	podpora1	,82	103	1,144	,113
	podpora2	,80	103	1,004	,099
Pair 4	izkusnje1	,63	103	1,204	,119
	izkusnje2	1,26	103	,939	,093
Pair 5	pocutje1	1,38	103	,756	,074
	pocutje2	1,04	103	,839	,083
Pair 6	misljenje1	1,17	103	,687	,068
	misljenje2	,98	103	,714	,070
Pair 7	obnasanje1	,88	103	,732	,072

	obnasanje2	,74	103	,792	,078
Pair 8	znanje1	,95	103	,890	,088
	znanje2	,82	103	,697	,069
Pair 9	custva1	1,04	103	,827	,082
	custva2	,77	103	,877	,086
Pair 10	osebnost1	1,12	103	,676	,067
	osebnost2	,84	103	,711	,070
Pair 11	odnos do sebe1	1,08	103	,750	,074
	odnos do sebe2	,91	103	,818	,081
Pair 12	odnos do družine1	,92	103	,801	,079
	odnos do družine2	,76	103	,734	,072
Pair 13	odnos do prijateljev1	1,01	103	,747	,074
	odnos do prijateljev2	,92	103	,801	,079
Pair 14	odnos do drugih1	1,08	103	,788	,078
	odnos do drugih2	,88	103	,718	,071
Pair 15	reševanje svojih problemov1	,65	103	,763	,075
	reševanje svojih problemov2	,72	103	,706	,070
Pair 16	profesionalno usposobljenost1	,75	103	,997	,098
	profesionalno usposobljenost2	,78	103	,874	,086

Paired Samples Correlations				
		N	Correlation	Sig.
Pair 1	informacije1 & informacije2	103	,316	,001
Pair 2	znanje1 & znanje2	103	,478	,000
Pair 3	podpora1 & podpora2	103	,565	,000
Pair 4	izkusnje1 & izkusnje2	103	,407	,000
Pair 5	pocutje1 & pocutje2	103	,332	,001
Pair 6	misljenje1 & misljenje2	103	,546	,000
Pair 7	obnasanje1 & obnasanje2	103	,573	,000
Pair 8	znanje1 & znanje2	103	,507	,000
Pair 9	custva1 & custva2	103	,634	,000
Pair 10	osebnost1 & osebnost2	103	,446	,000
Pair 11	odnos do sebe1 & odnos do sebe2	103	,635	,000
Pair 12	odnos do družine1 & odnos do družine2	103	,785	,000
Pair 13	odnos do prijateljev1 & odnos do prijateljev2	103	,755	,000
Pair 14	odnos do drugih1 & odnos do drugih2	103	,709	,000
Pair 15	reševanje svojih problemov1 & reševanje svojih problemov2	103	,616	,000
Pair 16	profesionalno usposobljenost1 & profesionalno usposobljenost2	103	,385	,000

Paired Samples Test

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
		Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper
Pair 1	informacije1 - informacije2	,845	1,170	,115	,616	1,073	7,330	102	,000
Pair 2	znanje1 - znanje2	,194	1,085	,107	-,018	,406	1,816	102	,072
Pair 3	podpora1 - podpora2	,019	1,010	,099	-,178	,217	,195	102	,846
Pair 4	izkusnje1 - izkusnje2	-,631	1,188	,117	-,863	-,399	-5,391	102	,000
Pair 5	pocutje1 - pocutje2	,340	,924	,091	,159	,520	3,732	102	,000
Pair 6	misljenje1 - misljenje2	,184	,668	,066	,054	,315	2,803	102	,006
Pair 7	obnasanje1 - obnasanje2	,146	,706	,070	,008	,284	2,094	102	,039
Pair 8	znanje1 - znanje2	,136	,805	,079	-,021	,293	1,714	102	,090
Pair 9	custva1 - custva2	,272	,730	,072	,129	,415	3,778	102	,000
Pair 10	osebnost1 - osebnost2	,272	,730	,072	,129	,415	3,778	102	,000
Pair 11	odnos do sebe1 - odnos do sebe2	,165	,673	,066	,034	,297	2,489	102	,014
Pair 12	odnos do družine1 - odnos do družine2	,165	,507	,050	,066	,264	3,305	102	,001
Pair 13	odnos do prijateljev1 - odnos do prijateljev2	,087	,544	,054	-,019	,194	1,629	102	,106
Pair 14	odnos do drugih1 - odnos do drugih2	,194	,578	,057	,081	,307	3,407	102	,001
Pair 15	reševanje svojih problemov1 - reševanje svojih problemov2	-,068	,646	,064	-,194	,058	-1,068	102	,288
Pair 16	profesionalno usposobljenost1 - profesionalno usposobljenost2	-,029	1,043	,103	-,233	,175	-,283	102	,777

T-TEST

```
PAIRS = V2a V3c WITH V2c V3d (PAIRED)
/CRITERIA = CI(.95)
/MISSING = ANALYSIS.
```

T-Test

[DataSet1] E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav

Paired Samples Statistics					
		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	informacije1	1,35	103	,936	,092
	podpora1	,82	103	1,144	,113
Pair 2	podpora2	,80	103	1,004	,099
	izkusnje2	1,26	103	,939	,093

Paired Samples Correlations				
		N	Correlation	Sig.
Pair 1	informacije1 & podpora1	103	,299	,002
Pair 2	podpora2 & izkusnje2	103	,619	,000

Paired Samples Test									
		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
		Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper
Pair 1	informacije1 - podpora1	,534	1,243	,122	,291	,777	4,359	102	,000
Pair 2	podpora2 - izkusnje2	-,466	,850	,084	-,632	-,300	-5,567	102	,000

```

COMPUTE Znanje = V2b + V3b .
EXECUTE .
COMPUTE Inform = V2a + V3a .
COMPUTE Znanje = V2b + V3b .
COMPUTE Podpora = V2c + V3c .
COMPUTE Izkusnje = V2d + V3d .
DESCRIPTIVES
  VARIABLES=Znanje Inform Podpora Izkusnje
  /STATISTICS=MEAN STDDEV SEMEAN KURTOSIS SKEWNESS .

```

Descriptives

[DataSet1] E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav

Descriptive Statistics								
	N	Mean		Std. Deviation	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
Znanje	103	1,3786	,17996	1,82637	-,589	,238	-,541	,472
Inform	103	1,8544	,15936	1,61736	-,865	,238	,517	,472
Podpora	103	1,6117	,18728	1,90063	-,709	,238	-,279	,472
Izkusnje	103	1,8932	,17772	1,80366	-,880	,238	,417	,472
Valid N (listwise)	103							

T-TEST

```
PAIRS = Znanje Znanje Znanje Inform Inform Podpora WITH Inform Podpora
Izkusnje Podpora Izkusnje Izkusnje (PAIRED)
/CRITERIA = CI(.95)
/MISSING = ANALYSIS.
```

T-Test

[DataSet1] E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav

Paired Samples Statistics					
		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	Znanje	1,3786	103	1,82637	,17996
	Inform	1,8544	103	1,61736	,15936
Pair 2	Znanje	1,3786	103	1,82637	,17996
	Podpora	1,6117	103	1,90063	,18728
Pair 3	Znanje	1,3786	103	1,82637	,17996
	Izkusnje	1,8932	103	1,80366	,17772
Pair 4	Inform	1,8544	103	1,61736	,15936
	Podpora	1,6117	103	1,90063	,18728
Pair 5	Inform	1,8544	103	1,61736	,15936
	Izkusnje	1,8932	103	1,80366	,17772
Pair 6	Podpora	1,6117	103	1,90063	,18728
	Izkusnje	1,8932	103	1,80366	,17772

Paired Samples Correlations				
		N	Correlation	Sig.
Pair 1	Znanje & Inform	103	,669	,000
Pair 2	Znanje & Podpora	103	,560	,000
Pair 3	Znanje & Izkusnje	103	,471	,000
Pair 4	Inform & Podpora	103	,358	,000
Pair 5	Inform & Izkusnje	103	,495	,000
Pair 6	Podpora & Izkusnje	103	,637	,000

Paired Samples Test									
		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
		Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper	Lower	Upper
Pair 1	Znanje - Inform	-,47573	1,41314	,13924	-,75191	-,19955	-3,417	102	,001

Pair 2	Znanje - Podpora	- ,23301	1,75009	,17244	-,57505	,10903	-1,351	102	,180
Pair 3	Znanje - Izkusnje	- ,51456	1,86749	,18401	-,87955	-,14958	-2,796	102	,006
Pair 4	Inform - Podpora	,24272	2,00717	,19777	-,14956	,63500	1,227	102	,223
Pair 5	Inform - Izkusnje	- ,03883	1,72594	,17006	-,37615	,29848	-,228	102	,820
Pair 6	Podpora - Izkusnje	- ,28155	1,58063	,15574	-,59047	,02736	-1,808	102	,074

RELIABILITY

```

/VARIABLES=V2a V2b V2c V2d
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE
/SUMMARY=TOTAL .

```

Oneway

[DataSet1] E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav

Descriptives									
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
		Lower Bound	Upper Bound	Lower Bound	Upper Bound	Lower Bound	Upper Bound	Lower Bound	Upper Bound
Znanje	2001	7	,7143	1,97605	,74688	-1,1133	2,5418	-2,00	3,00
	2002	7	2,2857	1,25357	,47380	1,1264	3,4451	,00	4,00
	2003	5	,8000	2,28035	1,01980	-2,0314	3,6314	-2,00	4,00
	2004	8	-,5000	2,07020	,73193	-2,2307	1,2307	-2,00	4,00
	2005	14	2,1429	,66299	,17719	1,7601	2,5257	1,00	4,00
	2006	16	1,1250	1,99583	,49896	,0615	2,1885	-2,00	4,00
	2007	20	,7000	2,00263	,44780	-,2373	1,6373	-3,00	4,00
	2008	26	2,2692	1,21845	,23896	1,7771	2,7614	,00	4,00
	Total	103	1,3786	1,82637	,17996	1,0217	1,7356	-3,00	4,00
Inform	2001	7	1,1429	2,03540	,76931	-,7396	3,0253	-2,00	4,00
	2002	7	2,4286	,97590	,36886	1,5260	3,3311	1,00	4,00
	2003	5	1,4000	1,67332	,74833	-,6777	3,4777	,00	4,00
	2004	8	1,1250	1,45774	,51539	-,0937	2,3437	-2,00	3,00
	2005	14	2,8571	,66299	,17719	2,4743	3,2399	2,00	4,00
	2006	16	1,8125	1,51520	,37880	1,0051	2,6199	-2,00	4,00
	2007	20	1,2500	1,61815	,36183	,4927	2,0073	-2,00	4,00
	2008	26	2,1538	1,84808	,36244	1,4074	2,9003	-3,00	4,00
	Total	103	1,8544	1,61736	,15936	1,5383	2,1705	-3,00	4,00
Podpora	2001	7	2,1429	2,03540	,76931	,2604	4,0253	-1,00	4,00
	2002	7	2,2857	1,38013	,52164	1,0093	3,5621	,00	4,00

	2003	5	2,6000	1,67332	,74833	,5223	4,6777	,00	4,00
	2004	8	,5000	2,77746	,98198	-1,8220	2,8220	-2,00	4,00
	2005	14	2,2857	,61125	,16336	1,9328	2,6386	2,00	4,00
	2006	16	1,4375	2,30850	,57712	,2074	2,6676	-3,00	4,00
	2007	20	,8000	1,85245	,41422	-,0670	1,6670	-2,00	4,00
	2008	26	1,8077	1,74400	,34203	1,1033	2,5121	-2,00	4,00
	Total	103	1,6117	1,90063	,18728	1,2402	1,9831	-3,00	4,00
Izkusnje	2001	7	2,2857	1,97605	,74688	,4582	4,1133	-1,00	4,00
	2002	7	2,8571	,89974	,34007	2,0250	3,6893	2,00	4,00
	2003	5	2,4000	1,51658	,67823	,5169	4,2831	,00	4,00
	2004	8	1,2500	2,05287	,72580	-,4662	2,9662	-2,00	3,00
	2005	14	2,5000	1,22474	,32733	1,7929	3,2071	1,00	4,00
	2006	16	1,7500	1,43759	,35940	,9840	2,5160	,00	4,00
	2007	20	,8000	1,64157	,36707	,0317	1,5683	-2,00	4,00
	2008	26	2,2308	2,17821	,42718	1,3510	3,1106	-4,00	4,00
	Total	103	1,8932	1,80366	,17772	1,5407	2,2457	-4,00	4,00
Pridobil	2001	7	2,4286	4,54082	1,71627	-1,7710	6,6281	-5,00	7,00
	2002	7	4,5714	2,29907	,86897	2,4451	6,6977	,00	7,00
	2003	5	3,6000	3,57771	1,60000	-,8423	8,0423	-2,00	8,00
	2004	8	1,3750	3,42000	1,20915	-1,4842	4,2342	-4,00	6,00
	2005	14	4,9286	1,59153	,42535	4,0096	5,8475	3,00	8,00
	2006	16	3,6875	2,30127	,57532	2,4612	4,9138	-1,00	7,00
	2007	20	1,9000	3,56740	,79769	,2304	3,5696	-5,00	8,00
	2008	26	4,8077	2,92601	,57384	3,6259	5,9895	-1,00	8,00
	Total	103	3,5825	3,18244	,31358	2,9605	4,2045	-5,00	8,00
Pridobi2	2001	7	3,7143	1,97605	,74688	1,8867	5,5418	1,00	6,00
	2002	7	4,1429	1,21499	,45922	3,0192	5,2665	3,00	6,00
	2003	5	3,6000	1,94936	,87178	1,1796	6,0204	1,00	6,00
	2004	8	1,0000	3,42261	1,21008	-1,8614	3,8614	-3,00	5,00
	2005	14	3,7857	,89258	,23855	3,2704	4,3011	2,00	5,00
	2006	16	2,3125	3,13515	,78379	,6419	3,9831	-5,00	6,00
	2007	20	1,5500	2,32775	,52050	,4606	2,6394	-3,00	4,00
	2008	26	2,7308	2,45858	,48217	1,7377	3,7238	-3,00	6,00
	Total	103	2,6505	2,49591	,24593	2,1627	3,1383	-5,00	6,00
Vpliv1	2001	7	7,2857	6,94537	2,62510	,8623	13,7091	1,00	18,00
	2002	7	9,4286	3,95209	1,49375	5,7735	13,0836	2,00	14,00
	2003	5	5,6000	2,88097	1,28841	2,0228	9,1772	2,00	9,00
	2004	8	5,6250	4,27409	1,51112	2,0518	9,1982	,00	13,00
	2005	14	10,0714	4,95308	1,32377	7,2116	12,9312	1,00	17,00
	2006	16	9,6875	5,66532	1,41633	6,6687	12,7063	-1,00	18,00

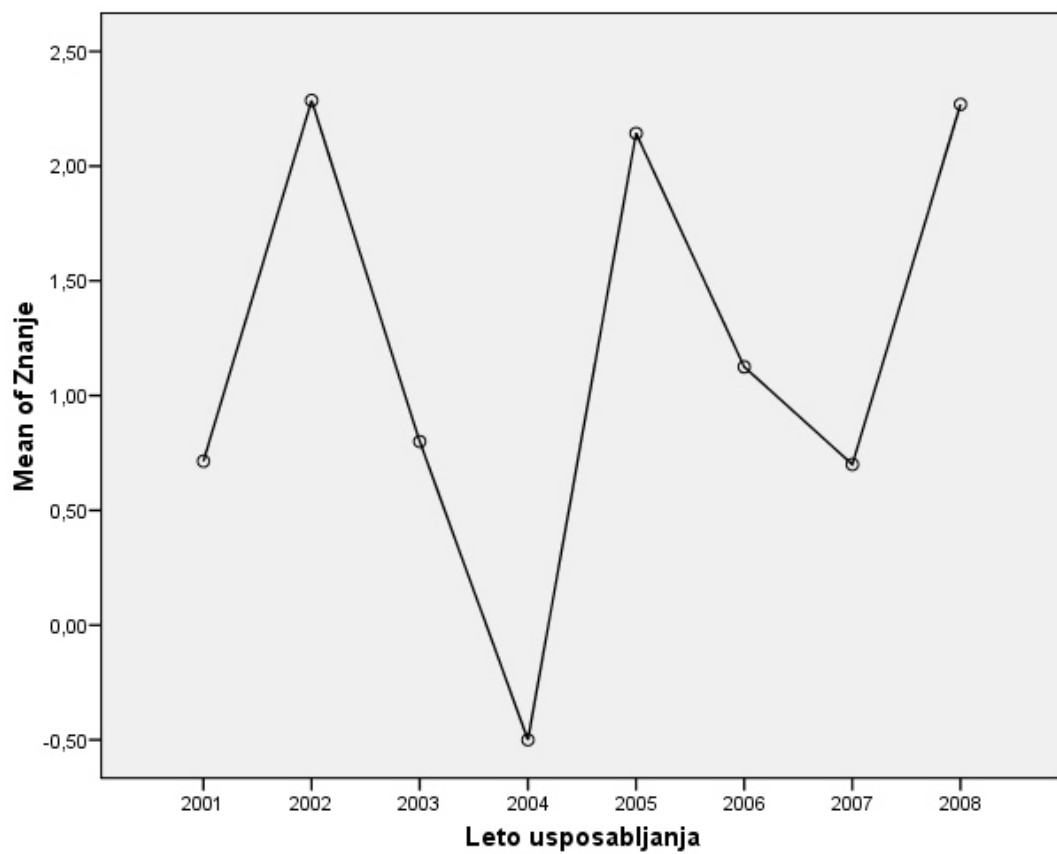
	2007	20	7,5500	4,78457	1,06986	5,3108	9,7892	-2,00	17,00
	2008	26	10,6923	4,97811	,97629	8,6816	12,7030	1,00	18,00
	Total	103	8,8835	5,15315	,50775	7,8764	9,8906	-2,00	18,00
Vpliv2	2001	7	5,7143	6,65117	2,51391	-,4370	11,8656	,00	17,00
	2002	7	9,0000	4,69042	1,77281	4,6621	13,3379	,00	14,00
	2003	5	5,2000	3,03315	1,35647	1,4338	8,9662	2,00	8,00
	2004	8	5,7500	5,00714	1,77029	1,5639	9,9361	,00	15,00
	2005	14	9,0000	5,85728	1,56542	5,6181	12,3819	1,00	18,00
	2006	16	8,1875	7,04480	1,76120	4,4336	11,9414	-1,00	20,00
	2007	20	6,9500	5,12450	1,14587	4,5517	9,3483	-1,00	16,00
	2008	26	10,5000	5,42033	1,06301	8,3107	12,6893	,00	20,00
	Total	103	8,1942	5,73270	,56486	7,0738	9,3146	-1,00	20,00

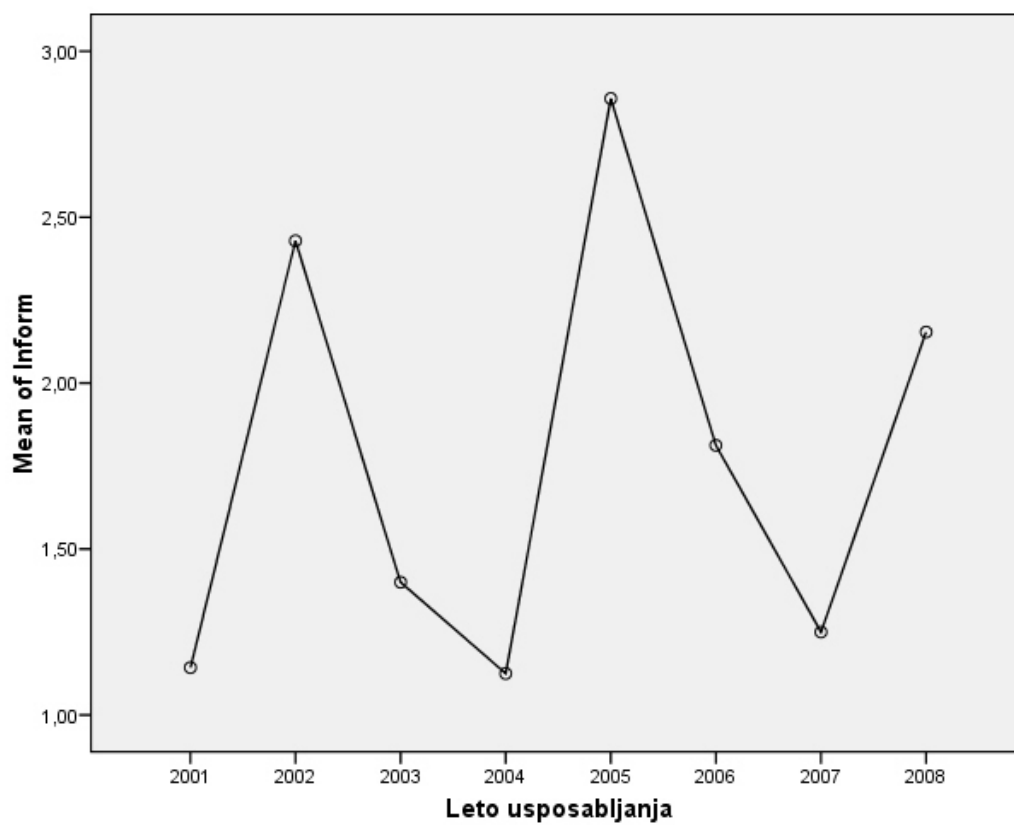
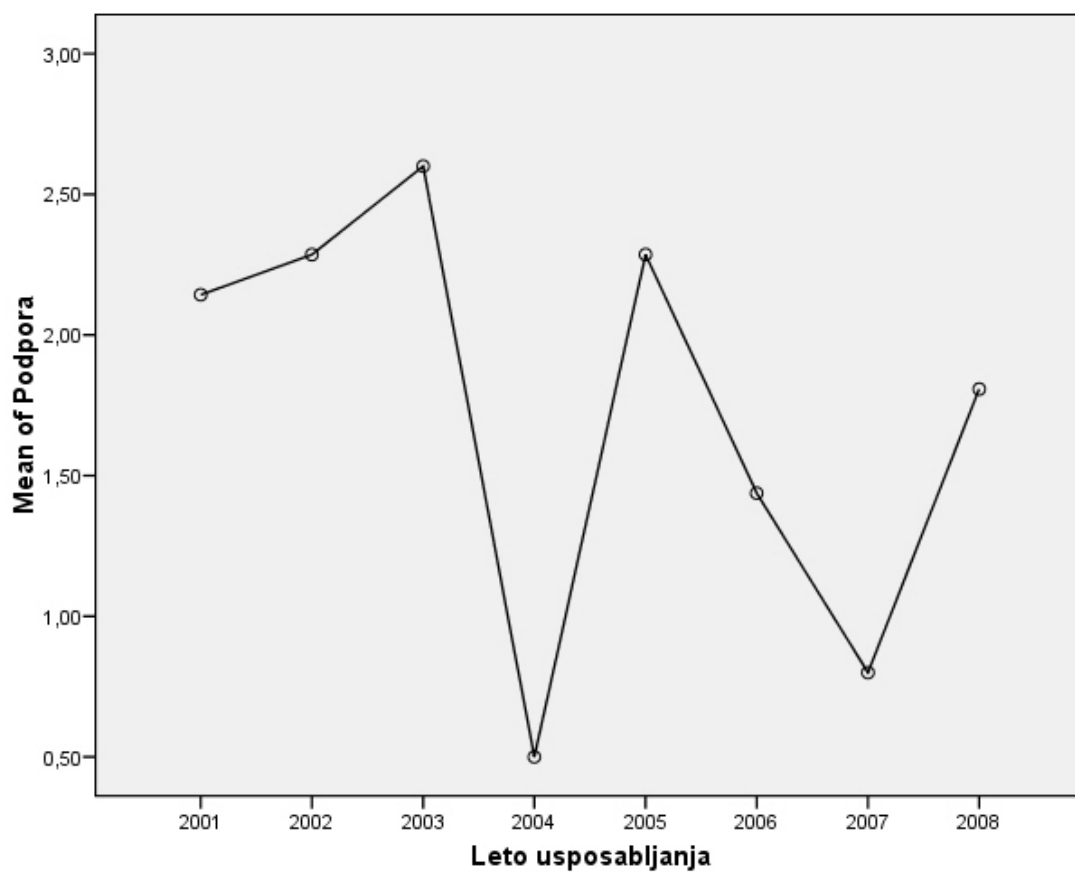
Test of Homogeneity of Variances				
	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Znanje	4,313	7	95	,000
Inform	1,584	7	95	,149
Podpora	3,806	7	95	,001
Izkusnje	,941	7	95	,479
Pridobi1	2,191	7	95	,042
Pridobi2	3,352	7	95	,003
Vpliv1	,862	7	95	,539
Vpliv2	1,518	7	95	,171

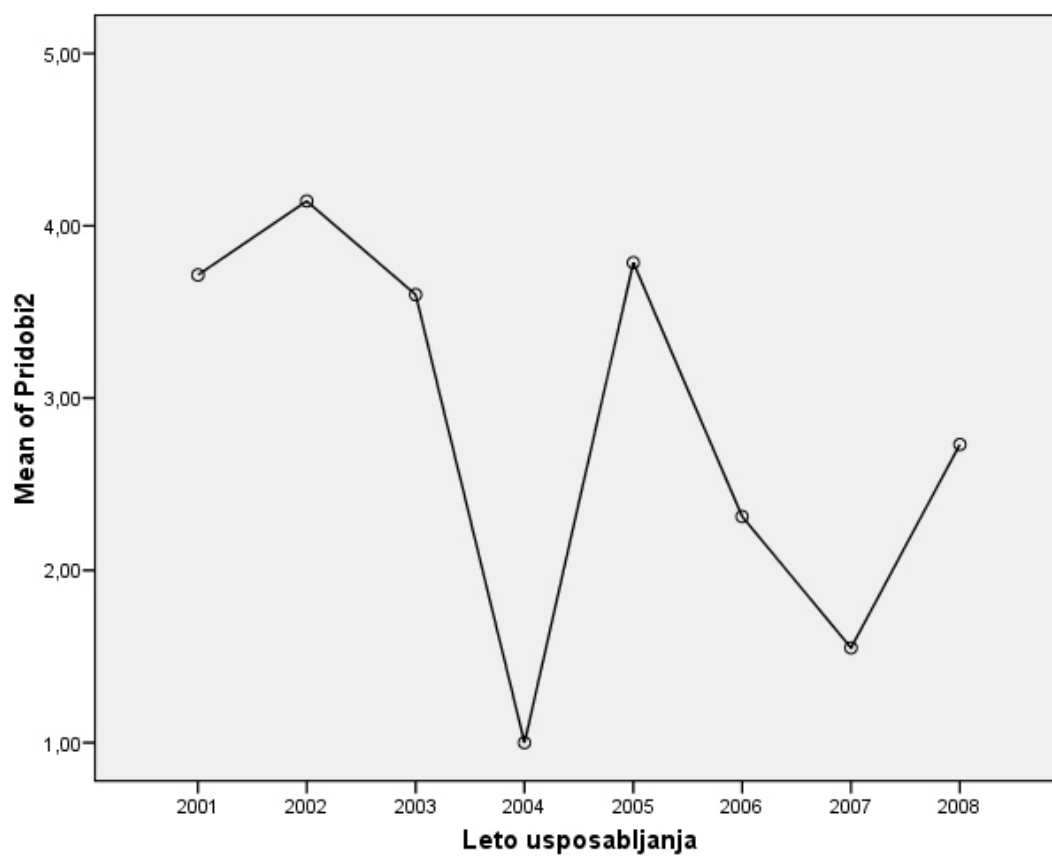
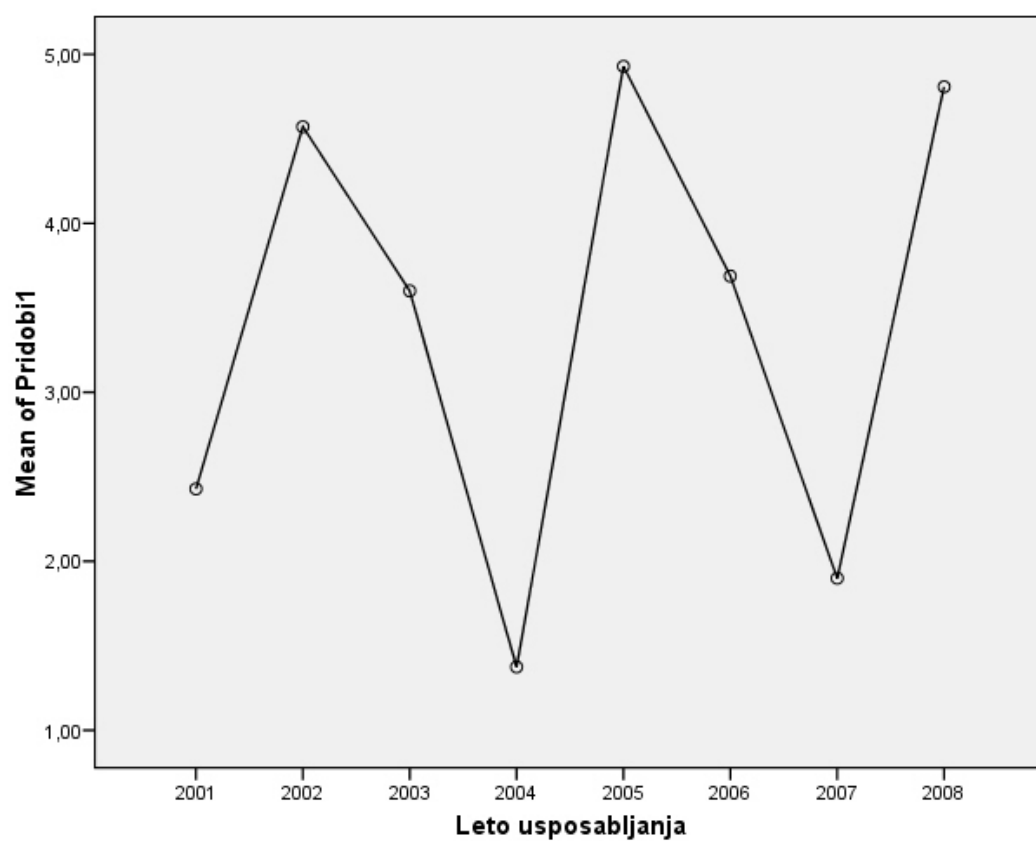
ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Znanje	Between Groups	77,796	7	11,114	4,023	,001
	Within Groups	262,437	95	2,762		
	Total	340,233	102			
Inform	Between Groups	34,883	7	4,983	2,041	,058
	Within Groups	231,933	95	2,441		
	Total	266,816	102			
Podpora	Between Groups	40,947	7	5,850	1,697	,119
	Within Groups	327,519	95	3,448		
	Total	368,466	102			
Izkusnje	Between Groups	44,524	7	6,361	2,103	,050
	Within Groups	287,301	95	3,024		
	Total	331,825	102			
Pridobi1	Between Groups	176,340	7	25,191	2,793	,011

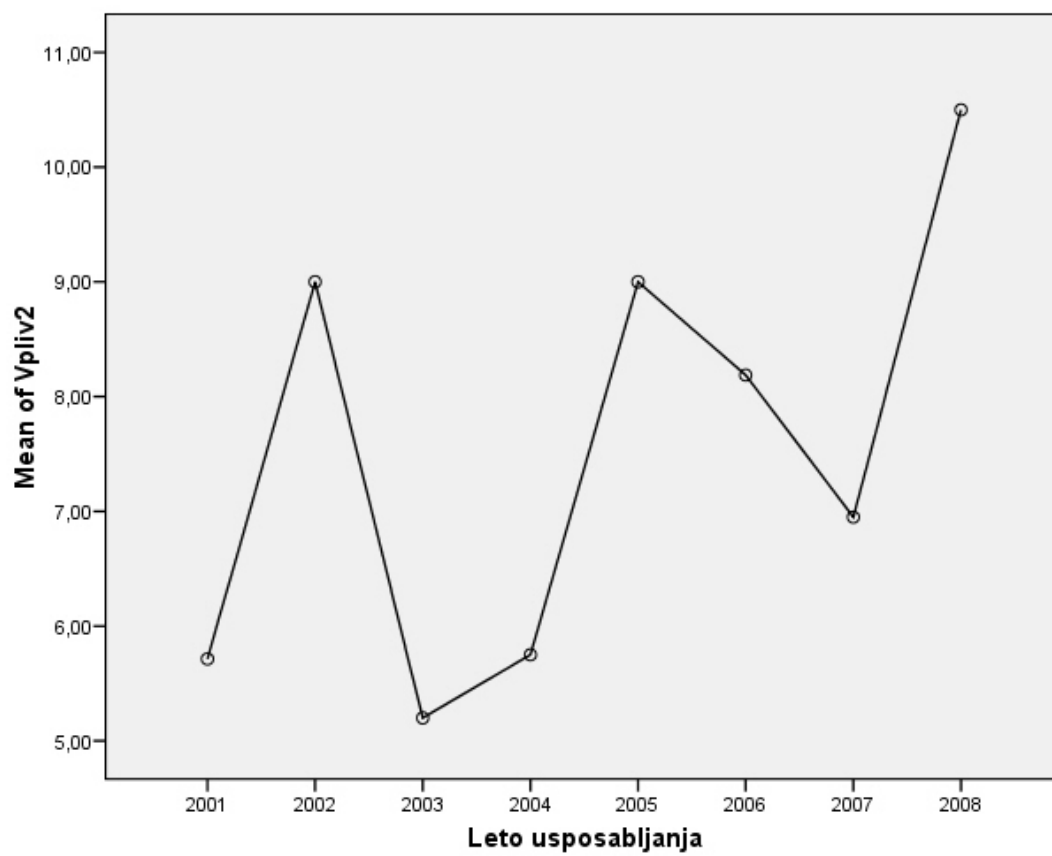
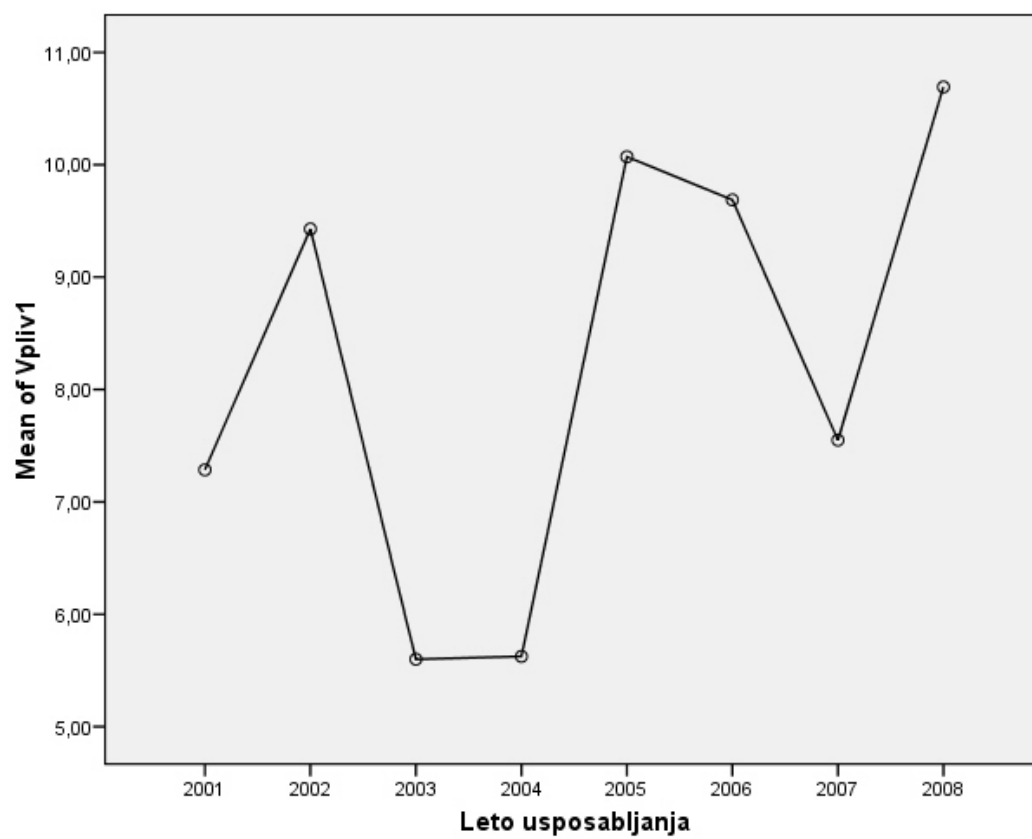
	Within Groups	856,708	95	9,018		
	Total	1033,049	102			
Pridobi2	Between Groups	94,072	7	13,439	2,358	,029
	Within Groups	541,346	95	5,698		
	Total	635,417	102			
Vpliv1	Between Groups	309,530	7	44,219	1,751	,106
	Within Groups	2399,072	95	25,253		
	Total	2708,602	102			
Vpliv2	Between Groups	318,500	7	45,500	1,425	,204
	Within Groups	3033,616	95	31,933		
	Total	3352,117	102			

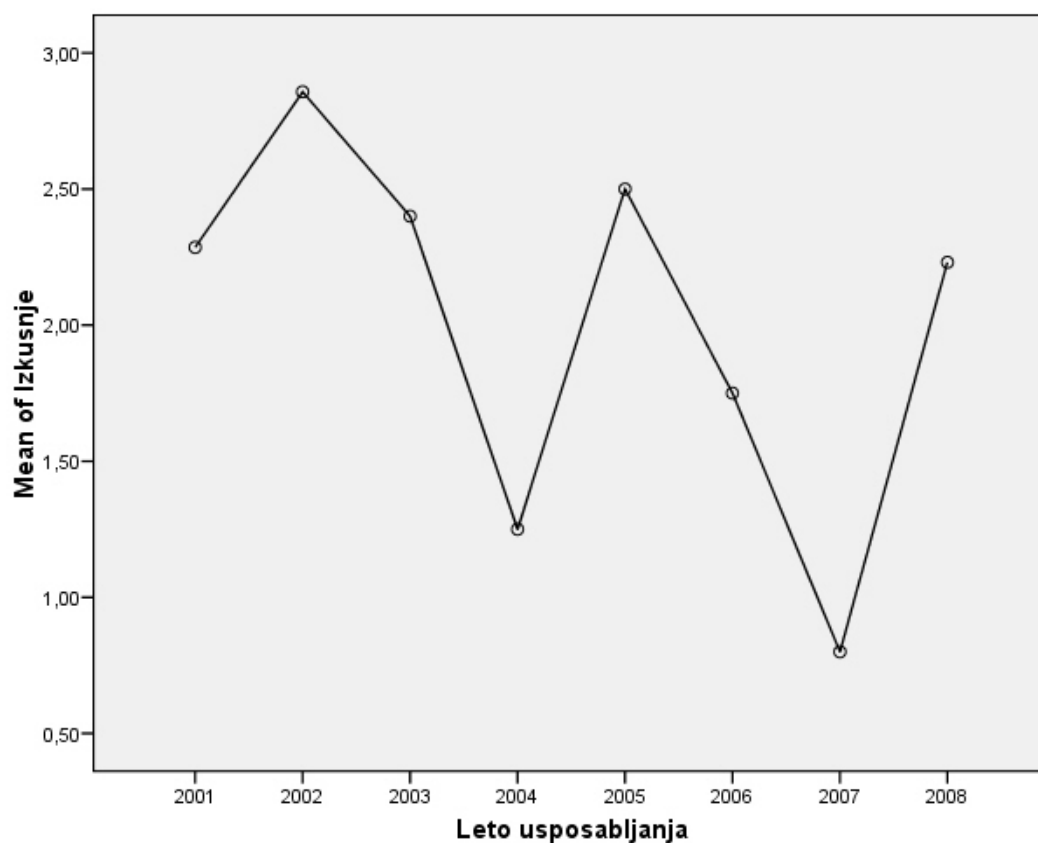
Means Plots


```

GET
  FILE='E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav'.
DATASET NAME DataSet1 WINDOW=FRONT.
FREQUENCIES
  VARIABLES=V6 V7 V8
  /STATISTICS=STDDEV SEMEAN MEAN
  /ORDER= ANALYSIS .

```

Frequencies

Notes

Output Created		24-JUN-2009 14:45:12
Comments		
Input	Data	E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	103
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on all cases with valid data.

Syntax		FREQUENCIES VARIABLES=V6 V7 V8 /STATISTICS=STDDEV SEMEAN MEAN /ORDER= ANALYSIS .
Resources	Elapsed Time	0:00:00,00
	Processor Time	0:00:00,00

[DataSet1] E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav

Statistics

		vodenje	pomagalo	skupen vpliv
N	Valid	103	103	103
	Missing	0	0	0
Mean		1,54	1,36	1,33
Std. Error of Mean		,055	,077	,061
Std. Deviation		,556	,778	,617

Frequency Table

vodenje

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	3	2,9	2,9	2,9
1	41	39,8	39,8	42,7
2	59	57,3	57,3	100,0
Total	103	100,0	100,0	

pomagalo

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid -2	1	1,0	1,0	1,0
-1	3	2,9	2,9	3,9
0	4	3,9	3,9	7,8
1	45	43,7	43,7	51,5
2	50	48,5	48,5	100,0
Total	103	100,0	100,0	

skupen vpliv

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	8	7,8	7,8	7,8

1	53	51,5	51,5	59,2
2	42	40,8	40,8	100,0
Total	103	100,0	100,0	

```

CROSSTABS
  /TABLES=V1  BY V6 V7 V8
  /FORMAT= AVALUE TABLES
  /STATISTIC=CHISQ
  /CELLS= COUNT ROW COLUMN
  /COUNT ROUND CELL .

```

Crosstabs

Notes

Output Created		24-JUN-2009 14:51:34
Comments		
Input	Data	E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	103
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics for each table are based on all the cases with valid data in the specified range(s) for all variables in each table.
Syntax		CROSSTABS /TABLES=V1 BY V6 V7 V8 /FORMAT= AVALUE TABLES /STATISTIC=CHISQ /CELLS= COUNT ROW COLUMN /COUNT ROUND CELL .
Resources	Elapsed Time	0:00:00,16
	Dimensions Requested	2
	Cells Available	174876
	Processor Time	0:00:00,02

[DataSet1] E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav

Case Processing Summary

	Cases		
	Valid	Missing	Total

	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Leto usposabljanja * vodenje	103	100,0%	0	,0%	103	100,0%
Leto usposabljanja * pomagalo	103	100,0%	0	,0%	103	100,0%
Leto usposabljanja * skupen vpliv	103	100,0%	0	,0%	103	100,0%

Leto usposabljanja * vodenje

Crosstab

			vodenje			Total
			0	1	2	0
Leto usposabljanja	2001	Count	0	4	3	7
		% within Leto usposabljanja	,0%	57,1%	42,9%	100,0%
		% within vodenje	,0%	9,8%	5,1%	6,8%
	2002	Count	0	2	5	7
		% within Leto usposabljanja	,0%	28,6%	71,4%	100,0%
		% within vodenje	,0%	4,9%	8,5%	6,8%
	2003	Count	0	3	2	5
		% within Leto usposabljanja	,0%	60,0%	40,0%	100,0%
		% within vodenje	,0%	7,3%	3,4%	4,9%
	2004	Count	0	6	2	8
		% within Leto usposabljanja	,0%	75,0%	25,0%	100,0%
		% within vodenje	,0%	14,6%	3,4%	7,8%
	2005	Count	0	3	11	14
		% within Leto usposabljanja	,0%	21,4%	78,6%	100,0%
		% within vodenje	,0%	7,3%	18,6%	13,6%
	2006	Count	0	7	9	16
		% within Leto usposabljanja	,0%	43,8%	56,3%	100,0%
		% within vodenje	,0%	17,1%	15,3%	15,5%
	2007	Count	1	9	10	20
		% within Leto usposabljanja	5,0%	45,0%	50,0%	100,0%
		% within vodenje	33,3%	22,0%	16,9%	19,4%
	2008	Count	2	7	17	26
		% within Leto usposabljanja	7,7%	26,9%	65,4%	100,0%
		% within vodenje	66,7%	17,1%	28,8%	25,2%
Total	Count		3	41	59	103
	% within Leto usposabljanja		2,9%	39,8%	57,3%	100,0%
	% within vodenje		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,030(a)	14	,448
Likelihood Ratio	15,054	14	,374
Linear-by-Linear Association	,044	1	,834
N of Valid Cases	103		

a. 16 cells (66,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,15.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	25,851(a)	28	,581
Likelihood Ratio	25,670	28	,591
Linear-by-Linear Association	1,103	1	,294
N of Valid Cases	103		

a. 32 cells (80,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,05.

Leto usposabljanja * skupen vpliv

Crosstab

			skupen vpliv			Total
			0	1	2	0
Leto usposabljanja	2001	Count	1	3	3	7
		% within Leto usposabljanja	14,3%	42,9%	42,9%	100,0%
		% within skupen vpliv	12,5%	5,7%	7,1%	6,8%
	2002	Count	0	4	3	7
		% within Leto usposabljanja	,0%	57,1%	42,9%	100,0%
		% within skupen vpliv	,0%	7,5%	7,1%	6,8%
	2003	Count	1	4	0	5
		% within Leto usposabljanja	20,0%	80,0%	,0%	100,0%
		% within skupen vpliv	12,5%	7,5%	,0%	4,9%
	2004	Count	1	4	3	8
		% within Leto usposabljanja	12,5%	50,0%	37,5%	100,0%
		% within skupen vpliv	12,5%	7,5%	7,1%	7,8%
	2005	Count	1	6	7	14
		% within Leto usposabljanja	7,1%	42,9%	50,0%	100,0%
		% within skupen vpliv	12,5%	11,3%	16,7%	13,6%
	2006	Count	0	7	9	16

Total	2007	% within Leto usposabljanja	,0%	43,8%	56,3%	100,0%
		% within skupen vpliv	,0%	13,2%	21,4%	15,5%
	2008	Count	2	15	3	20
		% within Leto usposabljanja	10,0%	75,0%	15,0%	100,0%
		% within skupen vpliv	25,0%	28,3%	7,1%	19,4%
		Count	2	10	14	26
		% within Leto usposabljanja	7,7%	38,5%	53,8%	100,0%
		% within skupen vpliv	25,0%	18,9%	33,3%	25,2%
Total		Count	8	53	42	103
		% within Leto usposabljanja	7,8%	51,5%	40,8%	100,0%
		% within skupen vpliv	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,487(a)	14	,346
Likelihood Ratio	19,448	14	,149
Linear-by-Linear Association	,334	1	,563
N of Valid Cases	103		

a. 16 cells (66,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,39.

Descriptive Statistics

	N	Mean		Std. Deviation	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
Pocutje	103	2,4175	,12834	1,30252	-,603	,238	-,268	,472
Misljenje	103	2,1456	,12139	1,23199	-,187	,238	-,592	,472
Obnasanje	103	1,6214	,13314	1,35123	,114	,238	-,553	,472
Custva	103	1,8058	,15181	1,54068	,021	,238	-1,420	,472
Osebnost	103	1,9612	,11620	1,17925	,113	,238	-,576	,472
OdnosSebe	103	1,9903	,13968	1,41764	-,046	,238	-1,236	,472
OdnosDruz	103	1,6796	,14286	1,44991	,244	,238	-1,210	,472
OdnosPrij	103	1,9320	,14290	1,45023	-,056	,238	-1,284	,472
OdnosDrugi	103	1,9612	,13723	1,39271	-,018	,238	-1,157	,472
ReseProbl	103	1,3689	,13016	1,32095	,485	,238	-,878	,472
ProfUspos	103	1,5243	,15354	1,55831	-,022	,238	-1,000	,472
Valid N (listwise)	103							

GET

FILE='E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav'.

DATASET NAME DataSet1 WINDOW=FRONT.

FREQUENCIES

VARIABLES=V6 V7 V8

```

/STATISTICS=STDDEV SEMEAN MEAN
/ORDER= ANALYSIS .

```

Frequencies

Notes

Output Created	24-JUN-2009 14:45:12	
Comments		
Input	Data	E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	103
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on all cases with valid data.
Syntax	FREQUENCIES VARIABLES=V6 V7 V8 /STATISTICS=STDDEV SEMEAN MEAN /ORDER= ANALYSIS .	
Resources	Elapsed Time	0:00:00,00
	Processor Time	0:00:00,00

[DataSet1] E:\Delo\Sola\KONSUL\PolonaHuzjan\PHpodatki.sav

Statistics

		vodenje	pomagalo	skupen vpliv
N	Valid	103	103	103
	Missing	0	0	0
Mean		1,54	1,36	1,33
Std. Error of Mean		,055	,077	,061
Std. Deviation		,556	,778	,617

Frequency Table

vodenje

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	3	2,9	2,9	2,9

1	41	39,8	39,8	42,7
2	59	57,3	57,3	100,0
Total	103	100,0	100,0	

pomagalo

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid -2	1	1,0	1,0	1,0
-1	3	2,9	2,9	3,9
0	4	3,9	3,9	7,8
1	45	43,7	43,7	51,5
2	50	48,5	48,5	100,0
Total	103	100,0	100,0	

skupen vpliv

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 0	8	7,8	7,8	7,8
1	53	51,5	51,5	59,2
2	42	40,8	40,8	100,0
Total	103	100,0	100,0	

Priloga 4: Kvantitativna obdelava podatkov

Urejanje gradiva

2001/2002

- Postal sem bolj odprt do prijateljev, kar je pripeljalo do boljših odnosov z njimi.
- Pridobila sem si nove prijatelje, s katerimi se videvam skoraj vsak dan.
- Zame je najbolj pomembno to, da sem si pridobila izkušnje o vodenju skupine, kar mi bo koristilo tudi pri nadaljnjem delu.
- Pridobila sem si veliko novih izkušenj, ki jih bom lahko uporabljala pri nadaljnjem delu.
- Postala sem bolj samozavestna in na težave gledam veliko bolj pozitivno.
- Zaradi usposabljanja nisem doživela nobenih sprememb.
- Spoznala sem veliko novih ljudi.

2002/2003

- Sicer je že dolgo nazaj, ampak tisti čas sem se zelo dobro počutil. Pridobil sem si samozavest in znanje o vodenju skupine.
- /
- /
- Spremenila sem odnos do prijateljev, saj prijatelje sedaj sprejemam take kot so.
- Pridobila sem si veliko znanja in tudi na življenje sedaj gledam veliko bolj realno.
- Postala sem bolj odprta oseba, zato tudi lažje spoznavam nove ljudi.
- Veliko bolj sproščeno komuniciram z ljudmi, saj sem bolj samozavestna.

2003/2004

- Spremenila sem odnos do vseh ljudi, ki me obdajajo, saj sem postala bolj odprta oseba.
- /
- Moje razmišljanje je bolj pozitivno oz. postala sem bolj optimistična.
- Sem bolj samozavestna, kar mi daje moč, da se »podajam« v stvari, katerih si prej nisem upala.
- Z usposabljanjem sem si pridobila veščine oz. znanja o vodenju in ravno sedaj lahko počnem, kar me veseli, se pravi vodim mladinske delavnice.

2004/2005

- Prvič sem slišala o jaz-komunikaciji. S pomočjo nje sem tako tudi sama izboljšala svojo komunikacijo.
- Zaradi usposabljanja nisem doživela nobene bistvene spremembe.
- /
- /
- Pridobila sem si veliko izkušenj o vodenju skupine, katere mi bodo zagotovo koristile pri mojem nadaljnjem delu.
- /
- Spoznala sem zelo dobre prijatelje, s katerimi imam še danes stike.
- /

2005/2006

- Ni mi več problem stopiti pred skupino ljudi in nekaj povedati, prej sem se tega izogibala. Sedaj imam nove izkušnje in lažje stopim pred skupino ljudi.
- Spremenila sem odnos do vseh ljudi okrog sebe, bolj sem odprta oseba.
- Pridobila sem si znanja o vodenju mladostnikov.
- /
- Naučila sem se vodenja in dobila sem zaupanje sama vase.
- Sedaj sem bolj odprta oseba, tudi na življenje gledam bolj realno - ne živim več med oblaki.
- Pridobila sem si prijatelje, ki me imajo radi in mi pomagajo tudi v najtežjih trenutkih.
- O problemih vsakdanjega življenja razmišljam bolj pozitivno, saj še je tako velik problem lahko rešljiv.
- /
- Spoznala sem veliko novih ljudi, ob katerih sem iz trenutka v trenutek bolj uživala.
- Moje mišljenje je postalo bolj pozitivno, kar pomeni, da nobena stvar ni tako črna, kot najprej zgloda.
- Najbolj dragocena je bila izkušnja dela v skupini; preko nje sem si razširila tudi krog prijateljev.
- S pomočjo usposabljanja sem si pridobila nova znanja, ki mi bodo v pomoč pri nadaljnjem delu.
- Sem bolj samozavestna, kar pa pripomore tudi k temu, da imam boljše odnose z ljudmi okrog sebe.

2006/2007

- Pridobivanje izkušenj, stik s prijetno zmešanimi ljudmi in nedolžno divjimi mladostniki naredi življenje polnejše in okusnejše.
- Pridobila sem si nova znanja o mladostnikih. Sedaj jih na neki način bolje razumem.
- Sedaj imam veliko prijateljev, s katerimi se ob prostem času družim.
- Spoznala sem, da me delo z mladimi veseli, kar pa je vplivalo na moje boljše počutje.
- /
- /
- Najbolj dragocene sprememba je moj odnos do vseh ljudi okrog mene, saj sem do njih bolj odprta.
- Pridobila sem si veččine in znanja, ki mi bodo koristila pri nadaljnjem delu.
- /
- Po usposabljanju sem se zelo dobro počutila, saj sem vedela, da lahko tudi sama naredim kaj dobrega za mladostnike.
- /
- Izboljšala sem svojo komunikacijo in sedaj imam tudi prijetnejše odnose z ljudmi.
- Sedaj imam izkušnje o tem, kako se lahko približam mladostnikom in kako lahko z njimi delam.
- Spoznala sem, da lahko tudi na usposabljanju spoznaš nove in zelo zanimive ljudi.
- Sedaj svoj prosti čas preživim veliko bolj kvalitetno, kar vpliva na moje boljše počutje.
- Zdi se mi, da sem zaradi usposabljanja postala bolj odprta oseba.

2007/2008

- Veliko sem pridobila na samozavesti, tudi na svet in njegove težave gledam realno.
- Mislim, da se je nekoliko spremenil moj odnos do drugih, prav zato se tudi boljše počutim.
- Spremenila sem odnos s svojo mamo, zraven tega pa sem si nabrala kar nekaj izkušenj.
- /
- /
- /
- /
- Spoznala sem veliko različnih ljudi; nekateri so postali moji zelo dobri prijatelji.
- Ugotovila sem, da lahko tudi jaz bolj kvalitetno preživljam prosti čas.
- Pridobila sem si določena znanja in si povečala občutek lastne vrednosti.
- /
- Naučila sem se poslušati druge ljudi. Zdi se mi, da tega prej sploh nisem znala.
- Že prej sem bila aktivna na področju mladinskega dela tako v tujini, kot doma. Sedaj imam novo izkušnjo o nekoliko bolj formalni obliki dela, katera mi bo koristila tudi pri nadaljnjem delu.
- Veliko bolj se zavedam in spoštujem raznolikosti med ljudmi.
- Svoj prosti čas sedaj posvečam mladostnikom in zato se tudi bolje počutim.
- /
- Pridobila sem si znanja in veščine, katere lahko uporabljam v vsakdanjem življenju.
- Spoznala sem, da lahko z dobro voljo rešimo katerikoli problem.
- Sedaj poznam ljudi, ki mi velikokrat stojijo ob strani in mi nudijo oporo.
- Sem bolj odprta oseba in lažje pridobivam nove prijatelje.

2008/2009

- Spoznala sem nove ljudi in si pridobila nova znanja.
- Postala sem bolj sproščena pri komuniciranju z drugimi ljudmi.
- Celotna izkušnja je vplivala predvsem na mojo profesionalno usposobljenost.
- /
- Znanja in informacije, ki sem si jih pridobila, mi predstavljajo največjo spremembo.
- Najbolj dragocena mi je bila sprememba, ki sem jo opazila v mojem odnosu z drugimi ljudmi.
- Moje razmišljanje oz. mišljenje ni več tako črnogledno.
- /
- Postala sem bolj samozavestna, zato se tudi boljše počutim.
- Prosti čas sedaj preživljam bolj kvalitetno, kot sem ga prej.
- Zelo veliko mi je pomenilo spoznavanje novih punc in inštruktorjev iz drugega dela Slovenije in druženje z njimi.
- Pridobila sem si znanja o tem, kako voditi skupino mladostnikov.
- Veliko bolj sem optimistična, saj zmeraj mislim le na dobro.
- Vem, da tudi sama zmorem narediti nekaj koristnega.
- Spremenilo se je moje počutje, saj vem, da lahko samo jaz vplivam nanj.
- Na usposabljanju sem spoznala svojo najboljšo prijateljico.

- Na težave sedaj gledam drugače. Prej se jih je veliko zdelo nerešljivih, zdaj vem, da lahko s trdom rešim te težave.
- Najbolj dragocena sprememba je sodelovanje v samih delavnicah; sploh delavnica »Jaz sem O.K., ti so O.K.« mi je povečala samozavest.
- Začela sem se družiti z mladostniki, ki me znajo nasmejati ob vsakem trenutku.
- Moj prosti čas posvečam predvsem vodenju mladinskih delavnic, s tem pa si pridobivam nove izkušnje.
- Na svet okrog sebe gledam drugače, saj sem postala bolj optimistična.
- Ne počutim se več osamljeno, saj sem spoznala veliko prijetnih ljudi.
- Prej sem zmeraj posedala pred TV-jem in nisem naredila nič pametnega. Sedaj pa vodim mladinske delavnice.
- Imam nova znanja, ki mi bodo v pomoč pri mojem nadaljnjem delu.
- Zaradi usposabljanja sem postala bolj odprta do soljudi in nisem več sramežljiva.
- Sedaj drugače gledam na težave, zdijo se mi bolj rešljive. Mogoče zato, ker sem bolj optimistična.

Določitev enot kodiranja

KODE:

Samopodoba

Samopodoba je posameznikovo doživljanje samega sebe. Je vse tisto, kar si mislimo o sebi, o svojih sposobnostih, lastnostih, možnostih v življenju... Je pomemben del osebnosti v vsakem življenjskem obdobju in v vsaki situaciji.

Kompetence

Kompetence so sposobnosti, spretnosti, znanja, zmožnosti... ki so potrebne, da lahko uspešno in učinkovito opravimo neko nalogo.

Praktične pridobitve

Praktične pridobitve so tiste pridobitve, s pomočjo katerih lahko imamo v življenju določene koristi. Mednje na primer štejemo usmeritve za nadaljnje delo.

Medosebni odnosi

Medosebni odnosi so pomemben vir informacij o nas samih in o svetu, v katerem živimo.

Prav tako so pogoj za posameznikovo duševno zdravje, osebno srečo...

Pogled na svet

Pogled na svet je pogojen z najrazličnejšimi dejavniki, vsebuje pa tako miselno kot čustveno komponento.

2001/2002	Kode:
1. Postal sem bolj odprt do prijateljev;	samopodoba
2. kar je pripeljalo do boljših odnosov z njimi;	medosebni odnosi
3. pridobila sem si nove prijatelje;	medosebni odnosi
4. da sem si pridobila izkušnje o vodenju skupine;	kompetence
5. pridobila sem si veliko novih izkušenj;	kompetence
6. jih bom lahko uporabljala pri nadaljnjem delu;	praktične pridobitve
7. sem bolj samozavestna;	samopodoba
8. na težave gledam veliko bolj pozitivno;	samopodoba
9. spoznala sem veliko novih ljudi;	medosebni odnosi

2002/2003	Kode:
10. sem se zelo dobro počutil;	samopodoba
11. pridobil sem si samozavest;	samopodoba
12. znanje o vodenju skupine;	kompetence
13. spremenila sem odnos do prijateljev;	medosebni odnosi
14. prijatelje sedaj sprejemam take, kot so;	medosebni odnosi
15. pridobila sem si veliko znanja;	kompetence
16. na življenje sedaj gledam veliko bolj realno;	pogled na svet
17. postala sem bolj odprta oseba;	samopodoba
18. lažje spoznavam nove ljudi;	medosebni odnosi
19. bolj sproščeno komuniciram z ljudmi;	kompetence
20. saj sem bolj samozavestna;	samopodoba

2003/2004	Kode:
21. spremenila sem odnos do vseh ljudi;	medosebni odnosi
22. saj sem postala bolj odprta oseba;	samopodoba
23. moje razmišljanje je bolj pozitivno;	samopodoba
24. postala sem bolj optimistična;	samopodoba
25. sem bolj samozavestna;	samopodoba
26. sem si pridobila veščine oz. znanja o vodenju;	kompetence

2004/2005	Kode:
27. sem tako tudi sama izboljšala svojo komunikacijo;	kompetence
28. pridobila sem si veliko izkušenj o vodenju skupine;	kompetence
29. ki mi bodo zagotovo koristile pri mojem nadaljnjem delu;	praktične pridobitve
30. spoznala sem zelo dobre prijatelje;	medosebni odnosi

2005/2006	Kode:
31. sedaj imam nove izkušnje;	kompetence
32. spremenila sem odnos do vseh ljudi;	medosebni odnosi
33. bolj sem odprta oseba;	samopodoba
34. pridobila sem si znanja o vodenju mladostnikov;	kompetence
35. naučila sem se vodenja;	kompetence
36. dobila sem zaupanje sama vase;	samopodoba
37. sem bolj odprta oseba;	samopodoba
38. na življenje gledam bolj realno;	pogled na svet
39. pridobila sem si prijatelje;	medosebni odnosi
40. o problemih vsakdanjega življenja razmišljam bolj pozitivno;	pogled na svet
41. spoznala sem veliko novih ljudi;	medosebni odnosi
42. sem iz trenutka v trenutek bolj uživala;	samopodoba
43. moje mišljenje je postalo bolj pozitivno;	samopodoba
44. najbolj dragocena je bila izkušnja dela v skupini;	kompetence

45. sem si razširila tudi krog prijateljev;	medosebni odnosi
46. sem si pridobila nova znanja;	kompetence
47. ki mi bodo v pomoč pri nadaljnjem delu;	praktične pridobitve
48. sem bolj samozavestna;	samopodoba
49. imam boljše odnose z ljudmi okrog sebe;	medosebni odnosi

2006/2007	Kode:
50. pridobivanje izkušenj;	kompetence
51. pridobila sem si nova znanja o mladostnikih;	kompetence
52. sedaj imam veliko prijateljev;	medosebni odnosi
53. kar pa je vplivalo na moje boljše počutje;	samopodoba
54. sprememba je moj odnos do vseh ljudi okrog mene;	medosebni odnosi
55. saj sem do njih bolj odprta;	samopodoba
56. pridobila sem si veščine in znanja;	kompetence
57. mi bodo koristila pri nadaljnjem delu;	praktične pridobitve
58. sem se zelo dobro počutila;	samopodoba
59. izboljšala sem svojo komunikacijo;	kompetence
60. imam tudi prijetnejše odnose z ljudmi;	medosebni odnosi
61. sedaj imam izkušnje;	kompetence
62. spoznaš nove in zelo zanimive ljudi;	medosebni odnosi
63. svoj prosti čas preživim veliko bolj kvalitetno;	praktične pridobitve
64. kar vpliva na moje boljše počutje;	samopodoba
65. sem zaradi usposabljanja postala bolj odprta oseba;	samopodoba

2007/2008	Kode:
66. veliko sem pridobila na samozavesti;	samopodoba
67. na svet in njegove težave gledam realno;	pogled na svet
68. se je nekoliko spremenil moj odnos do drugih;	medosebni odnosi
69. zato se tudi boljše počutim;	samopodoba
70. spremenila sem odnos s svojo mamo;	medosebni odnosi
71. sem si nabrala kar nekaj izkušenj;	kompetence
72. spoznala sem veliko različnih ljudi;	medosebni odnosi
73. so postali moji zelo dobri prijatelji;	medosebni odnosi
74. bolj kvalitetno preživljam prosti čas;	praktične pridobitve
75. pridobila sem si določena znanja;	kompetence
76. si povečala občutek lastne vrednosti;	samopodoba
77. naučila sem se poslušati druge ljudi;	kompetence
78. sedaj imam novo izkušnjo;	kompetence
79. ki mi bo koristila tudi pri nadaljnjem delu;	praktične pridobitve
80. spoštujem raznolikosti med ljudmi;	medosebni odnosi
81. svoj prosti čas sedaj posvečam mladostnikom;	praktične pridobitve
82. zato se tudi bolje počutim;	samopodoba
83. pridobila sem si znanja in veščine;	kompetence
84. da lahko z dobro voljo rešimo katerikoli	pogled na svet

problem;	
85. sedaj poznam ljudi;	medosebni odnosi
86. sem bolj odprta oseba;	samopodoba
87. lažje si pridobivam nove prijatelje;	medosebni odnosi

2008/2009	Kode:
88. spoznala sem nove ljudi;	medosebni odnosi
89. si pridobila nova znanja;	kompetence
90. sem bolj sproščena pri komuniciranju z drugimi ljudmi;	kompetence
91. celotna izkušnja;	kompetence
92. na mojo profesionalno usposobljenost;	praktične pridobitve
93. znanja in informacije, ki sem si jih pridobila;	kompetence
94. v mojem odnosu z drugimi ljudmi;	medosebni odnosi
95. mišljenje ni več tako črnogledo;	samopodoba
96. postala sem bolj samozavestna;	samopodoba
97. se tudi boljše počutim;	samopodoba
98. prosti čas sedaj preživljam bolj kvalitetno;	praktične pridobitve
99. spoznavanje novih punc in inštruktorjev;	medosebni odnosi
100. pridobila sem si znanja;	kompetence
101. bolj sem optimistična;	samopodoba
102. mislim le na dobro;	samopodoba
103. zmorem narediti nekaj koristnega;	samopodoba
104. spremenilo se je moje počutje;	samopodoba
105. sem spoznala svojo najboljšo prijateljico;	medosebni odnosi
106. na težave sedaj gledam drugače;	pogled na svet
107. sodelovanje v samih delavnicah;	kompetence
108. mi je povečala samozavest;	samopodoba
109. začela sem se družiti z mladostniki;	medosebni odnosi
110. prosti čas posvečam predvsem vodenju mladinskih delavnic;	praktične pridobitve
111. si pridobivam nove izkušnje;	kompetence
112. na svet okrog sebe gledam drugače;	pogled na svet
113. sem postala bolj optimistična;	samopodoba
114. ne počutim se več osamljeno;	medosebni odnosi
115. sem spoznala veliko prijetnih ljudi;	medosebni odnosi
116. prej sem zmeraj posedala pred TV-jem;	praktične pridobitve
117. imam nova znanja;	kompetence
118. mi bodo v pomoč pri mojem nadaljnjem delu;	praktične pridobitve
119. sem postala bolj odprta do soljudi;	samopodoba
120. nisem več sramežljiva;	samopodoba
121. drugače gledam na težave, zdijo se mi bolj rešljive;	pogled na svet
122. sem bolj optimistična.	samopodoba

Urejanje izjav glede na kategorijo na katero se nanašajo (kode), ter prosto pripisovanje pojmov ali poimenovanje (odprto kodiranje):

Samopodoba	Pojmi:
1. Postal sem bolj odprt do prijateljev;	odprtost
7. sem bolj samozavestna;	samozavest
8. na težave gledam veliko bolj pozitivno;	pozitivno mišljenje
10. sem se zelo dobro počutil;	dobro počutje
11. pridobil sem si samozavest;	samozavest
17. postala sem bolj odprta oseba;	odprtost
20. saj sem bolj samozavestna;	samozavest
22. saj sem postala bolj odprta oseba;	odprtost
23. moje razmišljanje je bolj pozitivno;	pozitivno mišljenje
24. postala sem bolj optimistična;	optimizem
25. sem bolj samozavestna;	samozavest
33. bolj sem odprta oseba;	odprtost
36. dobila sem zaupanje sama vase;	samozavest
37. sem bolj odprta oseba;	odprtost
40. o problemih vsakdanjega življenja razmišljam bolj pozitivno;	pozitivno mišljenje
42. sem iz trenutka v trenutek bolj uživala;	dobro počutje
43. moje mišljenje je postalo bolj pozitivno;	pozitivno mišljenje
48. sem bolj samozavestna;	samozavest
53. kar pa je vplivalo na moje boljše počutje;	dobro počutje
55. saj sem do njih bolj odprta;	odprtost
58. sem se zelo dobro počutila;	dobro počutje
64. kar vpliva na moje boljše počutje;	dobro počutje
65. sem zaradi usposabljanja postala bolj odprta oseba;	odprtost
66. veliko sem pridobila na samozavesti;	samozavest
69. zato se tudi boljše počutim;	dobro počutje
76. si povečala občutek lastne vrednosti;	samozavest
82. zato se tudi bolje počutim;	dobro počutje
84. da lahko z dobro voljo rešimo katerikoli problem;	pozitivno mišljenje
86. sem bolj odprta oseba;	odprtost
95. mišljenje ni več tako črnogledno;	pozitivno mišljenje
96. postala sem bolj samozavestna;	samozavest
97. se tudi boljše počutim;	dobro počutje
101. bolj sem optimistična;	optimizem
102. mislim le na dobro;	pozitivno mišljenje
103. zmorem narediti nekaj koristnega;	pozitivno mišljenje
104. spremenilo se je moje počutje;	dobro počutje
108. se mi je povečala samozavest;	samozavest
113. sem postala bolj optimistična;	optimizem
119. sem postala bolj odprta do soljudi;	odprtost
120. nisem več sramežljiva;	samozavest
121. drugače gledam na težave, zdijo se mi bolj	pozitivno mišljenje

rešljive;	
122. sem bolj optimistična.	optimizem

Kompetence	Pojmi:
4. da sem si pridobila izkušnje o vodenju skupine;	pridobivanje izkušenj
5. pridobila sem si veliko novih izkušenj;	pridobivanje izkušenj
12. znanje o vodenju skupine;	pridobivanje znanja
15. pridobila sem si veliko znanja;	pridobivanje znanja
19. bolj sproščeno komuniciram z ljudmi;	boljša komunikacija
26. sem si pridobila veščine oz. znanja o vodenju;	pridobivanje znanja
27. sem tako tudi sama izboljšala svojo komunikacijo;	boljša komunikacija
28. pridobila sem si veliko izkušenj o vodenju skupine;	pridobivanje izkušenj
31. sedaj imam nove izkušnje;	pridobivanje izkušenj
34. pridobila sem si znanja o vodenju mladostnikov;	pridobivanje znanja
35. naučila sem se vodenja;	pridobivanje znanja
44. najbolj dragocena je bila izkušnja dela v skupini;	pridobivanje izkušenj
46. sem si pridobila nova znanja;	pridobivanje znanja
50. pridobivanje izkušenj;	pridobivanje izkušenj
51. pridobila sem si nova znanja o mladostnikih;	pridobivanje znanja
56. pridobila sem si veščine in znanja;	pridobivanje znanja
59. izboljšala sem svojo komunikacijo;	boljša komunikacija
61. sedaj imam izkušnje;	pridobivanje izkušenj
71. sem si nabrala kar nekaj izkušenj;	pridobivanje izkušenj
75. pridobila sem si določena znanja;	pridobivanje znanja
77. naučila sem se poslušati druge ljudi;	boljša komunikacija
78. sedaj imam novo izkušnjo;	pridobivanje izkušenj
83. pridobila sem si znanja in veščine;	pridobivanje znanja
89. si pridobila nova znanja;	pridobivanje znanja
90. sem bolj sproščena pri komuniciranju z drugimi ljudmi;	boljša komunikacija
91. celotna izkušnja;	pridobivanje izkušenj
93. znanja in informacije, ki sem si jih pridobila;	pridobivanje znanja
100. pridobila sem si znanja;	pridobivanje znanja
107. sodelovanje v samih delavnicah;	pridobivanje izkušenj
111. si pridobivam nove izkušnje;	pridobivanje izkušenj
117. imam nova znanja.	pridobivanje znanja

Praktične pridobitve	Pojmi:
6. jih bom lahko uporabljala pri nadaljnjem delu;	usmeritev za nadaljnje delo
29. katere mi bodo zagotovo koristile pri mojem nadaljnjem delu;	usmeritev za nadaljnje delo
47. katera mi bodo v pomoč pri nadaljnjem delu;	usmeritev za nadaljnje delo
57. mi bodo koristila pri nadaljnjem delu;	usmeritev za nadaljnje delo
63. svoj prosti čas preživim veliko bolj kvalitetno;	kvalitetno preživljanje prostega časa

74. bolj kvalitetno preživljam prosti čas;	kvalitetno preživljanje prostega časa
79. katera mi bo koristila tudi pri nadaljnjem delu;	usmeritev za nadaljnje delo
81. svoj prosti čas sedaj posvečam mladostnikom;	kvalitetno preživljanje prostega časa
92. na mojo profesionalno usposobljenost;	usmeritev za nadaljnje delo
98. prosti čas sedaj preživljam bolj kvalitetno;	kvalitetno preživljanje prostega časa
110. prosti čas posvečam predvsem vodenju mladinskih delavnic;	kvalitetno preživljanje prostega časa
116. prej sem zmeraj posedala pred TV-jem;	kvalitetno preživljanje prostega časa
118. mi bodo v pomoč pri mojem nadaljnjem delu.	usmeritev za nadaljnje delo

Medosebni odnosi	Pojmi:
2. kar je pripeljalo do boljših odnosov z njimi;	boljši odnos z ljudmi
3. pridobila sem si nove prijatelje;	pridobivanje prijateljev
9. spoznala sem veliko novih ljudi;	pridobivanje prijateljev
13. spremenila sem odnos do prijateljev;	boljši odnos z ljudmi
14. prijatelje sedaj sprejemam take kot so;	boljši odnos z ljudmi
18. lažje spoznavam nove ljudi;	širjenje socialne mreže
21. spremenila sem odnos do vseh ljudi;	boljši odnos z ljudmi
30. spoznala sem zelo dobre prijatelje;	pridobivanje prijateljev
32. spremenila sem odnos do vseh ljudi;	boljši odnos z ljudmi
39. pridobila sem si prijatelje;	pridobivanje prijateljev
41. spoznala sem veliko novih ljudi;	širjenje socialne mreže
45. sem si razširila tudi krog prijateljev;	pridobivanje prijateljev
49. imam boljše odnose z ljudmi okrog sebe;	boljši odnos z ljudmi
52. sedaj imam veliko prijateljev;	pridobivanje prijateljev
54. sprememba je moj odnos do vseh ljudi okrog mene;	boljši odnos z ljudmi
60. imam tudi prijetnejše odnose z ljudmi;	boljši odnos z ljudmi
62. spoznaš nove in zelo zanimive ljudi;	širjenje socialne mreže
68. se je nekoliko spremenil moj odnos do drugih;	boljši odnos z ljudmi
70. spremenila sem odnos s svojo mamo;	boljši odnos z ljudmi
72. spoznala sem veliko različnih ljudi;	širjenje socialne mreže
73. so postali moji zelo dobri prijatelji;	pridobivanje prijateljev
80. spoštujem raznolikosti med ljudmi;	boljši odnos z ljudmi
85. sedaj poznam ljudi;	širjenje socialne mreže
87. lažje si pridobivam nove prijatelje;	pridobivanje prijateljev
88. spoznala sem nove ljudi;	širjenje socialne mreže
94. v mojem odnosu z drugimi ljudmi;	boljši odnos z ljudmi
99. spoznavanje novih punc in inštruktorjev;	širjenje socialne mreže
105. sem spoznala svojo najboljšo prijateljico;	pridobivanje prijateljev
109. začela sem se družiti z mladostniki;	širjenje socialne mreže
114. ne počutim se več osamljeno;	boljši odnos z ljudmi
115. sem spoznala veliko prijetnih ljudi.	širjenje socialne mreže

Pogled na svet	Pojmi:
16. na življenje sedaj gledam veliko bolj realno;	realen pogled na življenje

38. na življenje gledam bolj realno;	realen pogled na življenje
67. na svet in njegove težave gledam realno;	realen pogled na življenje
106. na težave sedaj gledam drugače;	realen pogled na življenje
112. na svet okrog sebe gledam drugače.	realen pogled na življenje

Združevanje sorodnih pojmov

SAMOPODOBA

Samozavest:

- 7. sem bolj samozavestna;
- 11. pridobil sem si samozavest;
- 20. saj sem bolj samozavestna;
- 25. sem bolj samozavestna;
- 36. dobila sem zaupanje sama vase;
- 48. sem bolj samozavestna;
- 66. veliko sem pridobila na samozavesti;
- 76. si povečala občutek lastne vrednosti;
- 96. postala sem bolj samozavestna;
- 108. se mi je povečala samozavest;
- 120. nisem več sramežljiva.

Optimizem:

- 24. postala sem bolj optimistična;
- 101. bolj sem optimistična;
- 113. sem postala bolj optimistična;
- 122. sem bolj optimistična.

Odprtost:

- 1. postal sem bolj odprt do prijateljev;
- 17. postala sem bolj odprta oseba;
- 22. saj sem postala bolj odprta oseba;
- 33. bolj sem odprta oseba;
- 37. sem bolj odprta oseba;
- 55. saj sem do njih bolj odprta;
- 65. sem zaradi usposabljanja postala bolj odprta oseba;
- 86. sem bolj odprta oseba;
- 119. sem postala bolj odprta do soljudi.

Pozitivno mišljenje:

- 8. na težave gledam veliko bolj pozitivno;
- 23. moje razmišljanje je bolj pozitivno;
- 40. o problemih vsakdanjega življenja razmišljam bolj pozitivno;
- 43. moje mišljenje je postalo bolj pozitivno;
- 84. da lahko z dobro voljo rešimo katerikoli problem;
- 95. mišljenje ni več tako črnogledo;
- 102. mislim le na dobro;
- 103. zmorem narediti nekaj koristnega;
- 121. drugače gledam na težave, zdijo se mi bolj rešljive.

Dobro počutje:

- 10. sem se zelo dobro počutil;
- 42. sem iz trenutka v trenutek bolj uživala;

- 53. kar pa je vplivalo na moje boljše počutje;
- 58. sem se zelo dobro počutila;
- 64. kar vpliva na moje boljše počutje;
- 69. zato se tudi boljše počutim;
- 82. zato se tudi bolje počutim;
- 97. se tudi boljše počutim;
- 104. spremenilo se je moje počutje.

KOMPETENCE

Pridobivanje znanja:

- 12. znanje o vodenju skupine;
- 15. pridobila sem si veliko znanja;
- 26. sem si pridobila veščine oz. znanja o vodenju;
- 34. pridobila sem si znanja o vodenju mladostnikov;
- 35. naučila sem se vodenja;
- 46. sem si pridobila nova znanja;
- 51. pridobila sem si nova znanja o mladostnikih;
- 56. pridobila sem si veščine in znanja;
- 75. pridobila sem si določena znanja;
- 83. pridobila sem si znanja in veščine;
- 89. si pridobila nova znanja;
- 93. znanja in informacije, ki sem si jih pridobila;
- 100. pridobila sem si znanja;
- 117. imam nova znanja.

Pridobivanje izkušenj:

- 4. da sem si pridobila izkušnje o vodenju skupine;
- 5. pridobila sem si veliko novih izkušenj;
- 28. pridobila sem si veliko izkušenj o vodenju skupine;
- 31. sedaj imam nove izkušnje;
- 44. najbolj dragocena je bila izkušnja dela v skupini;
- 50. pridobivanje izkušenj;
- 61. sedaj imam izkušnje;
- 71. sem si nabrala kar nekaj izkušenj;
- 78. sedaj imam novo izkušnjo;
- 91. celotna izkušnja;
- 107. sodelovanje v samih delavnicah;
- 111. si pridobivam nove izkušnje.

Boljša komunikacija:

- 19. bolj sproščeno komuniciram z ljudmi;
- 27. sem tako tudi sama izboljšala svojo komunikacijo;
- 59. izboljšala sem svojo komunikacijo;
- 77. naučila sem se poslušati druge ljudi;
- 90. sem bolj sproščena pri komuniciranju z drugimi ljudmi.

PRAKTIČNE PRIDOBITVE

Usmeritev za nadaljnje delo:

- 6. jih bom lahko uporabljala pri nadaljnjem delu;
- 29. ki mi bodo zagotovo koristile pri mojem nadaljnjem delu;
- 47. ki mi bodo v pomoč pri nadaljnjem delu;

- 57. mi bodo koristila pri nadaljnjem delu;
- 79. ki mi bo koristila tudi pri nadaljnjem delu;
- 92. na mojo profesionalno usposobljenost;
- 118. mi bodo v pomoč pri mojem nadaljnjem delu.

Kvalitetno preživljanje prostega časa:

- 63. svoj prosti čas preživim veliko bolj kvalitetno;
- 74. bolj kvalitetno preživljam prosti čas;
- 81. svoj prosti čas sedaj posvečam mladostnikom;
- 98. prosti čas sedaj preživljam bolj kvalitetno;
- 110. prosti čas posvečam predvsem vodenju mladinskih delavnic;
- 116. prej sem zmeraj posedala pred TV-jem.

MEDOSEBNI ODNOSI

Pridobivanje prijateljev:

- 3. pridobila sem si nove prijatelje;
- 9. spoznala sem veliko novih ljudi;
- 30. spoznala sem zelo dobre prijatelje;
- 39. pridobila sem si prijatelje;
- 45. sem si razširila tudi krog prijateljev;
- 52. sedaj imam veliko prijateljev;
- 73. so postali moji zelo dobri prijatelji;
- 87. lažje si pridobivam nove prijatelje;
- 105. sem spoznala svojo najboljšo prijateljico.

Širjenje socialne mreže:

- 18. lažje spoznavam nove ljudi;
- 41. spoznala sem veliko novih ljudi;
- 62. spoznaš nove in zelo zanimive ljudi;
- 72. spoznala sem veliko različnih ljudi;
- 85. sedaj poznam ljudi;
- 88. spoznala sem nove ljudi;
- 99. spoznavanje novih punc in inštruktorjev;
- 109. začela sem se družiti z mladostniki;
- 5. sem spoznala veliko prijetnih ljudi.

Boljši odnos z ljudmi:

- 2. kar je pripeljalo do boljših odnosov z njimi;
- 13. spremenila sem odnos do prijateljev;
- 14. prijatelje sedaj sprejemam take kot so;
- 21. spremenila sem odnos do vseh ljudi;
- 32. spremenila sem odnos do vseh ljudi;
- 49. imam boljše odnose z ljudmi okrog sebe;
- 54. sprememba je moj odnos do vseh ljudi okrog mene;
- 60. imam tudi prijetnejše odnose z ljudmi;
- 68. se je nekoliko spremenil moj odnos do drugih;
- 70. spremenila sem odnos s svojo mamo;
- 80. spoštujem raznolikosti med ljudmi;
- 94. v mojem odnosu z drugimi ljudmi;
- 114. ne počutim se več osamljeno.

POGLED NA SVET

Realen pogled na življenje

- 16. na življenje sedaj gledam veliko bolj realno;
- 38. na življenje gledam bolj realno;
- 67. na svet in njegove težave gledam realno;
- 106. na težave sedaj gledam drugače;
- 112. na svet okrog sebe gledam drugače.

Definiranje pojmov

SAMOPODOBA

Samozavest

Biti samozavesten pomeni, da se lahko zanesemo sami nase, imamo zaupanje vase, imamo občutek lastne vrednosti, sami sebe dobro poznamo: vemo, kdo smo in kaj lahko dosežemo.

Optimizem

Optimizem omogoča posamezniku, da si pridobiva pozitivna stališča in se lahko pozitivno razvija kot osebnost.

Odprtost

Odprtost do drugih ljudi je želja po spoznavanju drugega, njegovega obnašanja, vrednot, izkušenj... Prav tako pa je odprtost tudi razkrivanje svojih misli, vrednot, čustev, želja drugim ljudem.

Pozitivno mišljenje

Pozitivno mišljenje nam pomaga najti prave rešitve problema brez črnogledosti, s tem pa tudi opustimo vsa negativna in nezaželena mišljenja.

Dobro počutje

Dobro počutje je znak za dobro voljo, zmanjšan stres pozitivno naravnost... Dobro počutje je odvisno od najrazličnejših dejavnikov, katerih vpliv vsak posameznik zaznava na njemu lasten način.

KOMPETENCE

Pridobivanje znanja

Pridobivanje znanja je proces pridobivanja ustreznih teoretičnih in praktičnih znanj in veščin, ki jih lahko uporabimo pri reševanju konkretnih primerov iz svoje prakse.

Pridobivanje izkušenj

Pridobivanje izkušenj je vzpostavljanje stika z novimi ljudmi, pridobivanje novih delovnih navad, povezovanje teoretično pridobljenega znanja z prakso...

Boljša komunikacija

Komunikacija je sredstvo za sporazumevanje, ki omogoča posredovanje informacij, misli in podatkov. Boljša komunikacija pa je izboljšanje našega komuniciranja. Misli, podatke in informacije posredujemo in sprejemamo na razumljivejši način.

PRAKTIČNE PRIDOBITVE

Usmeritev za nadaljnje delo

Usmeritev za nadaljnje delo je pridobivanje teoretičnega in praktičnega znanja, izkušenj, spretnosti, veščin, ki nam koristijo pri naši nadaljnji delovni usmeritvi.

Kvalitetno preživljanje prostega časa

Kvalitetno preživljanje prostega časa pomeni, da si posameznik v svojem prostem času pridobiva neformalno izobrazbo, koristne izkušnje, si razvija spretnosti in sposobnosti, se vključuje v najrazličnejše organizacije, dela prostovoljno...

MEDOSEBNI ODNOSI

Pridobivanje prijateljev

Pridobivanje prijateljev je širjenje socialne mreže z tistimi ljudmi, s katerimi imamo dobre odnose, se z njimi družimo, se med seboj razumemo, si zaupamo in gradimo vezi, ki nas zmeraj bolj povezujejo.

Širjenje socialne mreže

Širjenje socialne mreže je proces, v katerem spoznavamo nove ljudi, si širimo veze in poznanstva.

Boljši odnos z ljudmi

Odnosi so v širšem smislu čustva, misli, obnašanje in ravnanje do drugih ljudi oz. ljudi med seboj. Boljši odnos z ljudmi pa je dajanje ljudem več pozornosti, prijaznejše obnašanje in ravnanje.

POGLED NA SVET

Realen pogled na življenje

Realen pogled na življenje pomeni, da na svet okoli sebe ne gledamo preveč optimistično, niti preveč pesimistično. Na življenje in vse, kar spada zraven, gledamo na način, ki je sprejemljiv širši družbi.

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Polona Huzjan, prvič vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu 2006/2007 kot izredna študentka, izjavljam, da sem diplomsko nalogo z naslovom Usposabljanje za izvajalce Mladinskih delavnic napisala samostojno, s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorja docenta dr. Sreča Dragoša ter somentorja asistenta dr. Milka Poštraka.

Datum: 12.10.2009

Podpis: